

Foru legearen aurreproiektua, Nafarroan desgaitasuna dutenei arreta emateari eta beren eskubideak bermatzeari buruzkoa

Atarikoak

I

Nazio Batuen Batzar Nagusiak, 2006ko abenduaren 13an, Desgaitasunak dituzten Pertsonen Eskubideei buruzko Nazioarteko Konbentzioa onetsi zuen. Espainiako Estatuak 2007ko abenduaren 3an berretsi zuen konbentzio hori, eta 2008ko maiatzaren 3an hartu zuen indarra. Konbentzioak ekarri zuen desgaitasuna dutenen eskubideei begiratzeko eredu soziala finkatzea, eta, horrekin batera, desgaitasuna dutenak botere publikoek bermatu beharreko eskubideak dituzten pertsonatzat hartzea, eskubide horiek egiazki eta osotara egikaritzeko aukera izan dezaten, gainerako pertsonen baldintza berberetan.

Desgaitasunaren eredu asistentziala alde batera uztea ekarri zuen, hortik aurrera gaiari giza eskubideetan oinarrituta heltzeko: desgaitasuna dutenei eskubidedun subjektuen izaera integrala eman zien, eta ezarri ezen haien eskaerei eta beharrei erantzun behar zaiela, gainerako herritar guztien aukera berdinak izan ditzaten.

Bestetik, Nazio Batuen Konbentzioaren helburuak betetze aldera, Europar Batasunak Desgaitasunari buruzko Europako Estrategia (2010-2020) landu zuen, xede honekin hain zuzen: desgaitasuna duten guztiek modua izan dezatela beren eskubideez baliatzeko eta Europako ekonomian eta gizartean parte hartzearen onura guztiak jasotzeko. Estrategia horrek lehentasunezko zortzi jarduketaren eremu zehazten ditu, foru lege honen xede ere badirenak.

Nafarroako Foru Komunitateari dagokionez, Nafarroako Gobernuak ere badu estrategia propio bat, Nafarroako 2019-2025 Desgaitasun Planean jasoa.

Nafarroako Parlamentuak, 2010eko martxoaren 25ean, aho batez onetsi zuen apirilaren 6ko 5/2010 Foru Legea, Irisgarritasun Unibertsalari eta Orentzako Diseinuari buruzkoa. Lege horrek oztupo arkitektonikoen ezabaketaren kontzeptu klasikoa gainditu, eta eredu berri baten alde egin zuen, xede honekin: bermatzea pertsonen garapen erabatekoa eta librea, bai eta irisgarritasuna ere pertsona ororentzat, ingurune fisikoan, komunikazioan eta zerbitzuetan, bereziki irisgarritasun behar handiagoak dituztenentzat, hala nola, desgaitasunak dituztenentzat, adinekoentzat edo aldi baterako bada ere ingurunearekin harremana izateko zailtasunak dituztenentzat.

5/2010 Foru Legeak indarra hartu ondoren, Espainiako estatuak abuztuaren 1eko 26/2011 Legea aldarrikatu zuen, estatuko araudia Desgaitasunak dituzten Pertsonen Eskubideei buruzko Nazioarteko Konbentziara egokitzeko. Horrela, bada, lege horren azken xedapenetako bigarrenean agindu zenez, testu bategin bat egin eta onetsi beharra zegoen, horren bidez honako lege hauek erregularizatu, argitu eta bateratzeko: apirilaren 7ko 13/1982 Legea, Desgaitasuna duten Pertsonen Gizarteratzeari buruzkoa;

abenduaren 2ko 51/2003 Legea, Desgaitasuna duten pertsonen aukeraberdintasunari, diskriminaziorik ezari eta irisgarritasun unibertsalari buruzkoa; eta abenduaren 26ko 49/2007 Legea, Desgaitasuna duten pertsonen aukeraberdintasunaren, diskriminaziorik ezaren eta irisgarritasun unibertsalaren alorreko arau-hausteei eta zigorrei buruzkoa. Lege horiek bateratzeko lanaren erreferentea Nazioarteko Konbentzioa izan zen, eta emaitza, berriz, azaroaren 29ko 1/2013 Legegintzako Errege Dekretua, Desgaitasuna duten Pertsonen Eskubideei buruzko Lege Orokorraren testu bategina onesten duena. Haren bidez, aipatutako hiru legeak berariaz indargabetu ziren, eta hura argitaratu arte egondako arau-sakabanaketari konponbidea eman zitzaion.

Legegintzako errege dekretu hori berriki aldatu du martxoaren 31ko 6/2022 Legeak. Horren bidez, irisgarritasun kognitiboa eta hura exijitzeko eta aplikatzeko baldintzak ezartzen eta arautzen dira.

Bestalde, abenduaren 14ko 39/2006 Legea onesteak Estatuan arauzko pauso garrantzitsu bat ematea ekarri zuen. Lege hori autonomia pertsonala sustatzeari eta mendetasun-egoeran dauden pertsonak zaintzeari buruzkoa da, eta honela definitzen du mendekotasuna: adinarekin, gaixotasunarekin edo desgaitasunarekin zerikusia duten eta autonomia fisikoa, mentala, intelektuala edo sensoriala ez izatearekin edo galdu izanarekin lotuta dauden arrazoiengatik eguneroko bizitzako oinarriko jarduerak egiteko beste pertsona baten edo batzuen laguntza edo laguntza handia behar dutenen egoera iraunkorra, edo, desgaitasun intelektuala edo gaixotasun mentala dutenen kasuan, beren autonomia pertsonalerako beste laguntza batzuk behar dituztenena.

II.

Aurreko guztiaren ondorioa da Nafarroak foru legeen bidez arautzen segitu beharra duela irisgarritasun unibertsala, bat etorritik Desgaitasunak dituzten Pertsonen Eskubideei buruzko Nazioarteko Konbentzioarekin eta araudi eta estrategia berriekin, helburua izanik aurrera egiten segitzea gizarte inklusiboagoa eta irisgarriagoa lortzeko bidean, pertsonen autonomia bermatzeko, diskriminazioa saihesteko, eta pertsona guztien aukeraberdintasuna bultzatzeko, batez ere desgaitasuna dutenena, adinekoena eta, aldi baterako bada ere, ingurunearekin harremanak izateko zailtasunak dituztenena.

Irisgarritasuna beharrezkoa dela ulertu behar da: ez bakarrik desgaitasuna dutenentzat, baizik eta bizitzaren etapa desberdinetan horren onurak jaso ditzaketen guztientzat.

Horrekin batera, beharrezkoa da maila desberdineko arau sektorialetan sakabanatuta dauden arauak batzea, horietan guztietan desgaitasuna duten pertsonentzat funtsezkoak diren eta Konbentzioak jorratu dituen beste alderdi batzuk arautzen baitira.

Foru Komunitatean, irisgarritasunaren arloan, indarrean dagoen legediak dagoeneko bete du irisgarritasun unibertsalaren zeharkakotasuna bermatzeko helburua. Horretarako, koordinaturik jardun dute Nafarroako Gobernuko departamentu guztiek eta pertsonen bizi-kalitatea efizientziaz hobetzeko esku

hartzen duten botere publiko guztiek. Hori horrela izanik, orain bidezkoa da foru lege bat garatzea, xedetzat honako hauen sustapena izanen duena: pertsonen autonomia, inklusioa eta gizarteko arlo guztietan parte hartzea (bereziki hauetan: osasuna, eskubide eta zerbitzu sozialak, hezkuntza, enplegua eta lana, kultura, turismoa, kirola eta aisialdiko jarduerak). Hori guztia arau berrienekin bat eta kontuan hartuta desgaitasunak nahiz bestelako mugak dituzten pertsonen kopurua gero eta handiagoa izanen dela populazioa zahartzearen ondorioz; izan ere, kalkulatzen da ezen seitik batek 65 urte baino gehiago izanen dituela 2050ean munduan.

Pertsonen autonomia eta gizartean duten parte-hartzea sustatzeko oinarri-oinarrizkoa da erabakiak libreki hartu ahal izatea, eta, horretarako, funtsezkoa da gaitasun juridikoa baldintza berberetan aitortzea, eta gaitasun juridiko hori egikaritzeko laguntzarik behar izanez gero, eskubideak mugatu beharrean, pertsona eskubidez hornitzeko sistema bat eskainiko da; funtsezkoa da, halaber, informazioa eta baimena formatu egokietan ematea, norberaren inguruabarrak aintzat hartuz eta diseinu unibertsalaren edo ororentzako diseinuaren erregelak betez, irisgarriak eta ulergarriak izan daitezten. Ildo horretatik, honako hauek arautzen dira foru lege honen bidez: batetik, babesa eta laguntza gaitasun juridikoa egikaritzeko; bestetik, oinarrizko printzipioak osasuna, gizarte-zerbitzuak, hezkuntza, enplegua, kultura eta aisialdiko jarduerak inklusiboak izan daitezten eta desgaitasuna duten pertsonen beharretara egokituak egon daitezten; eta, azkenik, irisgarritasuna, komunikazioari eta informazioari dagokienez, bereziki, ingurune, prozesu, produktu, ondasun eta zerbitzuetarako sarbidean, bat etorri nazioarteko, Europako eta estatuko araudi berrienarekin.

Finean, adinekoek eta desgaitasuna dutenek eskubidea dute bizimodu independentea izateko eta bizitzaren esparru guztietan bete-betean parte hartzeko, eta eskubide horrek lotura estua du botere publikoen betebeharrak batzuekin, alegia, pertsona guztientzako aukera-berdintasuna bermatzearen irisgarritasunari eta diskriminaziorik ezari buruzko oinarrizko baldintza batzuk ezartzearekin. Oinarrizko baldintza horiek arautzea Estatuaren eskumena da, ezertan eragotzi gabe autonomia erkidegoek eta toki-erakundeek dituzten eskumenak, oinarrizko irisgarritasun-baldintza horiek hobetu edo areagotu baititzakete.

III.

Hala ezartzen baitu bere 44. artikuluan abuztuaren 10eko 13/1982 Lege Organikoak, Nafarroako Foru Eraentza Berrezarri eta Hobetzeari buruzkoak, Nafarroako Foru Komunitateak eskumen eksklusiboa du arlo hauetan: lurralde-antolamendua, hirigintza eta etxebizitza; herri-lanak (Estatuaren interes orokorreko izatearen kalifikazio juridikorik ez badute edo horiek egiteak eraginik ez badu Estatuko beste lurralde batzuetan); kultura; ondare historikoa, artistikoa, monumentala, arkitektonikoa, arkeologikoa eta zientifikoa; artxiboak, liburutegiak, museoak, hemerrotekak eta kultur gordailutzerako gainerako zentroak, Estatuaren titulartasunekoak ez badira; turismoaren sustapena eta antolamendua; kirolaren eta aisialdiaren erabilera egokiaren sustapena; ikuskizunak; gizarte-laguntza; garapen komunitarioa, berdintasun politikak, haur,

gazte eta hirugarren adinekoen aldeko politika; barne azokak eta merkatuak; adingabeen babes eta tutoretzarako eta gizarteratzeko erakunde eta establezimendu publikoak.

Foru Hobetzeari buruzko Legearen 47. artikuluari jarraikiz, Nafarroak eskumen osoa du irakaskuntza arautu eta administratzeko, haren hedapen osoan, maila eta gradu, modalitate eta espezialitate guztietan, betiere eragotzi gabe arlo honetan konstituzio aginduetan, agindu horiek garatzen dituzten lege organikoetan eta Estatuak titulu akademiko eta profesionalak lortzeko, luzatzeko eta homologatzeko dituen eskumenetan ezarritakoa, eta Estatuak haiek bete eta bermatzeko egiten dituen goi mailako ikuskapenak.

Beste alde batetik, legearen 49. artikulua arabera, Nafarroak eskumen eskusiboa du beren ibilbidea osoki foru lurraldean duten trenbide, errepide eta bideetan; baita, neurri berean, bitarteko horietaz baliatuz egiten den garraioan ere. Hurrengo artikulua, 50.ak, hain zuzen, eskumen eskusiboa ematen dio Nafarroari naturagune babestuen arloan.

Barne-osasunaren eta higienaren arloetan, berriz, Foru Hobetzeari buruzko Legearen 53. artikulua Nafarroari esleitzen dizkio gaur egun dituen ahalmenak eta eskumenak, eta, gainera, Estatuko oinarritzko legedia lege bidez garatu eta betearaztekoa.

Lege beraren 58.1.b) artikuluan, Nafarroari esleitzen zaio Estatuaren lan arloko legedia betearaztea, eta haren esku uzten ditu, lan-harremanei dagokionez, Estatuak gaur egun dituen betearazte ahalmenak, eskumenak eta zerbitzuak, Estatuaren goi mailako ikuskapena eragotzi gabe.

Foru Hobetzeari buruzko Legearen 55.1 artikulua Nafarroako Foru Komunitateari esleitzen dio irratiaren eta telebistaren araubidea lege bidez garatzeko eskumena, baita hura betearaztekoa ere, irrati eta telebistaren estatutu juridikoa arautzen duen legean ezartzen den moduan eta kasuetan.

Toki administrazioaren arloari dagokionez, legearen 46. artikuluan xedatzen da ezen Nafarroari dagozkiola bere zuzenbide historikoa dela-eta gaur egun dituen ahalmenak eta eskumenak, bai eta aurrekoekin bateragarriak izan eta autonomia erkidegoei edo probintziei dagozkiekeenak ere, udalen autonomia eragotzi gabe betiere.

Beste alde batetik, lege beraren 58.2 artikuluaekin bat, Foru Komunitateari dagokio, halaber, nazioarteko tratatu eta hitzarmenak bere lurraldean betearaztea, Nafarroaren eskumeneko gaiak ukitzen dituztenean.

Horrela, bada, Nafarroako Foru Komunitatearen eskumen horiek guztiak betetzean sartzeko Nafarroan desgaitasuna dutenei arreta emateko, haien eskubideak bermatzeko eta irisgarritasun unibertsalean aurrera egiteko baldintzak ezartzeko beharrezkoak diren ekintza publikoak, zeharkako izaera baitute. Foru lege hau aldarrikatuz, Nafarroari arau-esparru berekia eman nahi zaio desgaitasunari arreta ematearen arloan, genero-ikuspegiarekin, betiere gogoan hartuta nazioarteko, Europako eta Estatuko jarraibideak eta bizi

itxaropenaren luzapena eta populazioaren zahartzea ekarriko dituen eszenatoki demografikoa.

IV.

Foru lege honek honako egitura du: hamar titulu, lau xedapen gehigarri, bi xedapen iragankor, xedapen indargabetzaile bat eta zortzi azken xedapen.

I. tituluaren I. kapituluan, foru legearen xedea eta oinarrizko printzipioak ezartzen dira, bai eta legearen edukia ulertzen laguntzen duten zenbait definizio ere. II. kapituluan, berriz, foru legearen aplikazio-eremuak arautzen dira. Irisgarritasun Unibertsalari buruzko ekainaren 14ko 12/2018 Foru Legean aurreikusitakoez gain, aplikazio-eremu berriak gehitu dira, hala nola osasun-sistema, gizarte-babesa eta gizarte-zerbitzuak eta garapenerako lankidetzak.

II. titulua diskriminaziorik ezari eta autonomiari buruzkoa da, eta pertsonen autonomiarekiko errespetua eta berdintasunerako eta bizimodu independenterako eskubidea aitortzen ditu. I. kapituluan, neurri batzuk garatzen ditu berdintasun formala bermatzeko, diskriminazio oro saihestuz, bai eta benetako berdintasuna ere, ekintza positiboko neurrien bidez. Konbentzioak bezala, desgaitasuna duten emakumeei eta neskei buruzko neurriak eta kontzientziazioa nabarmentzen ditu.

Diskriminazio interseksionalaren definizioa gehitu da.

II. kapituluan, desgaitasunarekin lotutako politiketan prebentziozko ikuspegia bermatzeko arau nagusiak azaltzen dira, eta, III.ean, berriz, desgaitasuna dutenen bizimodu independentea sustatzeko arauak. Horretarako, funtsezko gaiak jorratzen dira, hala nola desinstituzionalizazioa, laguntza pertsonala, esku hartzeko ibilbideak edo telelaguntza.

IV. kapituluan eta azken xedapenetako lehenean, Foru Hobetzeari buruzko Legearen 48.1 artikulua babesean, foru ordenamendua Konbentzioaren 12. artikulura egokitzen da, eta oinarrizko printzipioak ezartzen dira eta laguntzak emateko sistema berri bat sustatzen da, desgaitasuna dutenek gaitasun juridikoa egikaritzen dutela bermatuko duena, hura ukatu beharrean. Aipatutako xedapenean, Foru Zuzenbide Zibilaren arauak eta aipamenak osatzen eta aldatzen dira, aintzat hartuta, ekainaren 2ko 8/2021 Legearen ondorioz, araubide erkidean eta prozesalean izandako aldaketak. Lege horren bidez, legedia zibila eta prozesala aldatu zen, desgaitasuna duten pertsonen beren gaitasun juridikoa egikaritzen laguntzeko.

V. kapituluan xedatzen denez, Nafarroako Gobernuak eta Nafarroako toki-erakundeek nahitaezko txostenak eman beharko dituzte irisgarritasunaren eta desgaitasunaren inpaktuari buruz foru lege proiektuak eta erregelamenduzko xedapenak onesteko prozeduretan. Horrez gain, kapitulu horretan Konbentzioaren 32. artikulua garatzen da nazioarteko lankidetzari dagokionez.

III. tituluaren alde batetik, desgaitasuna dutenen osasuna babesteko eskubidearen bermeak jasotzen dira, alderdi zehatzak, pertsona horien osasuna

zaintzeko berariazko neurriak jasotzen dituztenak, kolektibo horri osasun-informazioa ematearekin lotutako gaiak edo Nafarroako osasun-sistemako estrategiak pertsona horientzat eta osasun mentaleko arazoak dituztenentzat.

Bigarren kapituluan, gizarte-zerbitzuen esparruko espezifikotasunak garatzen dira, barnean sartuta pertsonarengan zentratutako prestazioaren oinarriko printzipioak, eta mota jakin bateko desgaitasuna duten edo inguruabar jakin batzuetan (esaterako, neurri judizialen ondoriozkoetan) dauden pertsonen zahartzeari arreta emateko zainketari, kalitateari eta araubide bereziei lotutako arlo guztien sustapena.

III. kapitulua arreta soziosanitarioa bermatzeko funtsezko gaiei buruzkoa da.

IV. tituluan hezkuntza inklusiboa definitzen eta garatzen da, abiapuntutzat hartuta ezen, batzuetan, hezkuntza inklusiboaren oztupoak gizarteak berak jartzen dituela. Izan ere, gizarteak ikuspegi baldintzatua izan dezake hezkuntzari buruz, uste baita hezkuntzaren helburu nagusia dela trebetasunak eskuratzea geroz eta lehiakorragoak eta indibidualistagoak diren lan-merkatu eta gizarte baterako, eta ez, berriz, tresna emozionalak eta sozialak ematea edozein arazori aurre egiteko, mundu guztiak espiritu kritiko eta solidarioa duen gizarte batean parte har dezan, non aniztasuna gizarte osoarentzako aktibo eta aberastasun gisa hautematen baita, eta herritartasuna bertan erabil baitaiteke.

I. kapituluan definitzen da zertan datzan hezkuntza inklusiboa unibertsitateaz kanpoko hezkuntzaren esparruan, eta eskubide gisa egituratzen da, Konbentzioaren 24. artikuluan eskatzen diren funtsezko oharrekin. Era berean, kultura eta estrategia arautzen dira inklusibitatearako, bai eta praktika inklusibo nagusiak ere, eta beste alderdi nagusi batzuk garatzen dira: ikaskuntzen diseinu unibertsala, espazioen irisgarritasuna eta beharrezko prestakuntza.

II. kapituluan, unibertsitatearen eremuan hezkuntza inklusiboa bermatzeko gutxienekoak jasotzen dira.

V. tituluak, Konbentzioaren 27. artikulua garatuz, honako hauek arautzen ditu: desgaitasuna dutenek enpleguan izan dezaketen diskriminazioaren aurkako babesa, Nafarroako Foru Komunitateko Administrazioak ematen dituen lan-zerbitzuetan berdintasunez sartzeko arauak, kolektibo horrentzako prestakuntzari buruzko aurreikuspen espezifikoak, kolektibo horrentzako enplegua sustatzeari buruzkoak, gerora etorritako desgaitasunaren kasuan enplegua lortzeari buruzkoak, eta sentsibilizazioari, plangintzari, koordinazioari eta kontrolari buruzkoak.

VI. tituluan, Konbentzioaren 30. artikulua garatu eta babesten da, desgaitasuna dutenek honako arlo hauetan duten parte-hartzeari dagokionez: bitzta kulturala, aisialdiko jarduerak eta aisia, turismoa barne, eta kirola; bilatzen da parte-hartze hori berdintasunez gauza dadila, bai eta arlo horietan

desgaitasuna dutenen ahalmena sustatzea, eta horrez gain, prestakuntza, sentsibilizazioa eta sustapena.

VII. tituluaren (berariazko xedapenak), irisgarritasuna arautzen da 4. artikuluan aurreikusitako esparru guztietan.

Konbentzioaren Atarikoak garbi aitortzen du ezen, desgaitasuna dutenek bizimodu independentea izateko eta bizitzaren esparru guztietan bete-betean parte hartzeko, oso garrantzitsua dela arlo hauetarako irisgarritasuna: ingurune fisikoa, soziala, ekonomikoa eta kulturala, osasuna, hezkuntza, informazioa eta komunikazioak. Izan ere, irisgarritasunik ez izatea traba da eskubide eta askatasun horietaz baliatzeko.

Irisgarritasun unibertsala hau da, finean: inguruneek, prozesuek, ondasunek, produktuek eta zerbitzuek zein objektuek, tresnek, bitartekoek eta gailuek bete behar duten baldintza, pertsona orok ulertu eta erabiltzeko modukoak izateko, segurtasunez eta erosotasunez eta ahalik eta autonomia eta naturaltasun handienaz betiere. Printzipio horrek "diseinu unibertsalaren edo ororentzako diseinuaren" estrategia du abiapuntu, eta ulertzen da hori ez dela eragozpen izanen egin beharreko arrazoizko egokitzapenetarako.

Desgaitasunari buruzko Europako Estrategiak (2010-2020) adierazten du, halaber, komeni dela irisgarritasuna arautzea beste esparru batzuetan, besteak beste, komunikazioan eta informazioan, eta ondasun eta zerbitzuetan, esparru horiek eragin handia dutelako, bai desgaitasuna duten pertsonen autonomian, bai zerbitzuen gainerako erabiltzaileen baldintza berberetan parte hartzeko aukerari dagokionez. Azken urteotan informazioaren eta komunikazioaren teknologiek izan duten bilakaera handia dela-eta, horiek kontuan hartzen dituen arau erregulazio berria behar da, gaur egun etengabe presente daudelako gure eguneroko bizimoduan eta frogaturik dagoelako funtsezkoak direla lege honek biltzen dituen helburuak lortzeko; baina, aldi berean, traba bihurtzen dira populazio osoa haietaz baliatzeko modurik izatea lortu ezean.

Alde horretatik, Europako Parlamentuaren eta Kontseiluaren 2016ko urriaren 26ko 2016/2102 (EB) Zuzentaraua argitaratu zen Europar Batasunaren Aldizkari Ofizialean, 2016ko abenduaren 2koan. Zuzentarau hori sektore publikoko erakundeen webguneen eta gailu mugikorretako aplikazioen irisgarritasunari buruzkoa da. Amaituta dago zuzentarau horren transposizio-epea. Zuzentarau hori estatuko legedian txertatzeko, irailaren 7ko 1112/2018 Errege Dekretua eman zen, sektore publikoko webguneen eta gailu mugikorretako aplikazioen irisgarritasunari buruzkoa. Hori horrela, errege dekretu horrek ordezkatu eta hobetu egin zituen ordura arte, 1494/2007 Errege Dekretuaren bidez, administrazio publikoen atariei eskatzen zitzaizkien baldintzak. Nafarroari dagokionez, ekainaren 12ko 69/2019 Foru Dekretua eman zen, zeinaren bidez, irisgarritasun politika onetsi baitzen webguneetarako eta gailu mugikorren aplikazioetarako, Nafarroako Foru Komunitateko Administrazioan eta foru-sektore publiko instituzionalean. Horrela, bada, bermatu egin zen Europako EN 301 549 V1.1.2 (2015-04) arauan ezarritako irisgarritasun mailaren baliokidea (Espainiako katalogoan: UNE-EN 301549 V1.1.2:2015 araua). Europako arau

hori eguneratzeko, UNE-EN 301549:2020 araua eman zen (informazioaren eta komunikazioaren teknologien produktuen eta zerbitzuen irisgarritasun baldintzak).

Hauxe da zuzentarauaren abiapuntua: gizarte digital baterantz egiten den aldaketaren joerak informazioa eta zerbitzuak eskuratzeko bide berriak eskaintzen dizkie erabiltzaileei, eta sektore publikoko erakundeen webguneak eta gailu mugikorretarako aplikazioak erabilerrazagoak izatea da haren xedea, irisgarritasuneko betebeharrak komunetan oinarritzen direlako eta elkarreragingarritasuna sustatzen dutelako. Horrela, herritarrek sektore publikoko zerbitzuak eskuratzeko aukera gehiago izanen dituzte webguneen eta gailu mugikorretarako aplikazioen bidez, beren eguneroko bizimodua erraztuko duten zerbitzuak eta informazioa lortuko dituzte, bai eta Europar Batasun osoan beren eskubideak baliatzeko modua ere.

Era berean, Irisgarritasun Unibertsalaren UNE170001-1 eta 2 arauaren erreferentzia mantentzen da foru legearen erregelamenduzko garapenerako, eta beste betebeharrak gehitzen da, hots, Nafarroako Administrazio Publikoek neurriak hartu beharko dituztela beren webguneen eta gailu mugikorretarako aplikazioen irisgarritasuna handitzen joateko pixkanaka, bat etorriaz Europako Parlamentuaren eta Kontseiluaren 2016ko urriaren 26ko 2016/2102 (EB) Zuzentzuan, hau da, sektore publikoko erakundeen webguneen eta gailu mugikorretarako aplikazioen irisgarritasunari buruzkoan, aurreikusitakoarekin.

Foru Komunitateko Administrazioari eta Nafarroako toki-erakundeei esleitutako eskumenak eragotzi gabe, foru legeak berariaz aipatzen du Nafarroan aplikatzekoak direla irisgarritasunaren eta diskriminaziorik ezaren arloan Estatuko oinarritzko araudian ezarritako baldintza oinarritzkoak.

Nafarroako Administrazio Publikoek irisgarritasunaren eta diskriminaziorik ezaren oinarritzko baldintzak betetzeko eta kontrolatzeko dituzten betebeharrak hainbat neurriekin indartzen dira: diskriminazioaren kontrako neurriak, ekintza positiboko neurriak eta sustapen, bultzada eta partaidetzarako neurriak, irisgarritasun unibertsala lortzeko bidean zuzeneko eragina dutenak, bai eta, azken batean, bizimodu independentea lortzekoan; hori guztia, eragotzi gabe erregelamenduzko garapena egitea beharrezkotzat jotzen den beste aplikazio-eremu batzuetan.

VIII. tituluaren lehen kapituluaren honako hauek arautzen dira: Nafarroan desgaitasuna dutenei arreta emateko jarduketaren publikoen plangintza (aldez aurretik diagnostiko bat eginda) eta ebaluazioa; gai horri buruzko informazioarekin, hedapenarekin eta azterlanekin zerikusia duen guztia; eta ekainaren 14ko 12/2018 Foru Legearen aurreikusitako prestakuntza zabaltzeko aurreikuspenak.

II. kapituluaren parte-hartzea arautzen da, barnean sartuta, lehenik eta behin, Nafarroako Desgaitasunaren Kontseiluaren bidez gauzatzen dena, eta horrekin batera, Irisgarritasun Unibertsala eta Pertsona Ororentzako Aukeraberdintasuna Sustatzeko Kontseiluaren bidez egiten dena; haren xedea da irisgarritasun unibertsala eta aukeraberdintasuna sustatzea pertsona

guztientzat, ez bakarrik desgaitasuna dutenentzat. Legearen artikulua guztietan islatzen da hedapen hori, kontuan hartu baitira, batetik populazioaren zahartzea, eta, bestetik, pertsona guztien irisgarritasun beharrianak. Nolanahi ere, ezin zen bestela izan, zenbait eskubide desgaitasuna aitorturik dutenei baizik ez zaizkie aitortzen, jarraikiz Desgaitasuna duten pertsonen eskubideei eta haien gizarteratzeari buruzko Lege Orokorren testu bategina onesten duen azaroaren 29ko 1/2013 Legegintzako Errege Dekretuaren 4. artikuluan xedatutakoari.

Era berean, aurreikusten da desgaitasuna eta gaixotasun mentala dutenek ordezkari izatea Pertsonarengan zentratutako arretari sostengua emateko Sarearen Batzordean (abenduaren 2ko 92/2020 Foru Dekretuaren bidez ezarria); mekanismoak ere aurreikusten dira desgaitasuna duten pertsonak ordezkatzeko dituzten erakundeek ordezkari ez duten eremuetan parte hartzen dutela bermatzeko; horrez gain, ikusten da beharrezkoa dela desgaitasuna duten haurrak edo nerabeak haurren partaidetzarako organoan sartzeko edo sektore horrek Nafarroako Gizarte Arretaren Etika Batzordearekin duen harremana bermatzea.

IX. tituluan irisgarritasun unibertsalaren arloko arbitrajea eta bitartekaritza aurreikusten dira.

X. tituluan ezartzen da ezen Desgaitasuna duten pertsonen eskubideei eta haien gizarteratzeari buruzko Lege Orokorren testu bateginean –azaroaren 29ko 1/2013 Legegintzako Errege Dekretuaren bidez onetsitakoan– aurreikusitako zehapen araubide bera aplikatuko dela Nafarroan, legegintzako errege dekretu horretan ezarritako moduan.

Lehenengo xedapen gehigarriaren arabera, Nafarroako Gobernuak jarduketa plan bat aurkeztu beharko du Nafarroako Parlamentuan irisgarritasun unibertsalerako eta pertsona ororentzako diseinurako eskubideari dagokionez dauden gabeziak zuzentzeko.

Bigarren xedapen gehigarrian, berriz, jasotzen da Nafarroako toki-erakundeek irisgarritasunaren arloko jarduketa plan integral bat onetsi beharko dutela.

Hirugarren xedapen gehigarrian, terminologiaren aldetik egindako egokitzapenak jasotzen dira, aldaketaren xede ez diren hainbat arauditan Konbentziara egokitu gabe zeuden erreferentziei dagokienez.

Laugarrenean, enpleguari eusteko aurreikuspenak jasotzen dira gerora etorritako desgaitasunaren kasuetarako, beste administrazio batzuen menpe dauden neurrian.

Xedapen iragankor bakarrak dio 5/2010 Foru Legearen erregelamenduzko garapenak indarra izaten segituko dutela foru lege honen erregelamenduzko garapenak indarra hartu arte.

Xedapen indargabetzaile bakarrak berariaz indargabetzen du Irisgarritasun Unibertsalari buruzko ekainaren 14ko 12/2018 Foru Legea. Bestalde, hauek ere indargabetzen ditu: 57/1990 Foru Dekretua, martxoaren 15ekoa, Garraioetako oztopo fisiko zein sentsorialak kentzeko arautegia onesten duena, eta 154/1989 Foru Dekretua, ekainaren 29koa, Oztopo Fisiko eta Zentzumenezkoei buruzko uztailaren 11ko 4/1988 Foru Legea garatu eta aplikatzeko erregelamendua onesten duena. Izan ere, gainditurik gelditu dira estatu mailan irisgarritasunaren eta diskriminaziorik ezaren oinarritzko baldintzak ezartzen dituzten geroagoko beste arau batzuk direla-eta.

Azken xedapenetako bigarrenak Konbentziora egokitzen ditu Nafarroako Foru Komunitatean osasunaren alorrean pertsonak dituzten eskubideei eta betebeharrei buruzko azaroaren 8ko 17/2010 Foru Legearen manu batzuk.

Azken xedapenetako hirugarrenak beste xedapen gehigarri bat sartzen du mendekotasun egoera aitortzeko prozeduraren erregulazioan, sinplifikazioa sustatzeko desgaitasuna eta mendekotasuna baloratu behar direnean.

Azken xedapenetako laugarrenak aldaketa bat egiten du Nafarroan etxebizitza izateko eskubideari buruzko maiatzaren 10eko 10/2010 Foru Legearen 20. artikuluan, hots, etxebizitza babestuen sustapenetan desgaitasuna dutenentzat egin beharreko erreserbak aldatu zituen foru legean. Etxebizitza erreserbatuen gaur egungo kopurua handitu egingen da, batez ere sustapen txikien kasuan. Horrela, hemendik aurrera, aski izanen dira hemezortzi etxebizitza, erreserbatutako etxebizitza bat egoteko; lehenago, berriz, hogeita hamahiru etxebizitza baino gehiagokoa izan behar zuen sustapenak. Estatuko oinarritzko legedian ezarritako ehuneko 4ko erreserba-portzentajea ere hobetzen da. Erreserbaren barruan, ehuneko hirua mantentzen da mugikortasunari dagokion desgaitasun larria dutenentzat, zeren etxebizitza erreserbatuen aurreikuspenak sustapenetako proiektu arkitektonikoen irizpen izaten segitu behar baitu, kontuan hartuta haiek ekarri ohi dituztela etxebizitzetarako obretan egin behar izaten diren egokitzapen handienak; eta, gainera, obren hasieran egin behar direla. Dena dela, mugikortasunari dagokion desgaitasun larririk duen eskatzaileak ez badago, etxebizitza horiek desgaitasuna dutenentzako erreserbaren ehuneko seian egoten segituko dute.

Azken xedapenetako bosgarrenak Konbentziora egokitzen du gizarte-zerbitzuei buruzko foru araudia, eta, gainera, gutxieneko arau espezifiko batzuk garatzen ditu, euskailuak murrizteko eta behar bezala erabiltzeko.

Azken xedapenetako seigarrenak klausula sozialak sartzen ditu Dirulaguntzei buruzko azaroaren 9ko 11/2005 Foru Legean, horien erabilera estrategikoa zabaltzeko helburu sozialen lorpenera.

Azken xedapenetako zazpigarrenak baimena ematen dio Nafarroako Gobernuari foru lege hau aplikatu, garatu eta betearazteko behar diren xedapen guztiak eman eta behar diren neurriak har ditzan. Azken xedapenetako zortzigarrena: indarrean jartzea.

Foru lege hau prestatzeko lanetan honakoek hartu dute parte, kontsulta egin baitzaie: Nafarroako Gobernuko departamentu guztiak, Desgaitasuna duten Pertsonak ordezkatzeko dituzten Entitateen Nafarroako Batzordea (CERMIN), Toki Araubidearen Foru Batzordea, Nafarroako Udal eta Kontzejuen Federazioa (NUKF), Nafarroako Adingabearen Kontseilua, Nafarroako Adinekoen Kontseilua, Nafarroako Desgaitasunaren Kontseilua, Nafarroako Gizarte Ongizatearen Kontseilua, Irisgarritasun Unibertsalaren eta Desgaitasunen bat duten Pertsonentzako Aukera-berdintasuna Sustatzeko Kontseilua, Foru Zuzenbide Zibilaren Aholku Kontseilua, Nafarroako Kirolaren Kontseilua eta Nafarroako Kultura Kontseilua.

I. TITULUA. XEDAPEN OROKORRAK

I. KAPITULUA. Foru legearen xedea, printzipioak eta definizioak

1. artikulua. *Xedea.*

1. Foru lege honen xedea da, batetik, Nafarroan desgaitasuna dutenen eskubideak bermatzea eta jarduketa batzuk ezartzea haiei arreta emateko, eta, bestetik, irisgarritasun unibertsalerako baldintzak finkatzea, beharrezkoak baitira desgaitasunen bat dutenen eta haien familien aukera-berdintasuna, autonomia pertsonalaren sustapena, komunitateko inklusioa, parte-hartzea eta bizimodu independentea bermatzeko.

Hori guztia eragotzi gabe garapen-bidean dauden herrialdeetan desgaitasuna duten pertsonen arreta eta irisgarritasuna hobetzea sustatzea, 26. artikularekin bat.

2. Foru lege honetan edo Estatuko legedian –Konstituzioko eskubideak erabiltzean eta betebeharrak betetzean espainiar guztien berdintasuna bermatzen duten oinarrizko baldintzak arautzen dituen horretan– aipatzen diren prestazioen ondorioetarako, desgaitasuna duten pertsonatzat hartuko dira Estatuko legedian ezarritakoak, eta foru lege honetan aitortutako gainerako eskubideen ondorioetarako, berriz, desgaitasuna duten pertsonatzat hartuko dira aurreikusitakoaren arabera iraunkorrak izanen diren urritasun fisikoak, mentalak, intelektualak edo sentsorialak dituztenak, oztopo desberdinekin topo egitean ezin dutenak gizartean bete-betean eta egiaz parte hartu, besteek dituzten baldintza berberetan.

2. artikulua. *Printzipioak.*

Foru lege honek printzipio hauek ditu oinarri:

a) Pertsonari datxekion duintasunaren, autonomia pertsonalaren eta erabakiak hartzeko askatasunaren errespetua:

Pertsona guztiei datxekien duintasuna eta balioa aitortzeak berekin dakar haien eskubideak berdinak eta besterenezinak izatea, eta askatasunaren, justiziaren eta bakearen oinarria osatzen dute.

Autonomia pertsonala eta, ondorioz, pertsonentzat esanguratsuak diren jardueretan askatasunez erabaki ahal izatea dira norberaren identitatea eta nortasuna garatzeko aukera ematen dutenak norberaren bizi-proiektuan.

b) Bizimodu independentea: horrek esan nahi du desgaitasuna dutenek behar diren baliabide guztiak izan behar dituztela aukerak egin eta beren bizitzak kontrolatu ahal izateko, eta eragiten dieten erabaki guztiak hartzeko, hurrengo artikuluko j) letran definitutakoaren arabera.

c) Diskriminaziorik eza: modalitate guztiak barne, bat etorri giza eskubideen nazioarteko tratatuekin eta hurrengo artikuluan ezarritakoarekin.

d) Desgaitasuna duten pertsonen desberdintasuna errespetatzea eta onartzea, giza dibertsitatearen eta gizatasunaren zati den aldetik, eta desgaitasuna bera ere identitatearen zati den aldetik, ezin baita desgaitasuna arrazoi legitimotzat hartu giza eskubideak ukatu edo murrizteko; desgaitasuna duten pertsonen artean dagoen aniztasuna ere errespetatzea eta onartzea, eta horretarako, beharrezkoa da indibidualizatzea.

e) Aukera-berdintasuna, berdintasun inklusiboaren eredu gisa. Lau dimentsio dauzka:

- bidezko birbanaketa, desabantaila sozioekonomikoei aurre egiteko;
- aitortza, estigmari, estereotipoei, aurreiritziei eta indarkeriari aurre egiteko;
- parte-hartzea, pertsonen izaera soziala berresteko;
- egokitzapena, desberdintasunari tokia egiteko, aurreko apartatuarekin bat.

f) Emakumeen eta gizonen arteko berdintasuna, genero-ikuspegia txertatuz desgaitasunari buruzko politiketan, eta desgaitasunaren ikuspegia sartuz genero-berdintasunari buruzko politiketan.

g) Normalizazioa, desgaitasuna dutenek eskura izan ditzaten beren gizarteko bizimoduak eta eguneroko jarduerak, horrek eskatzen dituen doikuntzekin.

h) Irisgarritasun unibertsala, aurretiazko baldintza gisa desgaitasuna dutenak beren eskubideez eta askatasunez baliatzeko, modu independentean bizitzeko eta gizartean bete-betean parte hartzeko, erabakiak hartzeko eta botere kotak baldintza berberetan erdiesteko.

i) Diseinu unibertsala edo desgaitasuna dutenentzako eta pertsona ororentzako diseinua, ahal dela ondasun, produktu, instalazio, teknologia eta zerbitzu berri guztiei aplikatu beharrezkoa, bermatuta gera dadin pertsona guzti-guztiek erabat, berdintasunez eta mugarik gabe eskuratzen dituztela, halako moduz non aintzat hartuko baita pertsona horien berezko duintasuna eta aniztasuna.

j) Gizartean bete-betean eta egiaz sartzea eta parte hartzea, desgaitasuna dutenek aurki ditzaketan oztopoak ezabatuz, izan jarrerari lotutako oztopoak, izan oztopo fisiko, juridiko, ekonomiko, sozial edo komunikaziokoak.

k) Elkarriketa zibila; honek eskatzen du kontsultak egitea, horretarako informazio nahikoa eta egokia emanez, eta desgaitasuna dutenen lankidetzara aktiboa ahalbidetzen duten bideak erabiltzea, hurrengo artikuluan m)

apartatuan jasotzen den moduan, erabakiak hartzeko prozesuetako azken emaitzan lagundu ahal izan dezaten.

l) Desgaitasuna dutenen nortasunaren garapena errespetatzea, eta, bereziki, desgaitasuna duten hurrek beren identitatea zaintzeko eta beren interes gorenari erantzuteko duten eskubidea, neurriak pertsona bakoitzaren bizi-ziklora egokituz.

m) Irisgarritasun unibertsalaren zeharkakotasuna eta artikulua honetako gainerako printzipioak Foru Komunitateko Administrazioaren politika guztietan.

n) Prebentziozko ikuspegia politika publikoetan, desgaitasuna duten pertsonak ukitzen dituzten arazoei aurrea hartzeko eta arazo horien kausetan esku hartzeko.

ñ) Lurralde kohesioa, landa ingurunearen eta hiri eremuaren artean egon daitezkeen desberdintasunen ondorioz zerbitzuak, azpiegiturak eta baliabideak eskuratzeko dauden zailtasunak zuzentzeko.

o) Erantzunkidetasuna: aintzat hartuta desgaitasuna dutenen eskubideak eta zainketak bermatzea gizarte osoaren zeregina dela, ez bakarrik botere publikoena, familia eta horretan diharduten erakundeena, eta gizonen eta emakumeen zeregina dela, neurri berean.

3. artikulua. *Definizioak.*

Foru lege honen ondorioetarako, honela ulertuko dira honako hauek:

a) Irisgarritasun unibertsala: inguruneek, prozesuek, ondasunek, produktuek eta zerbitzuek zein objektuek, tresnek, lanabesek eta gailuek bete behar duten baldintza da, pertsona orok ulertu eta erabiltzeko modukoak izateko, segurtasunez eta erosotasunez eta ahalik eta autonomia eta naturaltasun handienaz betiere. Printzipio horrek “diseinu unibertsalaren edo ororentzako diseinuaren” estrategia du abiapuntu, eta ulertzen da hori ez dela eragozpen izanen egin beharreko arrazoizko egokitzapenetarako.

b) Diseinu unibertsala edo ororentzako diseinua: jarduera honen bidez, inguruneak, prozesuak, ondasunak, produktuak, zerbitzuak, objektuak, tresnak, lanabesak, programak, gailuak eta antzeko elementuak jatorritik pentsatu eta diseinatzen dira pertsona orok erabiltzeko modukoak izan daitezkeen, ahalik eta hedadura handienarekin, egokitzapenik edo diseinu espezializaturik egin beharrik gabe. “Diseinu unibertsalak edo ororentzako diseinuak” ez ditu baztertuko desgaitasuna dutenen talde partikularrentzako laguntza produktuak, halakorik behar badute.

c) Gizarte-inklusioa: prozesu honen bidez, gizarteak balio konpartituak sustatzen ditu guztien ongia eta kohesio soziala lortzeko, horrela desgaitasuna duten guztiek behar diren baliabideak eta aukerak izan ditzaten bizitza politiko, ekonomiko eta sozialean, hezkuntzan, lanean eta kultur arloan bete-betean parte hartzeko eta gainerakoen bizi-baldintza berdinak izateko.

d) Aukera-berdintasuna: desgaitasunak eragindako inolako diskriminaziorik, zuzeneko nahiz zeharkakorik, ez egotea da, barne harturik edozein bereizketa, bazterketa edo murrizketa, helburutzat edo emaitzatzat duena desgaitasuna duten pertsonen arlo politikoan, ekonomikoan, hezkuntzakoan, sozialean, lanekoan, kulturean edo bestelako arlo batean trabak jartzea edo haien indarrik gabe uztea giza eskubide eta oinarrizko askatasun guztiak baldintza berberetan aitortu, gozatu edo erabiltzeko modua.

e) Zuzeneko diskriminazioa: desgaitasuna duen batek bizi duen egoera da, bere desgaitasuna dela-eta beste batek baino tratatu okerragoa jasotzen duenean antzekoa den egoera batean.

f) Zeharkako diskriminazioa: zeharkako diskriminazioa dagoela ulertuko da baldin eta lege edo erregelamendu mailako xedapen batek, hitzarmen edo kontratu bidezko klausula batek, alde bakarreko erabaki batek edo irizpide edo jardunbide batek, edo itxuraz neutroa den ingurune, produktu edo zerbitzu batek, desgaitasuna dela-eta desabantaila eragiten ahal badien pertsona bati beste batzuen aldean, objektiboki helburu legitimo bat ez duenean edo helburu hori lortzeko baliabideak egokiak eta beharrezkoak ez direnean.

g) Diskriminazioa elkartzea dela-eta: honelako diskriminazioa gertatzen da pertsona batek edo bera kide duen taldeak tratatu diskriminatzailea jasotzen duenean beste batekin duen harremanagatik, tratatu hori desgaitasunak eragindakoa denean.

h) Jazarpena: pertsona baten desgaitasunarekin lotutako eta haren gogoz kontrako jokabide oro, duintasunaren aurka egiteko edo giro beldur-eragilea, umiliagarria edo iraingarria sortzeko asmoa edo ondorio hori duena.

i) Diskriminazio anizkoitza: pertsona batek bi arrazorengatik edo gehiagorengatik jasaten badu diskriminazioa, eta horrek konplexua edo larriagoa bihurtzen badu diskriminazioa.

j) Diskriminazio interseksionala: kasu honetan, hainbat arrazoik jarduten dute aldi berean, elkarri eraginez, eta bereizezinak dira; hori horrela, ukitutako pertsonak desabantaila eta diskriminazio mota berezien eraginpean jartzen dituzte.

k) Ekintza positiboko neurriak: berariazko neurriak dira, bideratuta daudenak desgaitasunak eragiten dituen desabantailak saihestu edo konpentsatzera, edo desgaitasuna dutenen egiazko berdintasuna eta bizitza politiko, ekonomiko eta sozialean, hezkuntzan, lanean eta kultur arloan bete-betean parte hartzea bizkortu edo lortzera, desgaitasun mota eta gradu desberdinak aintzat harturik.

l) Bizimodu independentea: egoera honetan dago desgaitasuna izanik bere bizitzaren gainean erabakitzeko ahalmena eta eskubidea egikaritzen dituen pertsona, parte-hartze aktiboa duena bere komunitatearen bizitzan, nortasuna libreki garatzeko eskubidearekin bat; modua dauka non eta norekin bizi nahi duen

hautatzeko, gainerakoen baldintza berberetan, bizimodu zehatz baten arabera bizitzeko beharrik gabe.

m) Normalizazioa: printzipio honen arabera, desgaitasuna dutenek berdintasun baldintzetan bizitzeko aukera izan behar dute, eta beste edozein pertsonak eskura dituen leku, esparru, ondasun eta zerbitzu berberak eskuratzeko ere.

n) Arrazoizko egokitzapenak: giro fisikoa, soziala eta jarreraren ingurukoa desgaitasuna dutenen behar berariazkoetara egokitzeko behar diren aldaketak eta egokitzapenak dira, modu eraginkor eta praktikoan eta neurritz gaineko edo bidegabeko karga ekarri gabe, desgaitasuna duten pertsonen irisgarritasuna edo partaidetza errazten dutenean eta eskubide guztiak baliatu edo egikaritzea bermatzen, gainerako herritarren baldintza berberetan.

ñ) Elkarrizketa zibila: printzipio honen bitartez, desgaitasuna dutenak eta haien familiak ordezkatzeko dituzten erakundeek parte hartzen dute, legeek eta gainerako arau-xedapenek ezartzen dutenari jarraituz, desgaitasuna dutenen alorrean garatzen diren politika ofizialak prestatzen, gauzatzen, eta haien jarraipena eta ebaluazioa egiten; betiere desgaitasuna duten haurren eskubide hau bermatu behar dute: beren iritzia libreki adieraztekoa beraiengan eragina duten gai guztiei buruz, bai eta, eskubide hori erabiltzeko, beren desgaitasunerako eta adinerako egokia den asistentzia jasotzeko ere.

o) Desgaitasunaren arloko politiken zeharkakotasuna: printzipio honen arabera, administrazio publikoek egiten dituzten jarduerak ez dira mugatzen desgaitasuna dutenentzako soilik pentsatutako plan, programa eta ekintza berariazkoetara, barnean hartzen baitituzte izaera orokorreko politikak eta ekintza-ildoak ere, jarduera publikoaren edozein esparrutakoak, betiere desgaitasuna dutenen beharrezkoak eta eskaerak aintzat harturik.

p) Desgaitasuna: egoera bat da, bi faktore hauen arteko interakziotik sortzen dena: batetik, aurreikusitakoaren arabera iraunkorrak izan diren urritasun fisikoak, organikoak, sentsorialak, intelektualak, garapenekoak edo mentalak dituzten pertsonak, eta, bestetik, edozein motatako oztopoak, eragozpen edo traba direnak pertsona horiek gizartean bete-betean eta egiaz eta gainerakoen baldintza berberetan parte hartzeko.

q) Irisgarritasunaren arloko jarduketaren plana: plan honen bidez, aplikazio-eremu bakoitzean egin beharreko jarduketak identifikatu eta planifikatzen dira foru lege honetan eta kasuan kasuko garapen araudian irisgarritasun unibertsalerako ezarritako baldintzak lortzeko.

r) Osasuna: erabateko ongizate fisiko, mental eta soziala, eta ez soilik gaixotasunik ez izatea.

II. KAPITULUA. Foru legearen eremua

4. artikulua. *Aplikazio-eremua.*

1. Nafarroako eskumenen esparruan, honako hauek dira foru lege honen aplikazio-eremuak:

- a) Espazio publiko urbanizatuak, azpiegiturak eta eraikuntzak.
- b) Garraioak.
- c) Komunikazioak eta informazioaren gizartea.
- d) Jendearentzat eskuragarri dauden produktuak eta zerbitzuak.
- e) Administrazio publikoekiko harremanak.
- f) Justizia Administrazioa.
- g) Kultur ondarea.
- h) Kultur, kirol eta aisialdi jarduerak.
- i) Enplegua.
- j) Hezkuntza sistema.
- k) Osasun-sistema.
- l) Gizarte-babesa, gizarte-zerbitzuak eta garapenerako lankidetzak.

2. Aplikazio-eremu horiei dagokienez, foru lege honen menpe egonen dira Nafarroan finkatutako pertsona fisiko edo juridikoak, publiko edo pribatuak, lurralde horretan foru lege honek jasotako zerbitzuren bat ematen dutenak.

II. TITULUA. DISKRIMINAZIORIK EZA ETA AUTONOMIA

I. KAPITULUA. Diskriminaziorik eza eta aukera-berdintasuna

5. artikulua. Berdintasuna bermatzeko neurriak.

1. Nafarroako Administrazio Publikoei dagokie beharrezkoak diren irisgarritasun-baldintzak ezartzea aukera-berdintasuna eta diskriminaziorik eza egiazkoak eta eraginkorrak izateko, pertsona guztien autonomia eta inklusioa bermatu behar baita, eta, bereziki, desgaitasuna dutenena.

2. Berdintasunerako eskubidea egiazkoa izan dadin, Nafarroako Administrazio Publikoek beharrezkoak diren neurriak bermatuko dituzte pertsonak eskubideak baldintza berberetan egikaritzea egiazkoa eta eraginkorra izan dadin bizitzaren esparru guztietan, arreta berezia emanez desgaitasuna

dutenen eskubideen babesari, gai zehatz batzuetan bereziki: gizonen eta emakumeen arteko berdintasuna, osasuna, enplegua, etxebizitza, gizarte-babesa, hezkuntza, benetako babes judiziala, mugikortasuna, komunikazioa, informazioa eta kulturaren, kirolaren eta aisialdiaren eskuragarritasuna, eta gai publikoetan parte hartzea, betiere foru lege honetan eta aplikatzekoak diren gainerako arauetan aurreikusitako moduan.

Era berean, Nafarroako Administrazio Publikoek arreta berezia emanen diete diskriminazio mota bat baino gehiago jasotzeko arrisku gehiago duten pertsona edo taldeei, hala nola desgaitasuna duten haurrei eta emakumeei (bereziki genero-indarkeriaren biktima badira), desgaitasuna duten adinekoei, desgaitasuna duten LGTBI pertsoneri, askotariko desgaitasuna dutenei, eta gatazka armatuen biktima, gutxiengo etnikoetako kide edo migratzaile diren eta desgaitasuna dutenei.

6. artikulua. *Diskriminazioaren aurkako neurriak.*

Diskriminazioaren aurkako neurriek hauxe dute xedea: prebenitzea edo zuzentzea pertsona batek, zuzenean nahiz zeharka, beste batek baino tratu okerragoa jasotzea, antzekoa edo konparagarria den egoera batean.

Irisgarritasun faltarekin zerikusia duten egoerei aurre egiteko, zenbait eskakizun ezarriko dira irisgarritasunari buruz edo oztopoak kentzeari buruz, eta arrazoizko egokitzapenak egin beharko dira diseinu unibertsalekoak osatzeko desgaitasuna duten pertsona edo pertsona taldeentzat.

Ondorio horietarako, ulertzen da irisgarritasun eskakizunak direla inguruneek, prozesuek, produktuek, ondasunek eta zerbitzuek bete behar dituzten baldintzak, eta horrez gain, diskriminaziorik ezaren baldintzak arau, irizpide, politika publiko eta jardunbideetan, irisgarritasun unibertsalaren eta pertsona ororentzako diseinuaren printzipioekin bat eta baldintza horien xede den diskriminaziorik ezaren ondorioetarako.

Egokitzapen bat arrazoizkoa den ala ez erabakitzeko, foru lege honen 3.n) artikuluan ezarritakoarekin bat (eta, beraz, nahitaezkoa diskriminazioa saihesteko) kontuan hartuko dira neurriaren kostuak, hura ez hartzeak desgaitasuna dutenei ekartzen dizkien ondorio diskriminatzaileak, hura gauzatu behar duen pertsona, entitate edo erakundearen egitura eta ezaugarriak eta finantzabide ofiziala edo beste edozein laguntza eskuratzeko aukera.

7. artikulua. *Ekintza positiboko neurriak.*

Nafarroako Administrazio Publikoek ekintza positiboko neurriak hartuko dituzte desgaitasuna dutenen alde. Era berean, neurri osagarriak ezarriko dira kolektibo kalteberei zuzenduak, arriskua dutelako diskriminazio handiagoa jasateko –diskriminazio anizkoitza barne– edo aukera-berdintasun gutxiago izateko. Horien artean daude, besteak beste, desgaitasuna duten emakumeak –bereziki genero-indarkeriaren biktima badira–, desgaitasuna duten LGTBI pertsonak, desgaitasuna duten haurrak, adinekoak, beren autonomiaz baliatzeko edo erabakiak libreki hartzeko laguntza handiagoa behar dutenak, askotariko

desgaitasuna dutenak eta bazterketa soziala pairatzen dutenak, bai eta desgaitasunen bat izanik landagunean bizi ohi direnak eta gatazka armatuen biktima edo gutxiengo etnikoetako kide direnak edo migratzaileak.

Neurri osagarri horiek salbuespenak ekartzen ahal dizkiete larrialdi-egoeretarako neurri orokorrei; esate baterako, desgaitasunen bat duten errefuxiatuei arreta eskaintzeagatik edo ezgaitasunak sortzen dituzten eboluzio azkarreko gaixotasunak dituzten pertsonentzako prestazioak baloratu eta ezartzeagatik sortzen ahal direnak.

Ekintza positiboko neurri horiek laguntza osagarriak izan daitezke, bai eta arau, irizpide eta jokabide onuragarriagoak ere. Laguntza osagarriak honakoak izaten ahalko dira: laguntza ekonomikoak, laguntza teknikoak, laguntza-zerbitzu pertsonala, zerbitzu espezializatuak eta komunikaziorako zerbitzu osagarriak.

8. artikulua. *Desgaitasuna duten emakumeak eta haurrak*

1. Nafarroako Administrazio Publikoek, bakoitzak bere eskumenen esparruan, behar dena eginen dute desgaitasuna duten emakumeen eta neskatuen alde:

- a) Ez daitezzen inolako indarkeriaren biktima izan, Espainiak gaiari buruz sinatutako nazioarteko tratatuen arabera eta, Estatuko eta Foru Komunitateko araudi indardunaren arabera, eta inolako egoeratan haien baimen aske eta informatua baztertu ez dadin.
- b) Uneoro errespetatu daitezzen haien osasuna eta sexu- eta ugalketa-eskubideak, gainerako emakumeen eta nesken baldintza berberetan.
- c) Ez dezaten diskriminaziorik edo axolagabekeriarik jasan beren lehentasun, nahi eta borondateen aurrean.

2. Genero arrazoiengatik eraginari buruzko txostenetan eta irisgarritasunari eta desgaitasunari buruzkoetan, eskura dauden datuak aztertuko dira, desgaitasuna duten emakumeentzat edo neskatuentzat aukera- edo emaitza-desberdintasuna azaltzen dituzten eremuei dagokienez, datuok oinarri izanen baitira horiek ezabatzeko edo murrizteko neurri eta erabakiei begira.

3. Adingabearen interes gorenaren printzipioa aplikatuko zaie desgaitasuna duten haur eta nerabeei, desgaitasun mota bakoitzaren inguruabarrak berariaz kontuan hartuta, bermatuz behar bezala informatu, kontsultatu eta entzun zaiela haien egoerarekin zerikusia duten erabakiak hartzeko prozesu guztietan, eta edozein indarkeria edo eskubide-urraketa prebenitzen dela zainduz, eta estrategiak sustatuz familian integratzeko eta, egoitza-zentroetan biziz gero, desinstituzionalizatzeko.

9. artikulua. *Kontzientzia hartzea.*

1. Nafarroako Foru Komunitateko Administrazioak neurriak hartuko ditu gizartea sentsibilizatzeko, baita familien artean ere, kontzientzia handiagoa hartzeko desgaitasuna dutenen eskubideekiko eta eskubide horiekiko eta pertsona horien duintasunarekiko errespetua sustatzeko.

2. Aurre eginen die desgaitasuna duten pertsoneri buruzko estereotipoei, aurreiritziei eta praktika kaltegarriei, barnean direla generoan edo adinean oinarritzen direnak, bizitzako esparru guztietan.

3. Desgaitasuna duten pertsonen gaitasunez eta esparru ezberdinetan egiten dituzten ekarpenez jabetzea sustatuko du, aniztasunarekin lotutako aberastasuna eta sormena zabalduz.

4. Horretarako, sentsibilizazio-kanpainak eginen dira arlo guztietan eta publizitate euskarri ezberdinetan, eta bereziki kontuan hartuko da hezkuntza-sistema.

5. Komunikabideetan antzeko ekimenak garatzea sustatuko da, eta kanpainak irisgarriak eta ulergarriak izatea pertsona guztientzat, desgaitasuna dutenak barne.

II. KAPITULUA. Desgaitasunaren balorazioa eta prebentzioa

10. artikulua. Arreta goiztiarra.

1. Nafarroako Administrazio Publikoek bermatuko dute arreta goiztiarra ematen zaiela 0 eta 6 urte bitarteko adingabeei, baldin eta behar iraunkorrak edo iragankorrak badituzte garapeneko alterazio edo nahasmenduen ondorioz edo faktore biologiko edo psikosozialak direla-eta arrisku handiko egoeran badaude, bat etorri haurrak eta nerabeak zaintzeko eta babesteko araudian eta garapeneko erregelamenduzko xedapenetan aurreikusitako baldintzekin eta printzipioekin.

2. Arreta hori honako irizpide hauen arabera arautuko da: detekzio goiztiarra, deszentralizazioa, adingabeen eta haien familien ingurunean esparruetako arduradun publikoen arteko koordinazioa, bereziki hezkuntza-zikloen artekoa; horretarako, sistema protokolizatuak izanen dira, esku-hartzeen jarraitutasun egokia bermatuko dituztenak, baita oporraldietan ere.

11. artikulua. Desgaitasunaren balorazioa.

1. Gizarte-zerbitzuen arloan eskumena duen departamentuak desgaitasuna baloratzeko zerbitzuaren berri emanen du, eta horretarako, zerbitzuen gidak edo mapak edukitzen ahalko ditu formatu irisgarrietan, eta zabalkunde-kanpainak antolatzen ahalko ditu.

2. Irakurmen-zailtasunak dituzten pertsonen desgaitasuna aitortzeko ebazpenak irakurketa errazeko formatuan ere emanen dira, edo bestelako formatu irisgarrietan, eta sustatuko da beste ebazpen batzuk ere baldintza horietan ematea.

3. Gizarte-zerbitzuen arloan eskumena duen departamentuak autonomia pertsonala sustatzeko eta desgaitasuna edo hura larriagotzea prebenitzeko zerbitzuak bultzatuko ditu.

12. artikulua. Desgaitasunaren prebentzio soziosanitarioa.

Nafarroako Foru Komunitateko Administrazioak ekintza batzuk abiaraziko ditu desgaitasuna bizitzako fase guztietan prebenitzeko, honako hauen bidez:

- a) jaio aurreko prebentzio-jarduerak haurdun dauden emakumeekin,
- b) txertaketa programak eta kanpainak,
- c) detekzio goiztiarreko programak aplikatzea, hipoakusiak edo metabolopatiak detektatzeko berariazko programekin,
- d) jaioberriaren diagnostikoa egitea eta haurra modu osasuntsuan garatzen dela zaintzea, desgaitasuna eragin dezaketen alterazioetan arreta jarritz, barnean dela garapenean nahasmenduak dituzten edo izateko arriskuan dauden haurrei arreta goiztiarra ematea, haurtzaroari buruzko araudian aurreikusitako baldintzetan,
- e) osasun mentala sustatzeko eta prebenitzeko planak, bereziki haur eta gazteen artean, eta sexuaren araberako prebalentzia-aldeak kontuan hartuta,
- f) adinekoen eta gerora etorritako desgaitasunen arreta eta jarraipena.
- g) Familientzako laguntza.
- h) Zahartze aktiboa.

13. artikulua. *Zahartze aktibo eta goiztiarra.*

Programak mantenduko dira zahartze aktiboaren estrategiaren esparruan eta Osasun Planak ezartzen dituen beste estrategia batzuetan, aintzat hartuta desgaitasun mota desberdinetatik eratorritako berezitasunak, eta barnean sartuta ariketa terapeutikoa eta errehabilitazio funtzionala eta kognitiboa, taldeko fisioterapia, arreta berezia hauskortasunari eta erorikoei aurrea hartzeko, garaiz detektatzeko eta artatzeko, eta tratu txarren egoerak detektatzeko jarraibideak biltzen dituzten protokoloak.

III. KAPITULUA. Autonomia

14. artikulua. *Autonomia pertsonala eta bizimodu independentea bermatzeko neurriak.*

1. Erabakiak hartzeko askatasuna bermatzeko, informazioa eta baimena formatu egokietan eman beharko dira, diseinu unibertsalaren edo ororentzako

diseinuaren erregelak betez, haiek irisgarriak eta ulergarriak izan daitezten. Horri buruzko informazio eguneratua jendaurrean jarriko da, Nafarroako Foru Komunitateko Administrazioaren informazioa argitaratzeko egoitza elektronikoa eta espazio digitaletan.

Edozein kasutan, aintzat hartuko dira pertsona bakoitzaren inguruabarrak eta erabaki bakoitza hartzeko gaitasuna, eta bermatu egingen da behar den laguntza emanen zaiela.

2. Bizimodu independentea izateko eta bizitzaren eremu guztietan bete-betean parte hartzeko eskubidea sustatzeko, botere publikoek behar diren neurriak hartuko dituzte irisgarritasun unibertsala bermatzeko inguruneetan, prozesuetan, ondasunetan, produktu eta zerbitzuetan, garraioan, informazio eta komunikazioetan, barnean direla informazioaren eta komunikazioen sistemak eta teknologiak, eta komunikabide sozialak eta jendaurreko edo erabilera publikoko beste zerbitzu eta instalazio batzuk, hiriguneetan nahiz landaguneetan.

3. Mendekotasuna eta desgaitasuna prebenitzeko, autonomia sustatzeko zerbitzuak bultzatuko dira. Zerbitzu horiek ezarrita daude autonomia pertsonala sustatzeari eta mendekotasun egoeran dauden pertsonak zaintzeari buruzko araudi orokorrean eta Nafarroako Foru Komunitateko Gizarte Zerbitzu Orokorren Zorroan.

4. Desgaitasuna dutenen autonomia pertsonala sustatzeko, laguntza ekonomikoak ezarriko dira pertsona bakoitzaren beharretara eta bizimodura eta berrikuntza teknologikoetara egokitutako laguntza-produktuak eskuratzeko eta berritzeko, eta laguntza-produktuen zentro bat izanen da, aholkularitza, orientazioa eta beste neurri lagungarri batzuk emateko, mailegu-sistema gisa, irisgarritasunaren arloan erreferente gisa jardunez.

15. artikulua. Desinstituzionalizazioa eta borondatezko neurriak sustatzea.

1. Desinstituzionalizazio-politikak bultzatuko dira, desgaitasuna dutenek beren bizi-proiektua aukeratu eta erabaki ahal izan dezaten; izan ere, komunitateko beste pertsona batzuekin bizitzeko aukera izanen dute, hala nahi dutenean, beharrezkoa den laguntzarekin, bizi-sistema espezifiko baten arabera bizitzera behartuta egon gabe, eta bizitza duina dutela bermatuko da.

2. Azalduko da zer eremutan har ditzaketen pertsonak borondatezko neurriak, beren bizi-ziklo osoan, eta araubide bat ezarriko da pertsona horien borondatea, nahiak eta lehentasunak babestuak egon daitezten, gerora etorritako mugak direla-eta, ezin izanen balituzte ere neurriok adierazi, eta bereziki laguntza eskatu ahal izateko alderdi hauei dagokienez: beren gaitasun juridikoa egikaritzea edo bestelako helburu batzuk (laguntza horiek kontrolatzeko sistemekin), bizitzaren amaierari buruzko erabakiak edo hiltzeko laguntza ematea.

16. artikulua. Laguntza pertsonala eta bizimodu independenterako bulegoa.

1. Gizarte-zerbitzuen arloan eskumena duen departamentuak laguntza pertsonala sustatuko du, desgaitasuna duenari giza laguntza emateko tresna

gisa, haren askatasuna, autodeterminazioa, erabakimena eta bizimodu independentea ahalbidetzeko. Horren ezaugarriak izanen dira:

a) Behar bezala finantzatzea, irizpide pertsonalizatueta oinarrituta.

b) Desgaitasuna duen pertsonak kontrolatuko du zerbitzua, eta erabili beharreko kontrol-maila aukeratzen ahalko du, zerbitzuaren kontratatzaile edo enplegatzaile gisa, bere bizi-proiektuan oinarrituta eta, hala badagokio, erabakiak hartzeko behar duen laguntzarekin.

c) Harreman pertsonal gisa eratuko da, eta ez partekatua, esanbidezko adostasunik ezean, pertsona bera buru duela.

2. Gizarte-zerbitzuen arloan eskumena duen departamentuak bizimodu independenteari laguntzeko zerbitzuak bermatuko ditu, Nafarroako Gizarte Zerbitzu Orokorren Zorroaren aurreikuspenen arabera, bizimodu independenterako zerbitzuen edo bulegoaren bidez. Hona hemen zerbitzu edo bulego horren ezaugarriak:

a) Bizimodu independentea, irisgarritasun unibertsala eta laguntza pertsonala aldarrikatzea pertsonari dagozkion esparru guztietan.

b) Bizimodu independentea egiteko proiektu indibiduala diseinatzen eta garatzen laguntzea.

c) Laguntzaile pertsonalak prestatzea eta hautatzea.

d) Laguntza pertsonala kudeatzeko laguntza.

e) Berdinen arteko taldeak erraztea.

f) Gizartean, politikan, kulturean eta komunitatean parte hartzen laguntzea.

17. artikulua. Esku hartzeko ibilbideak.

Eskumena duten departamentuek, desgaitasuna duten pertsonen arreta sustatzeko, ibilbideak prestatuko dituzte, pertsonen desgaitasunetara, bizi-ziklora eta borondatarean egokituta, eta inor ere baztertu gabe bizi-proiektu independenteak garatu ahal izateko laguntza handiak behar izateagatik.

18. artikulua. Telelaguntza

1. Nafarroako Foru Komunitateko telelaguntzaren zerbitzu publikoa laguntza eta esku-hartze sozialeko zerbitzu bat da, eta xede du desgaitasuna dutenei beren ohiko ingurunean arreta ematea, pertsona guztientzat irisgarriak diren komunikaziorako teknologiak eta gailu teknologikoak erabiliz eta behar diren bitarteko pertsonalak erabiliz, premia dagoenean berehala erantzun ahal izateko (larrialdietan, segurtasunik ez dagoenean edo bakardade eta isolamendu egoeretan).

2. Erabiltzaileek arreta iraunkorreko zerbitzua izanen dute etxean, eguneko hogeita lau orduetan eta urteko egun guztietan, ekipamendu teknologiko espezifikoko baten bidez. Telelaguntzako zentral batetik arreta ematen duten pertsonak beharrezkoa den prestakuntza izanen dute larrialdi edo behar

sozialeko egoerei erantzuteko, baliabide propioen bidez edo baliabide komunitarioen bidez. Era berean, beharrezkoa den kasuetan, zerbitzu hori bizilekutik kanpo emanen da.

3. Telelaguntza zerbitzua osasun- eta gizarte-sistemetakoinformazio zerbitzuekin eta erreferentziako profesionalekin konektaturik egonen da, atzemandako laguntza beharraren arabera jarduteko prozesu eta protokoloak garatzeko.

4. Landa-eremuetako zerbitzua bermatuko da, eremu bakoitzean dauden komunikazio-sistemek ahalbidetzen duten baldintza teknikoetan.

5. Gailu espezifikoak instalatuko dira entzuteko desgaitasuna edo hitz egiteko zailtasunak dituzten pertsonak telelaguntza erabili ahal izan dezaten, haien beharretara egokitutako komunikazioa bermatuz.

6. Telelaguntzaren erabilerari buruzko informazioa hizkera errazean eta ulerterrazean emanen da, eta ezaugarri horiek berak dituen esku-orri informatibo batekin osatuko da.

IV. KAPITULUA. Gaitasun juridikoa egikaritzea

19. artikulua. *Gaitasun juridikoa, jarduteko gaitasuna eta printzipioak.*

1. Norbaitek desgaitasun edo urritasun bat izatea ez da inoiz arrazoi izanen gaitasun juridikoa ukatzeko, eta gaitasun horren barruan sartuko da eskubideen titular izateko eta zuzenbidez jarduteko gaitasuna, eta laguntza emanen zaio, hala behar badu, gaitasun horretaz baliatzeko.

2. Gaitasun juridikoa egikaritzeko laguntzak ematen direnean, honako arau hauek hartuko dira kontuan:

a) Helburu nagusia izanen da laguntza jasotzen duen pertsonaren nortasunaren garapen osoa erraztea, zuzenbidez jardun dezan, berdintasun-baldintzetan, haren duintasuna, eskubideak, borondatea, lehentasunak eta nahiak errespetatuta, eta horiek adieraz ditzan sustatuz horretarako zailtasunak daudenean.

b) Beharrezkoa dena baino ez dute eginen, eta beharrekiko proportzionalak izanen dira, ezinbestekoa ez den ezertan lagundu gabe.

c) Lagundutako pertsonak gero eta laguntza gutxiagorekin jardun ahal izatea bilatuko dute.

d) Aldian-aldian, behar diren laguntzak berrikusiko dira, erabakiak hartzean eta horiek adierazi eta gauzatzean ahalik eta autonomia handiena sustatzeko.

e) Laguntza behar duen pertsonak aurreikusitako babesa izan dezan zainduko da, eta, nolana ere, agintari eskudunei balizko abusuen, interes-gatazken edo eragin bidegabeen berri emanen zaie.

20. artikulua. *Borondatezko neurriak.*

Nafarroako Foru Komunitateko Administrazioak informazioa emanen du desgaitasuna duten pertsonak berek ezarritako laguntza-neurrien lehentasunezko izaerari buruz, eta, bere lurralde-eremuko notario-elkargoekin eta laguntzak ematearekin lotutako gainerako eragile publiko eta pribatuekin lankidetzan, sentsibilizazioa eta ezagutza sustatuko ditu, laguntza horien inguruan erabakitzeke gaitasunari buruz ez ezik, laguntzak ematen dituztenei buruz, laguntzaren norainokoari buruz eta zainketa eta kontrolei buruz ere.

21. artikulua. *Egitezko zaintza eta horren egiaztapena.*

Nafarroako Foru Komunitateko Administrazioak desgaitasuna dutenen egitezko zaintzaren araubide juridikoa eratu eta horren berri emanen du, eta inguruabar horren egiaztapena erraztuko du.

22. artikulua. *Presako jarduketak.*

Nafarroako Foru Komunitateko Administrazioak bermatuko du gaitasun juridikoa gauzatzeko laguntzak ematen zaizkiola premiaz hala eskatzen duen eta egitezko zaintzarik ez duen pertsona orori.

Kasu horietan, egoera horren berri duen departamentuak edo zerbitzuak Fiskaltzari jakinaraziko dizkio gertakariak, eta, hala badagokio, presako neurriak hartzeko eskatuko dio. Beharrezkoa balitz, Nafarroako erakunde publikoaren esku-hartzea eskatuko du, desgaitasuna duten pertsonen laguntza behin-behinean eman diezaien.

23. artikulua. *Euskailu fisiko eta farmakologikoen erabilera desgaitasunaren eta gaixotasun mentalaren esparruan.*

1. Euskailu edo murrizketa fisiko eta farmakologikoak salbuespenez baino ez dira erabiliko, proportzionaltasun printzipioa errespetatuz, pertsonen osasun fisiko eta psikologikoaren gaineko arriskuen arabera; horien erabilerak ahalik eta gutxien mugatuko du pertsonaren askatasun fisiko, osotasun fisiko eta morala eta nortasunaren garapen askea, eta errespetatu egingen dira erregelamendu bidez ezarritako betekizunak eta gizarte-zerbitzuen arloan eskumena duen departamentuak onetsitako protokoloan aurreikusitako gutxienekoak.

2. Desgaitasun fisiko, garuneko paralisia, edo lesio edo gaixotasun neurologikoak dituzten kasuan, gomendagarria izan daiteke gorputzari eusteko gailu jakin batzuk erabiltzea gorputz-jarrera zuzentzeko, horrela arazo muskulu-eskeletikoak saihesten badira eta haien ongizatea hobetzen. Hala ere, medikuek aginduta baino ez dira erabiliko neurri horiek, eta betiere neurria aplikatzen zaion pertsonaren alde aurreko baimenarekin, haren gaitasunaren

arabera; hark gaitasunik ez badu, gaitasun juridikoa egikaritzen laguntzen dionaren baimena eduki beharko da. Kasu horietan, aplikazioa behar bezala kontrolatu behar da, larruazalean urraturik edo lesiorik egin ez dadin, eta beharrezko neurriak hartu behar dira muskulu-tonuari eusteko.

3. Desgaitasun intelektuala edo gaixotasun mentala dutenen kasuan, oro har, ez da euskailu fisikorik edo farmakologikorik aplikatuko, salbu eta jokabidearen arazoak daudenean edo larrialdi-egoeran daudenean eta berehalako mehatxua denean erabiltzailearen beraren edo hirugarrenen bizitza edo osotasun fisikorako. Kasu horietan, inguruneko neurriak edo jokabideari laguntzeko neurri alternatiboak eraginkorrak ez badira, aldi baterako eta salbuespen gisa, euskailu fisiko eta/edo farmakologikoak erabiltzen ahalko dira, medikuak berariaz aginduta eta Fiskaltzari jakinarazita. Neurriok ahalik eta denbora laburrenean aplikatu beharko dira, eta ahalik eta gutxien murrizten duen neurria lehenetsiko da beti erabiltzailearentzat.

4. Erregelamendu bidez garatuko dira bai euskailu fisikoen ezaugarriak, bai jarduteko eta euskailu fisiko eta farmakologikoak erabiltzeko protokoloak.

5. Gizarte-zerbitzuen arloan eskumena duen departamentua arduratuko da euskailu fisiko eta farmakologikoen erabileraren gaineko kontrola eta jarraipena egiteaz desgaitasuna eta gaixotasun mentala dutenei arreta emateko baimenduak dituen zentro eta zerbitzuetan.

24. artikulua. *Nafarroako erakunde publikoa, desgaitasuna dutenei laguntzak emateko.*

Nafarroako Foru Komunitateko Administrazioak bermatuko du, desgaitasuna dutenei laguntzak emateko eskumena duen erakunde publikoaren bidez, behar diren laguntzak ematen zaizkiela Foru Komunitatean bizi diren eta desgaitasuna duten helduei, agintaritza judizialak hala erabakitzen duenean eta hark ezarritako baldintzetan.

Era berean, bermatuko da erakunde publiko horren zerbitzuak doan eskuratzen direla. Nolanahi ere, legezko aurreikuspenen arabera, ordainsari bat onesten ahalko da judizialki, betiere erakundearen gobernu-organoaren akordio bidez ezarritako irizpideekin bat etorritz.

Bere jarduera garatzean, desgaitasuna dutenei laguntza emateaz arduratzen den Nafarroako erakunde publikoak zainduko du erabiltzaileek behar bezala egikaritzen dutela beren gaitasun juridikoa, eta, horretarako, beren nortasuna erabat garatzen dutela eta jarduera juridikoa berdintasun-baldintzetan egiten dutela, beren duintasuna errespetatuz eta beren oinarrizko eskubideak zainduz.

V. KAPITULUA. Xedapen komunak

25. artikulua. *Irisgarritasunaren eta desgaitasunaren eraginari buruzko txostena.*

Foru lege proiektuak eta erregelamenduzko xedapenak onesteko prozeduretan, irisgarritasunaren eta desgaitasunaren eraginari buruzko txosten bat jaso beharko da nahitaez, bertan ezartzen diren neurrien gainekoa.

Era berean, Nafarroako toki-erakundeek, arauzko xedapenak onesteko prozeduretan, horrelako txosten bat jaso beharko dute nahitaez.

Irisgarritasunaren eta desgaitasunaren eraginari buruzko txostena egiteko ereduak edo metodologiak definituko dira, bai eta txostena nork egin behar duen jakiteko irizpideak ere.

26. artikulua. *Garapenerako lankidetzak.*

1. Nafarroako Foru Komunitateko Administrazioak zainduko du Nafarroako nazioarteko lankidetzak finantzatutako esku-hartzeak inklusiboak eta desgaitasuna dutenentzat irisgarriak izan daitezela.

2. Nafarroako Foru Komunitateko Administrazioak, garapen-bidean dauden herrialdeetako proiektuen bidez, lankidetzak teknikoak sustatzen ahalko du honako hauek erraztu eta laguntzeko: desgaitasuna duten gaitasuna sustatzea, desgaitasunarekin zerikusia duten ezagutza zientifikoak eta teknikoak ikertzea eta eskuratzea, edo teknologia irisgarriak ematea edo transferitzea.

III. TITULUA. OSASUNA, GIZARTE-ZERBITZUAK ETA EREMU SOZIOSANITARIOA

I. kapitulua. Osasuna

27. artikulua. Desgaitasuna dutenen osasuna babesteko eskubidea bermatzea, osasun publikoari dagokionez.

1. Nafarroako osasun-sistema publikoak bermatuko du desgaitasuna dutenen osasuna babesteko eskubidea, osasun laguntzaren eta osasun publikoaren esparruetan, osasun eta ongizate mailarik handiena lor dezaten, gainerakoen baldintza berberetan eta kalitate eta aniztasun berarekin, barnean direla sexu- eta ugalketa-osasuna, bat etorri Nafarroako Foru Komunitateko osasun arloko eskubide eta betebeharrei buruzko araudian eta Osasun Sistema Nazionalaren Zerbitzu Erkideen Zorroan ezarritako printzipio orokor berberekin, baita foru araudi osagarriarekin ere.

2. Horretarako, Osasunbidea-Nafarroako Osasun Zerbitzuak desgaitasuna dutenen irisgarritasuna bermatuko du, bai instalazioetan, informazioan eta komunikazioan, bai tratamendu, programa eta zerbitzuetan; horiek guztiak pertsona horien beharizan pertsonaletara egokituko dira.

Zehazki, honako hauen egoera berrikusiko da: ginekologia kontsultak, obstetrizia kontsultak, bularreko minbizia diagnostikatzeko kontsultak eta mugikortasun egokia bermatzeko garabiak edo bestelako laguntza-produktuak behar dituztenak.

3. Desgaitasuna dutenak zer komunitatetan dauden, horietatik ahalik eta hurbilen emanen dira zerbitzuak, landa-eremuak ere aintzat hartuz.

4. Osasun-laguntzaren barnean sartzen dira etxez etxeko errehabilitaziorako ekimenak.

5. Sistema batzuk garatuko dira oinarrizko osasun-laguntzan dagoen kontsulta-eskaera arruntari erantzuteko zirkuituetan, beren desgaitasun eta behar mota dela eta, arreta berezia behar duten pazienteei lehentasuna emateko.

6. Uneoro zainduko da, pazienteak osasun laguntzaren mailetan bideratzen direnean, diskriminaziorik egon ez dadin, baizik eta eskura dagoen ebidentzia zientifikorik onenean oinarritutako irizpide teknikoetara egokitzea, alde batera utzita adina edo desgaitasun-egoera bezalako beste faktore batzuk.

28. artikulua. Osasun-laguntza espezifikoak.

1. Aho-hortzen osasuna indartuko da ahoko gaixotasuna izateko arriskua dagoenean, bereziki desgaitasun aitortuaren ehuneko handia duten eta hirugarren baten laguntza-premia handia dutenentzat.

2. Sistema bat izanen da osasun prestazioen katalogo nazionalen sartuta dauden prestazio ortoprotesikoak estaltzeko, osasungintzako profesionalek agindutako prestazioak direnean. Desgaitasuna dutenek prestazio horiek eskuratu ahal izatea erraztuko da, establezimendu banatzaileei gastua itzultzeko edo zuzenean ordaintzeko sistemak ezarriz, produktu mota bakoitzerako ezarritako behin betiko fakturazioaren gehieneko zenbatekoari edo azken prezioari dagokionez.

3. Osasun larrialdietan bermatuta egonen da entzuteko desgaitasuna edo hitz egiteko arazoak dituztenek ere laguntza eskuratzeko modua dutela.

29. artikulua. Informazioa.

1. Osasun-laguntzan bermatuta egonen da informazioa eta baimen aske eta informatua eskuragarriak eta ulergarriak direla desgaitasuna dutenentzat.

2. Informazio- eta hezkuntza-jarduera espezifikoak egingen dira (hala nola pazienteen eta zaintzaileen eskola), desgaitasuna dutenak zaintzen dituzten pertsonen edo familiei zuzenduta, zertarako eta, genero-ikuspegia baliatuta, haiei laguntza emateko eta beren bizitzan osasunarekin lotutako erabakiak hartzeko duten gaitasuna hobetzeko, eta gizonek zainketetan parte har dezaten sustatzeko.

3.- Mekanismoak ezarriko dira osasun arloko informazioa eskuratzea errazteko, informazio hori eskuratzeko laguntza behar dutenentzat.

4.- Eutanasia arautzen duen Lege Organikoan, hiltzeko laguntza emateko prozedurak aurreikusten dira. Bada, prozedura horietan beharrezkoak diren deliberazio prozesuetan, bermatuta egonen da ezen ahalegina egin dela hautemateko desgaitasuna dutenek baldintza berberetan hiltzeko borondate argia dutela, alde batera utzita desgaitasunen bat izatearen ondorioz bizitzarekiko atxikimendua txikiagoa delako edozein aurreiritzi.

30. artikulua. Inklusioa estrategietan.

1. Humanizatzeko strategiaren esparruan, desgaitasun mota desberdinak dituztenen beharrei buruzko ekintzak garatuko dira, desgaitasunaren hirugarren sektorearekin lankidetzan.

2. Desgaitasunari eta desgaitasun-mota desberdinak dituztenei arreta emateari buruzko prestakuntza sartuko da zuzeneko arretako langileentzat, eta harremanetarako gaitasun profesionalak bezalako alderdiak azpimarratuko dira.

3. Behar den guztietan, desgaitasuna edo patologia anitzak dituzten pertsonen egoera txertatuko da kronikotasunari buruzko estrategian.

4. Emakumeen kontrako indarkeria kasuei arreta emateko protokoloak egokiak izanen dira desgaitasuna duten emakumeentzat, eta protokolo horietan kontuan hartuko da emakume horien testigantzek beste edozein emakumek emandakoen sinesgarritasun bera izan behar dutela, eta arlo horretako prestakuntza sustatuko da.

5. Genero-ikuspegia aintzat hartuko da emakumeengan eragin handiagoa duten patologiei behar bezala heltzeko, hala nola fibromialgiari edo lupusari.

6. Desgaitasunei eta gaixotasunei buruzko informazioa erregistratzeko eta ustiatzeko sistemak hobetuko dira, errealitatea zorrotasun eta zehaztasun handiagoz ezagutzeko, eta horrela, arreta-prozesuetan hobekuntzak diseinatu eta ezarri ahal izateko.

31. artikulua. *Osasun Mentala.*

1. Beharrezko neurriak hartuko dira desgaitasuna duten pertsonak, hala behar izanez gero, osasun mentalean arreta jasotzeko duten eskubidea bermatzeko.

2. Zeharkako programak, banakako arretarako planak, arreta psikoterapeutikoko taldeak eta ekintza ezberdinen programazioak egokituko dira desgaitasuna dutenentzat irisgarriak izan daitezzen.

3. Desgaitasuna dutenen autonomia eta parte-hartzea sustatuko da banakako arreta-prozesuan.

4. Desgaitasuna dutenek osasun mentaleko arazoak badituzte eta osasun eta gizarte arreta eskatzen badute, pertsona horiek zaintzen jarraitzea bultzatuko da, osasun baliabideen, gizarte laguntzakoen, erakundeen eta elkarri laguntzeko sareen arteko koordinazioa sustatuz.

5. Profesionalak desgaitasunaren inguruan sentsibilizatzeko eta prestatzeko ekintza egokiak egingen dira.

32. artikulua. Koordinazioa.

Koordinazioa sustatuko da osasun-laguntzako maila guztien artean, informazio-trukea eta desgaitasuna dutenei eman beharreko arretaren jarraitutasuna bermatzeko, eta, beharrezkoa denean, kasuak beste autonomia-erkidego batzuetara bideratuko dira, osasun arloko arauetan ezarritakoaren arabera.

II. KAPITULUA. *Gizarte-zerbitzuak*

33. artikulua. *Gizarte-zerbitzuak eskuratzea eta horien ezaugarriak*

1. Nafarroako Foru Komunitateko Administrazioak behar diren neurriak hartuko ditu desgaitasuna dutenek babes sozial egokia izateko duten eskubidea egikaritzea babesteko eta sustatzeko. Eskubide horren barruan sartuko dira, batetik, Gizarte Zerbitzuen Zorroan oro har dauden zerbitzuak eskuratu ahal izatea, eta, bestetik, oinarrizko premiak beteta ez dituztenean, haienezako eta haien familientzako prestazioak edo neurriak eskuratzea, eta, hala badagokio, sostengua eta laguntza pertsonalizatua, pertsona horiek gizartean bete-betean eta egiaz sar daitezen.

2. Honako printzipio hauek hartuko dira kontuan desgaitasuna dutenei Zorroan sartzen diren zerbitzuak ematean:

a) Zaintzea pertsona bakoitzaren duintasuna aitortzen dela, hori errespetatzen dela eta hark bere bizi-planak garatzeko baldintza egokienak sustatzen direla.

b) Zainketak eta autozainketak indibidualizatzea eta gaitasunak sustatzea.

c) Autonomia, bizimodu independentea eta norberaren arretaren plangintzan parte hartzea sustatzea.

d) Zerbitzuak integralak izatea, oinarri hartuta zerbitzuak ematen dituzten langileek ere behar bezalako zainketak eta etengabeko hobekuntzara bideratutako kudeaketa-sistemak behar dituztela.

3. Nafarroako Foru Komunitateko Administrazioak desgaitasunaren arloko prestakuntza sustatuko du gizarte-zerbitzuen sistemako profesionalentzat.

4. Gizarte-zerbitzuak ematean, gizarte-zerbitzuen arloan eskumena duen departamentuak horien funtzionamenduan parte hartzeko eskubidea bermatuko du, eta erregelamendu bidez aurreikusitako bideen bitartez parte hartzea sustatuko du, eta zainduko du zerbitzu horiek ematen dituzten gainerako erakundeek eskubide hori errespetatzen dutela.

Desgaitasuna dutenen parte-hartzea sustatuko da, bai desgaitasuna edo gaixotasun mentala dutenentzako zerbitzuen arloko zentro eta zerbitzuetan, bai gizarte-zerbitzuen gainerako arloetan.

5. Zentro berekietan bermatuko da neurriak hartuko direla erabiltzaileen arretan genero-ikuspegia txertatzeko, eta kasuan kasuko berdintasun-planak edo -neurriak aplikatuko direla langileentzat, eta beste erakunde batzuek emandako zerbitzuetan bi gauzak sustatu eta zainduko dira, berdintasunari buruzko araudiak horri buruz ezartzen dituen betebeharrak beteko direla bermatzeko.

6. Pertsonak senideekin, lagunekin, sare informalekin eta komunitateko gainerakoekin izan nahi dituzten harreman esanguratsuak mantentzen direla bermatu eta sustatuko da, eremu horiekiko guztiekiko elkarreagina erraztuz eta erabiltzaileek kultura-jardueretan parte har dezaten sustatuz, batez ere protagonistak direnetan.

7. Boluntariora sustatuko da, gizarte-zerbitzuetan sortutako harremanak handitu eta jasotako zerbitzuak osatzeko, eta laguntza komunitarioko sare informalak sortzea ere sustatuko da, desgaitasuna dutenen parte-hartzea eta gizarteratzea areagotzeko.

34. artikulua. *Zainketak*

1. Zainketen aldeko itunak sustatuko dira, batetik, laguntza behar dutenen zainketan eta laguntzan parte-hartzeak eta inplikatzeko duen garrantzia nabarmentzeko eta duin bihurtzeko, bai gizonen aldetik, bai emakumeen aldetik; bestetik, zainketen erantzukizun ez partekatuak emakumeentzat (eta bereziki desgaitasuna duten emakumeentzat) duen kostu sozial eta ekonomikoa eta osasun kostua ikusarazteko; eta, azkenik, zainketetan inplikaturik dagoen edo interesa duen edozein eragileren ekintzak koordinatzeko.

2. Familiak desgaitasuna duten pertsonak zaintzeko trebatuko dituzten esku-hartzeak sustatuko dira (bereziki desgaitasuna duten haurrak dituzten familien kasuan), bai eta eskatzen diren laguntzak ere.

3. Zainketak ingurune komunitarioan ematea sustatuko da, eta horretarako, instituzionalizazioa saihesteko beharrezkoak diren zerbitzuak eta laguntzak garatuko dira.

4. Zainketek familiakoentzat edo beste pertsona batzuentzat dakartzaten gainkargen ondorioei kasu eginen zaie: autozainketarako tresnak emanen dira

eta atsedeen plazak eta zaintzaileei laguntzeko bestelako neurriak ere aurreikusiko dira.

5. Autozainketarako behar diren laguntzak sustatuko dira.

35. artikulua. Kalitatea.

1. Zerbitzuak emateko instalazioak seguruak eta irisgarriak izanen dira, eta komunitatetik hurbil egonen dira. Ingurune estimulatzaile eta erosoak behar dute izan, erabiltzaileentzat atseginak, eta, horrexegatik, haien parte-hartzearekin eginen dira.

2. Erregelamendu bidez ezarriko dira gutxieneko kalitate-estandar batzuk arretari, langileei, antolaketari eta kudeaketari dagokienez, eta jardunbide egokiak sustatuko dira, Pertsonarengan zentratutako arretari sostengua emateko Sarearen bidez, etengabeko hobekuntza bultzatzeko.

3. Desinstituzionalizazioa sustatuko da, eta hura ahalbidetzen duten zerbitzuetan plazak egotea bermatuko da.

4. Bitarteko propioekin ematen ez diren zerbitzu publikoak, lehentasunez, itun sozialen bidez emanen dira, baldin eta horretarako arauzko baldintzak betetzen badira.

5. Gizarte-zerbitzuetako ikuskapen-lana osatzeko, jasotzen dituzten zerbitzuak ebaluatzeko eta salatzeko bitartekoak emanen zaizkie erabiltzaileei. Bitarteko horiek erregelamendu bidez garatuko dira, eta zerbitzu horien gaineko ikuskapena indartzeko eta horien kalitatea hobetzeko erabiliko dira.

36. artikulua. Adinekoek prestazioak eskuratzeko araubide bereziak.

Gizarte-zerbitzuen arloan eskumena duen departamentuak desgaitasuna dutenak onartzen ahalko ditu adinekoentzako zerbitzuen plazetan nahiz eta adinari buruzko baldintza orokorrak bete ez, baldin eta zahartze goiztiarreko egoerei erantzuteko bada, edo, harremanen egoera kontuan hartuta, beren familia-inguruneak diren eta adinaren betebeharra betetzen dutenekin batera egoteko bada, eta horrela, elkarrekin bizitzen jarraitzea posible egiten bada. Arreta berezia jarriko da landa-eremuetan, eta kontuan hartuko dira laguntza espezializatuen premiak.

37. artikulua. Desgaitasuna dutenentzako araubide bereziak, baldin eta horien gainean neurri judizialak hartu badira.

Desgaitasuna duten pertsonen zigorak edo bestelako neurri judizialak ezarri bazaizkie, gizarte-zerbitzuen arloan eskumena duen departamentuak aukera izanen du neurri osagarriak edo ordezkotako neurriak hartzeko horien ordezkotako, edo neurri horien betearazpena errazteko. Horretarako, dagokion agintaritzaren judizialarekin bat jardunen du, eta, hala badagokio, espetxeekin bat, eta zigor-arloko betearazpenaren eta justizia errehabilitatiboaren arloan eskumena duen unitatearen laguntza edo aholkularitza eskatzen ahalko du.

III. KAPITULUA. Eredu soziosanitarioa

38. artikulua. Koordinazioa.

1. Berriazko koordinazioa egonen da eritasunaz edo osasun premiez gain, beharrezko sozialak dituzten pertsonen gizarte- eta osasun-arreta integrala emateko, eta desgaitasuna duten pertsonak gizarte- eta osasun-arreta integral horren xede izan diren dira.

2. Arreta Soziosanitario Integratuko Programetan, koordinazioa, ahal dela, oinarrizko osasun-laguntzako taldeek bultzatuko dute, ikuspegi holistiko batetik, sarean lan eginez eta, kontuan hartuz, kasu-kudeatzaileen bitartez, arreta jasotzen duten pertsonen ingurune guztiak, bereziki gizarte- eta hezkuntza-zerbitzuena, etapa-trantsizioetan arreta jarrita eta erreferentziazko profesionalak aintzat hartuta.

39. artikulua. Osasun-laguntza egoitza-zentroetan.

1. Osasunaren eta gizarte-zerbitzuen arloan eskumena duten departamentuak elkarlanean ariko dira egoitza-zentroetako osasun langileek aukera izan dezaten Nafarroako osasun sistema publikoko historia klinikoa eskuratu eta erabiltzeko, egoitza soziosanitario horietan artatutako egoiliarrei arreta jarraitua eta segurua emate aldera.

2. Era berean, bi departamentuek honako hau ziurtatuko dute: egoitza-zentroa non dagoen, bertako oinarrizko eskualdeko osasun sistema publikoarekin koordinatzeko plan funtzional bat eduki beharko du egoitzak oinarrizko osasun-laguntzarako, egoiliarrei arreta egokia ematen zaiela bermatzeko.

IV. TITULUA. HEZKUNTZA INKLUSIBOA

I. KAPITULUA. Unibertsitateaz kanpoko hezkuntza

40. artikulua. Hezkuntza inklusiborako eskubidea.

1. Foru Komunitateko Administrazioak bermatuko du desgaitasuna dutenek berdintasunez jaso ahal izatea hezkuntza inklusiboa, kalitatezkoa eta doakoa, Estatuko legedian ezarritakoarekin bat.

2. Horretarako, hezkuntza-sistema inklusiboa ziurtatuko du hezkuntza-maila guztietan, honako eskubide hauek bermatuz:

a) Desgaitasuna duten ikasleentzako ikaspostu bat izatea oinarrizko hezkuntzan, arreta eskainiz desgaitasuna duten ikasleentzako hezkuntza-premien aniztasunari, ikasteko edo gizarteratzeko arreta berezia behar dutenentzako zentzuzko laguntzak eta egokitzapenak arautuz. Era berean, desgaitasuna duten

ikasleei eta derrigorrezko hezkuntzaren ondoko ikasketak Nafarroako hezkuntza-sisteman egin nahi dituztenei sarbidea bermatuko zaie erreserba kupoaren sistema bidez edo eskolatzeko lehentasunezko irizpide gisa, legedia sektorialean aurreikusitako moduan.

b) Ikastetxeetan parte hartzeko eskubidea, ikasle guztientzako zerbitzuetan eta jardueretan sartuz, ikastetxe barruan zein kanpoan, eta parte-hartze horretarako egon daitezkeen oztopoak kenduz.

c) Kalitatezko hezkuntza bermatzeko beharrezkoak diren neurriak erabiltzeko eskubidea, genero joerarik gabe, haien behar, interes eta gaitasunetara egokitutako lorpenak lortuz, titulazioa barne, hori lortzeko ezarritako helburuak lortzen direnean.

3. Salbuespenezko neurriak behar direnean, lehentasuna emanen zaie etengabeko ebaluazioan oinarritutako laguntzekin esku hartzeko erantzunak ematen dituzten ereduiei, bai eta erantzun gradualak finkatzeari ere. Erantzun horiek, hasieran, ikasle guztientzat dira, eta inoiz ez dira gainerakoetatik etengabe bereizten.

Hezkuntza bereziko ikastetxeetan edo ordezeko unitateetan eskolatzeari salbuespen gisa baino ez da egingen, baldin eta ikaslearen premiak ezin badira bete ikastetxe arruntetan aniztasunari erantzuteko neurrien esparruan, eta gurasoen edo legezko tutoreen iritzia kontuan hartuta. Kasu bakoitzean justifikatu behar da ohiko neurriak eta eremu arruntetan bete ezin diren alderdi zehatzak agortu direla, eta kasu horietan bermatuko da ikasle horiekin baterako ekintzetarako neurriak planifikatzen direla.

Salbuespenezko kasu horiek apurka-apurka murriztea sustatuko da, bitarteko etapetan pertsona bakoitzaren beharrei erantzuteko gabeziarik sortu gabe.

4. Desgaitasuna duten ikasleei eta haien familiei informazio eta orientazio egokia bermatuko zaie hezkuntza-prozesuan zehar, baita laneratzeari buruz ere, ikasleei parte-hartzea eta arreta eskainiz, baldintza berberetan.

41. artikulua. Hezkuntza inklusiborako kultura eta estrategia.

1. Nafarroako Foru Komunitateko Administrazioak hezkuntza inklusiboaren kultura sustatuko du hezkuntza komunitate osoan, eta haren araberrako hezkuntza politikak bultzatuko ditu:

a) Etengabe planifikatzen, garatzen eta ebaluatzen diren prozesuak sustatuz, edozein traba mota detektatu, ezabatu edo murrizteko eta inklusio handiagoa lortzeko.

b) Bermatuz Nafarroako Foru Komunitateko ikastetxeek aniztasunari erantzuteko plan orokorrak onartuko dituztela, eta urteko programazioan aniztasunari erantzuteko neurriak sartuko dituztela, hezkuntzaren arloan eskumena duen departamentuak finkatzen dituen gutxieneko edukiekin.

Horretarako, irakaskuntza eta ikaskuntza prozesuaren hasierako ebaluazioan oinarrituko dira, genero-ikuspegia eta premia handienak dituzten ikasleen beharrak kontuan hartuta.

c) Kontuan hartuta hezkuntza inklusiboa ikastetxe osoak batera egiten duela eta irakasle talde osoak sustatzen duela, betiere aniztasunari arreta emateko berariazko profilen eskumenak eragotzi gabe.

d) Berariazko prestakuntza programak garatuz desgaitasunetan eta hezkuntza-premia berezietan espezializatuta ez dauden langileentzat, bai eta etengabeko prestakuntza eta birziklatzea langile espezializatuentzat.

e) Ikasleak, desgaitasuna duten pertsonak eta haien familiak eta gurasoen elkarteak ordezkatzen dituzten erakunde ordezkatzaileekin aholkularitza eta lankidetzak sustatuz, haiekin eta ikasleekin lan eginez komunikazioa, hezkuntza-arreta eta eskolaz kanpoko laguntza hobetzeko, barnean sartuta ikasleek, beren desgaitasunaren arabera, behar dituzten egokitzapenak.

f) Xedetzat hartuz, betiere, desgaitasuna duten ikasleei eta haien familiei arreta eta orientazioa ematea, bizi-kalitatea lortzeko.

g) Etapa eta maila guztietan, eta hezkuntza-komunitate osoan, desgaitasuna dutenen eskubideekiko errespetuzko jarrera eta sentsibilizazioa sustatuz, eta aniztasunaren garrantzia azpimarratuz; eta horrez gain, arreta berezia eskainiz, bai bizikidetzarako protokolo eta planetan bai hezkidetzako neurrietan, hezkuntza-premia bereziak dituzten ikasleei egin dakiekeen eskola-jazarpenari, errotik kentzeko desgaitasuna dutenei egiten zaien eskola-jazarpenera, gatazkak modu baketsuan konpontzeko kultura sortzeko eta ikasle jazartuak sendotzeko, modu asertiboan jardun dezaten eta horrelako egoerak sala ditzaten.

h) Jarduketak osasun-, hezkuntza-, lan- eta gizarte-zerbitzuen sistema publikoen artean modu koordinatuan garatuz eta behar izan ditzaketen beste entitate eta baliabide batzuekin lankidetzan arituz.

i) Hezkuntza-arreta ikasle guztiei laguntzeko moduan antolatuz, salbuespenik gabe, titulazioak sustatu eta lortzeko.

j) Ibilbide akademiko inklusiboak eta berariazkoak sustatuz, desgaitasunak dituztenak lan munduan sartzea errazteko.

k) Eskolatzeko-prozesuetan ikasleak funts publikoekin sostengatutako ikastetxeen artean modu orekatuan banatzeko mekanismoak daudela bermatuz, hezkuntza-arreta egokia eta gizarteratzea ahalbidetzeko.

2. Hezkuntza inklusiborako estrategia bat izanen da Nafarroako Foru Komunitate osorako.

42. artikulua. Hezkuntza-praktika inklusiboak.

1. Ebaluazio psikopedagogikoetan, eskatutako ikastetxearen inguruneak ikasleei sortzen dizkien oztopoak aztertuko dira, ikasleen beharren eta interesen arabera, bai eta oztopo horiek murrizteko edo kentzeko behar diren neurriak ere, ahal den guztietan. Malguak eta berrikusteko modukoak izan beharko dute, une bakoitzean proposatzen den konponbidea ikasleen egungo beharretara egokitzen dela bermatzeko.

2. Langile espezialisten parte-hartzea sustatuko da, beste batekin batera, ikasgelaren barruan, hainbat mekanismoz baliatuz ikasle guztiek ikaskuntza-prozesu bera izan dezaten.

3. Curriculuma malgutzeko ikuspegiak sustatuko dira, irekia eta inklusiboa izan dadin hasiera-hasieratik, geroko egokitzapenak minimizatzeko, ikasle horien titulazioa erraztuz.

4. Hezkuntza-etapetan egoteko gehieneko denbora malgutuko da, indarrean dagoen legediaren arabera beharrezkoa denean.

5. Programak garatuko dira desgaitasuna dutenen absentismoa eta eskola goiz uztea prebenitzeko.

6. Neurriak hartuko dira desgaitasuna duten ikasleei jolasaldietan eta aisialdian sozializatzen eta dinamizatzen laguntzeko, baita eskolaz kanpoko jardueretan eta jarduera osagarrietan ere, bereziki jantokian eta eskola garraioan.

7. Etengabeko irakaskuntza sustatuko da desgaitasuna duten helduen bizitzan zehar.

8. Arreta pertsonalizatua emanen zaie desgaitasuna duten ikasleei, baldin eta arreta luzea behar badute ospitaleetan edo etxeetan.

9. Hezkuntzaren arloan eskumena duen departamentuak, aplikagarria den araudiarekin bat, honako hauekin lotutako prozesu guztiak gainbegiratuko ditu: ikasle guztien hezkuntza beharren identifikazioa, balorazioa, horiei emandako hezkuntza erantzuna, eta lorpenen eta aurrerapenen ebaluazioa.

10. Hezkuntza inklusioari buruzko eta aisian, jostetan eta eskolaz kanpoko jardueretan dagoen gizarte-inklusioari buruzko azterlanak eta ikerketak eginen dira, bai eta desgaitasuna dutenei ikasgeletan egiten zaien jazarpen edo indarkeria mailari buruzkoak ere.

43. artikulua. Ikaskuntzen diseinu unibertsala.

Nafarroako Foru Komunitateko Administrazioak ikaskuntzen diseinu unibertsala sustatuko du, honako hauek kontuan hartuz ikasle guztientzat:

a) alderdi emozionalak, inplikazioa, iraunkortasuna eta autorregulazioa lantzeko;

b) pertzepzioari eta ulermenari lotutako alderdi kognitiboak, ikasleen behar zehatzetara egokitutako bideak erabiliz;

c) helburuak finkatzearekin, ekintzarekin eta adierazpideekin lotutako alderdiak, ikasle guztiek eskuragarri dituztenak.

44. artikulua. Irisgarritasun unibertsalaren eta ororentzako diseinuaren arloko prestakuntza.

Estatuko oinarrizko legediarekin bat, Lanbide Heziketako tituluen diseinuan eta horiei dagozkien curriculumen garapenean, irisgarritasun unibertsalaren eta ororentzako diseinuaren arloko prestakuntza sartuko da.

II. KAPITULUA. Unibertsitateko hezkuntza

45. artikulua. *Unibertsitateko hezkuntzaren arloko neurriak.*

1. Jarraikiz unibertsitateen arloko araudi indardunean eta Desgaitasuna dutenen Eskubideei eta Gizarteratzeari buruzko Lege Orokorraren testu bategina onetsi zuen azaroaren 29ko 1/2013 Legegintzako Errege Dekretuaren 20.c) artikuluan xedatutakoari, Nafarroan irakaskuntza ematen duten unibertsitateek modua ziurtatu behar dute desgaitasuna dutenek unibertsitateko ikasketak gainerakoen baldintza berberetan egin ahal izan ditzaten, barnean direla unibertsitateko praktikak, eta bermatuko dute, bestetik, unibertsitatearen eremuan bete-betean eta egiaz parte hartzen dutela.

2. Unibertsitatearen eremuan hezkuntza inklusiboa bermatzeko:

a) Desgaitasunari arreta emateko edo laguntzeko unitate edo zerbitzu egokia izanen dute. Horren bidez, zuzeneko arreta eskainiko zaie desgaitasuna duten ikasleei, eta ikasle horien berriazko beharrei erantzuteko garatutako irisgarritasun, prestakuntza eta boluntariorikotzako planak koordinatuko dira.

b) Estatistika orokorrak izanen dituzte desgaitasuna duten unibertsitateko ikasleei buruz, eta horietan jasoko dira desgaitasun motari eta graduari buruzko datuak eta ikasleek behar dituzten laguntza pertsonalak.

c) Irisgarritasunari buruzko plan berezi bat egingen dute, unibertsitateko inguruneetan dauden oztopo fisikoak eta informazioari eta komunikazioari ere traba egiten diotenak kentzeko. Unibertsitateko ingurune horiek dira, esate baterako, eraikinak, instalazioak eta bulegoak, baita espazio birtualak ere, barnean sartuta zerbitzuak, prozedurak eta informazioa ematea ere. Hori guztia irisgarritasun unibertsalari buruzko araudian ezarritako baldintza eta epeetan.

d) Irakasgaiak zentzuz egokitzen edo doitzen ahalko dira, baldin eta, hezkuntza-laguntzako berriazko premiak direla-eta, ikasle batek hala eskatzen badu, baldin eta egokitzapen edo doikuntza horiek galarazten ez badiote kasuan

kasuko ikasketetarako aurreikusitako helburuak behar bezala garatzea. Horretarako, unibertsitateek dagokion prozedura gaituko dute.

e) Desgaitasunaren arloko prestakuntza ekintzak antolatuko dituzte irakasleentzat eta administrazioko eta zerbitzuetako langileentzat.

f) Desgaitasuna duten ikasleek gainerakoen baldintza berberetan ikasi ahal izan dezaten, desgaitasunari arreta emateko edo laguntzeko unitate edo zerbitzuei behar adina diru eta giza baliabide bermatuko dizkiete.

g) Bermatuko dute desgaitasuna duten ikasleek Espainiako eta nazioarteko ikasleen mugikortasun programetan parte hartzen dutela.

h) Administrazio publikoek berariazko neurriak sartuko dituzte beren deialdietan bermatzeko desgaitasuna duten ikasleak baldintza berberetan sartzen direla unibertsitateko ikasketetan.

i) Unibertsitateaz kanpoko ikastetxeekiko koordinazio eta komunikazio estrategia hobetuko da, sarbidea behar bezala prestatzeko eta dauden dispositiboen berri emateko, hala nola, ikaspostuen erreserba, tasen salbuespenak edo beharrezko egokitzapenak.

j) Aniztasunari erantzuteko plan bat prestatuko da. Hartan jasotako neurriek zerikusia izanen dute desgaitasunari buruzko ezagutzak pixkanaka sartzearekin, titulazioak ororentzako diseinatuta egotearekin eta esparru horri lotutako ikerketa sustatzearekin.

46. artikulua. Irisgarritasun unibertsalaren eta ororentzako diseinuaren arloko prestakuntza.

Estatuko oinarrizko legediarekin bat, Nafarroan irakaskuntza ematen duten unibertsitateek irisgarritasun unibertsalari eta ororentzako diseinuari buruzko prestakuntza neurriak hartuko dituzte beren titulazioak diseinatzean, eta kontuan hartuko dituzte desgaitasuna dutenen bizi-kalitatea hobetzeko eta laguntzeko produktuei buruzko ikerketak.

V. TITULUA. ENPLEGUA ETA LANA

47. artikulua. Diskriminaziorik eza.

1. Nafarroako Foru Komunitateko Administrazioak diskriminaziotik babestuko du pertsona oro, Kontseiluaren azaroaren 27ko 2000/78/EE Zuzentarauak hartzen dituen eremu guztietan (zuzentarau hori enpleguan eta laneratzean tratu-berdintasunerako esparru orokor bat ezartzeari buruzkoa da):

a) norberaren konturako enplegu edo jarduerarako sarbidean, hautapen-irizpideak barne, datuak babesteko araudia betetzen dela zainduz,

desgaitasunari buruzko informazioari dagokionez, bereziki, erabaki automatizatuek esku hartzen dutenean edo profilak erabiltzen direnean erabakiak hartu edo aurreikusteko;

b) kontratatzeko eta mailaz igotzeko baldintzetan;

c) lanbide orientazioko eta lanbide heziketako mota eta maila guztietarako sarbidean;

d) enplegu- eta lan-baldintzetan, barnean direla arrazoizko egokitzapenak arrazoirik gabe ukatzeko debekua, kaleratzeko eta ordaintzeko baldintzak, lan- eta osasun-baldintzak eta segurtasun-baldintzak.

e) sindikatueta edo patronaletako afiliazioan eta parte-hartzean.

2. Nafarroako Administrazio Publikoek, beren eskumenen esparruan, eremu horietan desgaitasuna dutenen aukera- eta tratu-berdintasuna betetzen dela zainduko dute, baita ekintza positiboko neurrien eta lanbide heziketako eta enplegu politiken bidez ere.

3. Bai legearen aurrean diskriminazio oro saihesteko, bai ekintza positiboko neurriak eta lanbide heziketako eta enplegu politika hartzeko, kontuan hartuko da, genero-ikuspegiarekin, emakumeen egoera espezifikoak, eta beharrezko neurriak hartuko dira emakumeen garapen osoa, aurrerapena eta sustapena ziurtatzeko, beren adinagatik lan egin dezaketenen nesken lantokian babes egokia bermatzeko, STEM delakoetan berdintasunez sartzeko sustatzen duen prestakuntzaren eskaintza emateko eta laneko jazarpenaren aurrean babesteko.

Arreta berezia jarriko da desgaitasuna duen pertsonarengan diskriminazio modu indartuak sortzen dituzten faktore jakin batzuek bat egiten dutenean: generoa, laguntza premia handiagoak dituen desgaitasuna, adina, pobrezia- edo bazterketa-egoerak, edo landa-inguruneetako baldintzak. Faktore horiek tarteko, pertsona horiek zailtasun bereziak dituzte enplegu-baliabideak eskuratzeko, eta horregatik, egiazko aukera-berdintasuna eta lan-merkatuan diskriminaziorik ez egotea sustatuko da, enplegarritasun txikiagoa eragiten duen horri helduz: kualifikazioan dauden desorekak, esperientzia profesionala eskuratzeko zailtasunak edo lana bilatzeko eta mantentzeko trebetasunak.

4.- Neurri horiek hartzean, lurralde kohesiorako irizpideei jarraituko zaie, eta horretarako Nafarroako toki-erakundeekin behar diren hitzarmenak sustatuko dira.

48. artikulua. Lan zerbitzuak eskuratzeko.

1. Nafarroako Foru Komunitateko Administrazioak bermatuko du desgaitasuna dutenek enplegu-zerbitzu publikoen zerbitzu erkideak eta osagarriak eskuratzeko dituztela, tratu-berdintasunaren eta diskriminaziorik ezaren printzipioak aplikatzen direla bermatzen duten baldintzetan.

2. Arreta pertsonalizatua emanen du, pertsonaren itxaropen eta beharretara egokitua, haren profilean oinarrituta.

3. Desgaitasuna dutenen enplegarritasuna hobetuko du, haien lanbide karrera sustatuko du eta haien kontratazioa erraztuko, edo autoenplegura bideratuko du, haien beharren diagnostikotik abiatuta, desgaitasuna dutenentzako lanbide orientazioko, aktibazioko eta gizarteratze espezializatuko zerbitzuen bidez.

4. Desgaitasuna duten eta enplegu eta zerbitzuen eskatzaile gisa izena eman dutenen profilaketa egingen da, behar duten arreta hobeki diseinatzeko, aintzat hartuz ahalmenak, gaitasun profesionalak eta kualifikazio-mailak, baita generoa, adina, desgaitasun gradua eta mota, pobrezia- edo bazterketa-egoerak, landa-inguruneak edo iraupen luzeko langabetuak diren ere, enplegua eskatzen dutenei eskaintzen zaizkien baliabideak hobetzeko, haien beharrei erantzuteko diseinu pertsonalizatuan oinarrituta.

5. Enpleguko ibilbide pertsonalizatuaren diseinua ziurtatuko du, neurri eta politika desberdinak konbinatuko dituztenak, behar bezala ordenatuta eta desgaitasuna duten pertsonen profil profesionalari eta haien behar espezifikoiei egokituta.

6. Enplegu eta autoenplegurako programa integralak garatuko ditu, desgaitasuna dutenei egokituak, eta irisgarritasuna sustatzen duten tresnak garatuko ditu, genero-arrakalarik gabe.

7. Lankidetzak sustatuko du orientazio-prozesuak egiteko ardura duten erakundeek eta enplegu-zentro berezien artean.

8. Enpresekin edo erakundeekin egindako prospekzioa orientazio-lanaren parte izanen dela bermatuko du.

9. Lan-eskaintzak identifikatu eta kudeatuko ditu, Europako Esparru Ekonomikoko gainerako herrialdeetakoak edo beste herrialde batzuetakoak barne, eta enplegurako aukera berriak bilatu eta garatuko ditu desgaitasuna dutenentzat, eta profil eta gaitasunen arabera haietara hobekien egokitzen diren erabiltzaileekin lotuko ditu aukera horiek, enplegatzailerik beren eskakizun eta beharretara hobekien egokitzen diren langileak errazte aldera, bai eta kontratazio prozesuei buruzko informazioa ere, eta langileei lan-eskaintza egoki eta eskuragarrietarako sarbidea errazte aldera.

10.- Desgaitasuna dutenei egokitutako prospekzio-planak egitea aurreikusiko du.

11.- Enplegu-zentro berezietako laneratzeko zerbitzuen eta merkatu arrunteko enpresen arteko koordinazioa bultzatuko du.

49. artikulua. Enplegurako prestakuntza.

1. Nafarroako Administrazio Publikoek enplegurako prestakuntza sustatuko dute desgaitasuna dutenentzat, ekintza positiboko neurriak hartuz, besteak beste, desgaitasuna dutenentzako tokiak gordez prestakuntza ikastaroetan edo erakundeekin lankidetzan arituz prestakuntza praktikak egiteko. Prestakuntzak irisgarria eta ulergarria izan beharko du desgaitasuna dutenentzat.

2. Desgaitasuna dutenen prestakuntza, lanbide-kualifikazioa, birkualifikazioa eta gaitasun profesionalen etengabeko eguneratzea sustatzeak enplegura igarotzea erraztuko du, eta, horretarako, prestakuntza-eskaintza eta prestakuntza-hornitzaileena lan-merkatuaren beharretara egokituko dira, deialdiak egiten dira gerora kontratatzeko konpromisoerik lotutako prestakuntza diruz laguntzeko eta metodologiak egokituko dira ohiko prestakuntzaren barruan. Egokitzapen horien barruan sartuko dira, kasuaren arabera, bekak, antolaketa deszentralizatua edo garraioari buruzko edo ohikoa baino tamaina txikiagoko taldeen antolaketari buruzko neurriak, edo bestelako egokitzapenak edo doikuntzak desgaitasuna dutenek berdintasunez eskura eta aprobeitza dezaten prestakuntza.

3. Desgaitasuna dutenek teknologia berriak eskuratzea sustatuko da.

4. Etengabeko prestakuntza berariazkoa emanen zaie enplegu-zerbitzu publikoetan desgaitasuna dutenei enpleguaren arloko orientazio espezializatua eta laguntza ematen dieten langileei, bai eta enplegu-zentro berezietan doitze zerbitzuak ematen dituzten langileei ere.

50. artikulua. Enplegua sustatzea.

1. Foru Komunitateko Administrazioak, bere eskumenen esparruan, desgaitasuna dutenen laneratzea sustatuko du.

2. Lan babestuaren merkaturan kalitatezko enplegua sortzea eta mantentzea sustatuko du, barnean sartuta, Estatuko araudiaren arabera, desgaitasuna duten langileen lansarietarako eta zailtasun bereziak dituztenentzat dauden dirulaguntzen osagarriak.

3. Enplegua indartuko du enpresa arruntean, laguntzaren eta lan-enklabeen bidez.

4. Enpresari laguntzeko neurriak bultzatuko ditu, desgaitasuna duten langileak enplegu egonkorrean sartzeko prozesua errazteko.

5. Desgaitasuna duten langileak lan-enklabeetatik eta enplegu-zentro berezietatik enpresa arruntera igarotzea indartuko du.

6. Enpresa arruntean lanpostuak egokitzea sustatuko du, irisgarritasun unibertsala, kognitiboa eta komunikaziokoa bermatzeko, irisgarritasun unibertsalari buruz indarrean dagoen foru araudiaren arabera, eta horretarako laguntzak daudela zabalduko du.

7. Desgaitasuna duten pertsonen kalitatezko kontratazioa bultzatuko du, kontratazio mugagabea sustatuz.

8. Desgaitasuna duten emakumeen lan-okupazioa sustatuko du, bai haien kontratazioa lortzeko, bereziki ordezkari txikia duten sektoreetan, bai kontratazio hori arlo guztietan kalitatezkoa izan dadin, kontzilioak neurriak edo erantzukidetasunaren aldekoak hartuta, eta hautapen-prozesu gardenak eta objektiboak egitea zuzendaritza-postuetara berdintasunez sartzeko.

9. Nafarroako Administrazio Publikoek sustatu egingen dute beren plantillan desgaitasuna duten langileak dituzten enpresak kontratatzea. Horretarako, kontratuak erreserbatuko dizkiete irabazi-asmorik gabeko erakunde sozialei, eta klausula sozialak sartuko dituzte administrazio klausula partikularren agirietan, kontratazio publikoa arautzen duen araudian ezarritakoaren arabera. Enpresa horiek sarituko dira, baldin eta, besteak beste, beren plantillan desgaitasuna dutenen kopuruak legezko kuota gainditzen badu, lan-enklabeak erabiltzen badituzte, langileak enplegu-zentro berezien bidez kontratatzen badituzte, desgaitasuna duten emakumeak kontratatzen badituzte edo plazak eskaintzen badituzte desgaitasuna duten pertsonen praktikak egin ditzaten beren titulua lortzeko edo titulua lortu ondoren.

10. Nafarroako Foru Komunitateko Administrazioak klausula sozialen erabilera, kontratuen erreserbak eta helburu sozialak lortzeko bestelako tresnak koordinatu eta bultzatzeko mekanismoak aurreikusiko ditu, Administrazioak beste xede batzuetarako dituen harreman juridikoen bidez.

11. Nafarroako Administrazio Publikoek behar diren neurriak hartuko dituzte desgaitasuna dutenen berdintasuna berma dadin enplegu publikoan sartzeko eta barne igoeretan, bai langile finkoak hartzeko deialdietan bai aldi baterako kontratazio-zerrendetan, aplikatzekoa den araudian ezarritakoari jarraikiz.

Horrekin batera, enplegu lagunduaren arloko neurriak ezarriko dira, beharrezkoa den kasuetan, lortutako lanpostuak desgaitasuna dutenei egokitzeaz gain, pertsona horiei lanpostu horietan behar bezala sartzen laguntzeko.

51. artikulua. Enplegua, gerora etorritako desgaitasunaren kasuan.

Nafarroako Foru Komunitateko Administrazioak neurriak bultzatuko ditu, gerora etorritako desgaitasunaren bat izanez gero, enpleguari eustea edo lanera itzultzea errazteko, eta, horretarako, enprekin sustapen- edo bitartekari-lanak egingen ditu lanpostuak egoki ditzaten edo lan-baldintzak malgutu, bai eta desgaitasun intelektuala, kognitiboa edo psikikoa dutenentzako probaldi espezifikoak eta malguak ezar ditzaten ere.

52. artikulua. Sentsibilizazioa.

1. Nafarroako Foru Komunitateko Administrazioak ekimenak garatuko ditu enpresek, administrazio publikoek eta gizarteak desgaitasuna dutenen

gaitasunei eta lan-ahalmenei buruz duten ezagutza hobetzeko, eta zabalkunde-kanpainak eginen ditu kolektibo hori gizartean ikusgai jartzeko, bereziki lan-merkatu arruntean duen balioari begira.

2. Enplegu-zerbitzu publikoek eskaintzen dituzten enplegu zerbitzu eta baliabideen berri emanen die desgaitasuna dutenei eta enpresei.

53. artikulua. Ezagutza eta plangintza.

1. Nafarroako Foru Komunitateko Administrazioak sakonago aztertuko du zenbat diren desgaitasuna duten pertsonak, zer desgaitasun mota duten, gradua, eta gizartean eta lanean behar dituzten egokitzapenak, helburua baita enplegu politika aktiboak modu egokiagoan zuzentzea eta azpimarratzea, alde batetik, pertsona ez-aktiboak enplegu- eta zerbitzu-eskatzaile gisa sartu behar dutela lan-merkatura eta askoz ere agerikoagoak izan behar dutela enplegatzaileentzat, eta, bestetik, hobetzen segitu beharra dagoela desgaitasuna duten langabeek eta landunek lana eskuratzeko eta hari eusteko dauzkaten baldintzak, bizi osoko prestakuntza eta enplegu-zerbitzu publikoetako lan-orientazioko zerbitzuen bidez ematen zaien laguntza, koordinazio-, informazio- eta elkarrizketa-erakundea den heinean, kalitatezko zerbitzu integrala, unibertsala eta doakoa ematen baitu.

2.- Sexuaren arabera bereizitako datuak eta egon daitezkeen joerak agerian jartzen dituzten alderdiei buruzko informazioa lortuko ditu, hala nola, ordainsarien politikari, zuzendaritza-postuak betetzeari edo sexu-jazarpenagatik edo sexuagatik jazarpengatik jarritako salaketei buruzkoak.

3.- Desgaitasuna duten eta lan-merkatuan parte hartzen dutenei buruzko informazioa biltzea eta tratatzea sustatuko du, bai eta horiek garatutako laneratze- eta igarotze-ibilbideak ere.

4.- Enplegu planek, enpleguko politika aktiboen planen barruan, estrategia bat izanen dute, desgaitasuna duten pertsonen enplegu inklusiboa eta aukera-berdintasuna erraztearekin zerikusia duena.

54. artikulua. Koordinazioa eta kontrola.

1. Nafarroako Foru Komunitateko Administrazioak koordinazioa erraztuko du enplegu-politikak garatzen dituzten erakundeen eta gizarte-arlokoen artean, hirugarren sektoreko erakundeak eta prestakuntza- eta hezkuntza-esparruetakoak barne, esku-hartze integrala bultzatzeko, inplikaturako bitartekoen eta baliabideen eta horien emaitzen ahaleginak optimizatuko dituena. Bereziki indartuko dira, batetik, Laneko eta Gizarte Segurantzako Ikuskatzailetzarekiko lankidetzak eta, bestetik, gizarte-zerbitzuen eta enpleguaren arloan eskumenak dituzten departamentuen edo erakundeen eta Nafarroako toki-erakundeen arteko lankidetzak.

2.- Desgaitasuna dutenentzako tokiak erreserbatzeko kuotaren ordezkari hartutako neurriak bidezkoak eta egokiak diren kontrolatuko du, eta kuota betetzen dela edo neurri alternatiboak aplikatzen direla koordinatuko du.

3.- Desgaitasuna dutenen enpleguaren kalitatea eta lan-baldintzak zainduko ditu, Laneko eta Gizarte Segurantzako Ikuskatzailatzarekin lankidetzan.

4.- Desgaitasuna dutenen laneko arriskuen prebentzioa planifikatzen eta kontrolatzen lagunduko du, eta kolektibo horrentzako informazioa, araudia eta jardunbide egokiak argitaratu eta zabalduko ditu. Horretarako, Nafarroan osasun publikoaren eta lan-osasunaren arloan eskumena duen unitatearen edo erakundearen bitartez, bere eskumenen esparruan, honako eginkizun hauek sustatuko ditu:

- a) Aholkularitza eta laguntza teknikoa ematea osasun eta lan arloko erakundeei, bai eta zerikusia duten beste erakunde batzuei, langileei eta haien ordezkariari, enpresei eta haien prebentzio-zerbitzuei ere, lan-osasunari, lan-baldintzei eta laneko arriskuei dagokienez.
- b) Jarduketa programa espezifikoak diseinatzea eta garatzea, laneko arriskuen prebentzioa betetako lanpostuetan edo bereziki sentikorrek diren pertsonen –bereziki, desgaitasuna duten langileek– bete ditzaketen lanpostuetan txertatzeari dagokionez. Lehentasunez, jazarpenaren eta generoagatiko diskriminazioaren aurkako babesari dagokionez.
- c) Desgaitasuna duten langileei, enpresaburuei, profesionalei eta administrazio publikoei laneko arriskuen prebentzioari eta lan-baldintzei buruzko informazioa eta prestakuntza ematea bultzatzea eta sustatzea.
- d) Aholkularitzako, zaintzako eta kontroleko jarduketak garatzea, prebentzioari orientatuta, laneko arriskuen prebentzioari buruzko araudia eta gomendioak betetzeari buruz, lantokiei, instalazioei, makinei, babes-ekipoari eta lanpostuen diseinuari dagokienez bereziki sentiberak diren langileei dagokienez, eta lantokian desgaitasuna dutenentzako arrazoizko doikuntzak egiten direla zaintzea.
- e) Desgaitasuna duten langileen laneko arriskuen prebentzioari eta lan-osasunari buruzko prestakuntza-, informazio-, hedapen- eta sustapen-jarduketak garatzea.
- f) Desgaitasuna duten langileen kolektiboan eragina izan dezaketen lan-baldintzei, laneko arrisku faktoreei, laneko lesio eta gaixotasunei eta lanarekin zerikusia dutenei buruzko azterlanak eta ikerketak sustatzea eta haien kausak aztertzea.

5.- Ekonomia sozialaren plangintzan, desgaitasuna dutenentzako jarduketa-ildoak sartuko ditu.

6.- Erantzukizun soziala sustatuko du desgaitasunak dituztenekin zerikusia duten neurriak biltzen dituzten enpresetan eta erakundeetan.

VI. TITULUA. KULTURA ETA AISIAKO, KIROLEKO, JOSTETAKO ETA MERKATARITZAKO BESTE JARDUERA BATZUK

I. KAPITULUA. Eskubide kulturalak

55. artikulua. Kultura berdintasunez eskuratzea.

1. Nafarroako Administrazio Publikoek zainduko dute behar diren baldintzak daudela kultura egiazko berdintasunez eskuratzeko eta bizitza kulturean ere berdintasunez parte hartzeko, bat etorri Nafarroako eskubide kulturei buruzko araudiarekin eta bertan ezarritako printzipioekin.

2.- Nafarroako Administrazio Publikoek, bakoitzak bere eskumenen esparruan, informazio eguneratua emanen dute kultur zentro, museo, artxibo, liburutegi, antzoki, auditorium eta kultur ekipamenduetara sartzeko eta iristeko baldintzei buruz, Nafarroako eskubide kulturei buruzko araudiarekin bat, eta pertsona guztientzako irisgarritasuna jasotzen duten protokoloak eginen dituzte.

3. Desgaitasuna dutenek eskubidea dute Nafarroako kultur ondareaz berdintasunez gozatzeko, bai eta Nafarroako ondare ez-materiala osatzen duten ondasunez ere, eta horrez gain, Nafarroako dokumentu ondarea osatzen duten ondasun guztiak kontsultatzeko, Nafarroako museoetara eta bilduma museografiko iraunkorretara sartzeko eta Nafarroako liburutegi publikoen oinarritako zerbitzuak eskuratzeko, hori guztia horiek arautzen dituen araudiaren arabera.

4.- Nafarroako Administrazio Publikoek, beren eskumenen esparruan, kultura eta arte bitartekaritzako prozesuak egokituko dituzte desgaitasuna dutenen beharretara.

5.- Nafarroako Administrazio Publikoek zainduko dute, bakoitzak bere eskumenen esparruan, kultur eskaintzaren ardura duten erakunde publiko edo pribatuak badituztela behar adina giza baliabide eta baliabide material, desgaitasuna dutenek kultura- eta aisialdi-eskaintza eskura dezaten, desgaitasun mota guztiak kontuan hartuta. Ezarritako neurriek, segurtasunaz gain, desgaitasuna dutenen borondatea eta lehentasunak errespetatuko dituzte, eta teknologien erabilera sustatuko da desgaitasuna dutenentzako egokitzapenak egitean egon daitezkeen mugak gainditzeko, eta bermatuko da neurriak eskatzen direnean, neurriok eraginkorrak direla.

6.- Nafarroako Administrazio Publikoek Nafarroako Kulturaren Atari Digitalaren ezagutza sustatuko dute, eta, bereziki, eskura dauden leku, eraikin edo espazio kultural garrantzitsuen bisita birtualei buruzko informazioa.

7.- Kulturaren arloan eskumena duen departamentuak ahaleginak eginen ditu kultur eskaintzan behar diren teknologiak bultzatzen, daitezkeen

desgaitasuna dutenei bizitza kulturean parte hartzen laguntzeko, haien aniztasuna kontuan hartuta.

8. Nafarroako Administrazio Publikoak lankidetzan arituko dira erakunde baimenduek eskura jar ditzaten, ordainsaririk jaso gabe, formatu eskuragarrian, egile-eskubideei lotutako lanak, bat etorriz 2013ko ekainaren 27an onetsitako Marrakexeko Tratatuarekin. Tratatu horren xedea da itsuek eta ikusteko desgaitasuna edo inprimatutako testua ulertzeko bestelako zailtasunak dituztenek argitaratutako obrak eskuratu ahal izatea.

56. artikulua. Irisgarritasun-baldintzak kultura-jardueretan.

1. Kultura-jarduerak irisgarritasun unibertsalaren baldintzak bermatu beharko dituzte, desgaitasuna dutenek haietaz gozatu, haiak ulertu eta haietan parte hartu ahal izan dezaten. Informazio guztia formatu ulergarrian eta hizkera ulerterrazean emanen da, erregelamenduz jardueraren arabera ezarritakoarekin bat.

2. Erregelamenduz ezarriko da zein diren kultur ekipamenduek, espazioek eta zerbitzuek irisgarritasunaren arloan bete beharreko gutxieneko baldintzak.

3. Entitate hornitzaile pribatuek sustatuko dute kultur eta aisialdiko eskaintzaren zabalkundea pertsona guztientzat irisgarriak eta ulergarriak diren formatuetan egin dadin.

57. artikulua. Desgaitasuna dutenek sormenerako duten potentziala.

1.- Nafarroako Administrazio Publikoek desgaitasuna dutenen parte-hartzea sustatuko dute mota guztietako arte praktketan, beren onura propiorako eta gizartea aberasteko.

2.- Desgaitasuna dutenen kultur sorkuntza sustatuko da Foru Komunitatean, eta deialdien eta laguntzen programak diseinatu eta kudeatuko dira desgaitasuna dutenen ahalmen artistikoa, sortzailea eta intelektuala garatzen laguntzeko. Horretarako, desgaitasuna dutenek parte hartzeko moduko jarduerak sustatuko dira, zeinetan desgaitasunari arreta ematearen arloko prestakuntza berezia duten langileak izanen baitira, eta eskaintza adin-tarte guztietara egokitzen saiatuko da.

58. artikulua. Arte sorkuntza eta irakurketa hedatzea eta sustatzea desgaitasuna dutenen artean.

1.- Kulturaren arloan eskumena duen departamentuak arauak, sustapen-neurriak eta laguntza egokiak ezarriko ditu, desgaitasuna dutenei kultura-jardueretara iristeko bidea errazteko, bai ekimen publikoaren bidez bai pribatuaren bidez garatutakoetara. Horretarako, kontuan hartuko ditu inguruabar ekonomikoak, laguntzarekin joateko beharra eta laguntza gehien behar duten jarduerak antolatzekeo kostuak, eta taldekako zein banakako jarduerak sustatuko ditu.

2.- Artearen hedapenerako programak gauzatuko ditu kultur eragileekin, erakunde publiko eta pribatuekin eta elkarrekin elkarlanean, bai eta interes publikotzat jotzen diren ekimenak dituztenekin ere.

3.- Liburutegi publikoek irakurketa sustatzeko planak prestatu eta garatuko dituzte. Planak aldian-aldian ebaluatu eta eguneratuko dira, behar den aurrekontuarekin batera, eta berrikuntza teknologikoetara egokituko dira. Irakurketa sustatzeko planek arreta berezia eskainiko diete desgaitasuna duten haur eta gazteei (irakurtzeko ohitura sendotzeko), bai eta desgaitasuna duten eta gizartean egoera ahulagoan dauden pertsonen edo, gainera, hizkuntza menderatzeko zailtasunak dituzten migratzaileen beharrei, eta irakurketa errazeko klubak bultzatuko dira bereziki.

59. artikulua. Prestakuntza eta sentsibilizazioa.

1.- Nafarroako Administrazio Publikoek bermatuko dute erakunde publikoek eskaintzen dituzten kultura-jardueraz arduratzen diren langileek desgaitasuna dutenei laguntza emateko prestakuntza jasoko dutela, eta bereziki kontuan hartuko dituzte tratu pertsonala eta segurtasun-, larrialdi- eta irisgarritasun-neurriak.

2.-Kulturaren arloan eskumena duen departamentuak irisgarritasunari buruzko eskuliburu bat emanen die Nafarroako Foru Komunitateko kultur eragileei, eta haren web-orrian ere eskura jarriko du.

3.-Kulturaren arloan eskumena duen departamentuak prestakuntza eskainiko die aldian behin Nafarroako kultur eragileei, irisgarritasun unibertsalaren arloko eskubide eta tresnei buruz sentsibilizatzeko.

4.- Nafarroako Administrazio Publikoek kultura-jarduerak bultzatu eta zabalduko dituzte, desgaitasuna dutenen eskubideez eta gizarteari egiten dizkieten ekarpenez kontzientziatu eta sentsibilizatzeko.

II. KAPITULUA. Kirola eta turismoa

60. artikulua. Kirol inklusiboa sustatzea.

1. Kirolaren arloan eskumena duen departamentuak kirol-jarduera fisikoaren programak diseinatu eta sustatuko ditu, desgaitasuna dutenen parte-hartzea sustatzeko, onuragarriak izanen direnak gizabanakoarentzat eta gizartearentzat eta erabateko integrazioa lortzen lagunduko dutenak.

2. Programa eta kirol-jarduera fisiko horiek beren gaitasunen garapenarekin bat etortzen direla bultzatu eta zainduko du, eta horiek hobetzeko aukera ematen dietela, desgaitasunaren arloan prestakuntza berezia duten langileek parte hartuta.

3. Bermatuko du desgaitasuna dutenek berdintasunez egiten dituztela kirol-jarduera fisikoak, barnean direla eskolaren eremuan egiten

direnak, eta desgaitasun mota dela-eta ezinbestekoa denean soilik ezarriko da kirol bereizia egiteko aukera.

4. Kirol-praktika erraztuko du, laguntzak eta dirulaguntzak emanez.

61. artikulua. Turismo inklusiboa sustatzea.

Nafarroako Foru Komunitateko Administrazioak sentsibilizazio- eta prestakuntza-ekintzak sustatuko ditu instalazio eta zerbitzu turistiko irisgarri eta inklusiboak hobetzeko, eta dauden instalazio, baliabide eta zerbitzu irisgarri eta inklusiboen berri emanen du eta haiek sustatuko.

Halaber, Nafarroako Foru Komunitateko Administrazioak, bere dirulaguntzen bidez, irisgarritasun eta inklusio turistikoaren arloko inbertsioak sustatu eta bultzatuko ditu, bai eta turismo enpresa eta entitateen sustapen eta komunikazio jarduerak ere.

62. artikulua. *Irisgarritasun-baldintzak kirol-jardueretan.*

1. Kirol eta aisialdi jardueretan eta halako ekitaldi publikoetan irisgarritasun unibertsalerako baldintzak bermatu beharko dira, desgaitasuna dutenek jarduera eta ekitaldi horietaz goza dezaten, haiek uler ditzaten eta haietan parte har dezaten, segurtasunez eta berdintasunez. Informazio guztia hizkera ulergarrian emanen da, erregelamenduz jardueraren arabera ezarritakoarekin bat.

2. Erregelamenduz ezarriko da zein diren kirol eta aisialdi zerbitzuek eta ekipamenduek irisgarritasunaren arloan bete beharreko gutxieneko baldintzak.

3. Hornitzaile pribatuek sustatuko dute kirol eta aisialdiko eskaintzaren zabalkundea pertsona guztientzat irisgarriak eta ulergarriak diren formatuetan egin daitezzen.

III. kapitulua. Merkataritza jarduera

63. artikulua. Merkataritza jarduera inklusiboa sustatzea.

Nafarroako Foru Komunitateko Administrazioak sentsibilizazio- eta prestakuntza-ekintzak sustatuko ditu, saltegien eta merkataritza zerbitzuen irisgarritasun eta inklusibitate baldintzak hobetzeko.

Halaber, administrazioak bere dirulaguntzen lerroen bidez sustatu eta bultzatuko ditu saltegien irisgarritasunerako eta inklusibitaterako inbertsioak, bai eta merkataritzako enpresen eta entitateen sustapen- eta komunikazio-jarduerak ere.

VII. TITULUA. IRISGARRITASUNARI BURUZKO XEDAPEN ESPEZIFIKOAK

I. KAPITULUA. Irisgarritasuna

64. artikulua. Irisgarritasunaren eta diskriminaziorik ezaren oinarrizko baldintzak.

1. Nafarroako Foru Komunitateko Administrazioari eta Nafarroako toki-erakundeei esleitutako eskumenak eragotzi gabe, irisgarritasun eta diskriminaziorik ezaren arloan Estatuko oinarrizko araudian araututako baldintza oinarrizkoak aplikatuko dira Nafarroako Foru Komunitateko lurraldean.

2. Pertsona guztiei aukera-berdintasuna, autonomia pertsonala eta bizimodu independentea bermatzea da irisgarritasunaren eta diskriminaziorik ezaren baldintza oinarrizkoen xedea.

3. Irisgarritasunaren eta diskriminaziorik ezaren oinarrizko baldintzek neurri zehatzak ezarriko dituzte esparru edo arlo bakoitzerako, diskriminazioei aurrea hartzeko edo haiek desagerrarazteko, eta desabantailak edo zailtasunak konpentsatzeko.

4. Irisgarritasunaren eta diskriminaziorik ezaren baldintza oinarrizkoak ezartzeko, desgaitasun mota eta gradu desberdinak hartuko dira kontuan, eta aplikatuko dira foru lege honen aplikazio-eremu bakoitzeko ingurune, prozesu, produktu, ondasun eta zerbitzuen hasierako diseinuan eta egokitzapen arazoizkoetan.

Erregulazio hori pixkanaka egingen da, bai denborari dagokionez bai ezarritako betebeharren norainokoari eta edukiari dagokienez, eta 4. artikuluko 1 a) apartatutik j) apartatura bitarte aipatzen diren esparru guztiak hartuko ditu.

5. Irisgarritasunari buruzko politikek, bereziki hirigintzaren eremuan, barnean hartu behar dute autonomiarekin, segurtasunarekin, soziabilitatearekin, egokitzapenarekin eta bizigarritasunarekin zerikusia duen alderdia, genero-ikuspegiarekin.

65. artikulua. Sustapena, bultzada eta parte-hartzea.

Nafarroako Administrazio Publikoek irisgarritasun unibertsala eta ororentzako diseinua sustatuko dituzte foru lege honetan deskribaturiko eremuetan; eta eskatuko dute, bestetik, planek eta proiektuek, titulartasun publikokoak izan edo pribatukoak izan, bete dezatela foru lege honetan eta legea garatuko duten erregelamenduetan ezarritakoa.

Horretarako, sustapen-lana egingen da, desgaitasuna dutenek eta haien familiek eta/edo beren gaitasuna gauzatzeko laguntza ematen dietenek, nork bere kasa nahiz beren ordezkaritza-erakundeen bitartez, parte har dezaten, berengan eragina duten erabakiak proposatzen, prestatzen eta hartzen. Nafarroako Administrazio Publikoen betebeharra da, bestalde, bakoitzaren eskumenen esparruan, parte-hartze hori egiazkoa eta eraginkorra izan dadin ziurtatzeko baldintzak sustatzea. Era berean, sustatuko da pertsona horiek

presentzia izan dezatela beti Nafarroako Administrazio Publikoetako parte-hartze eta aholkularitza organoetan, desgaitasunaren arloko organo berariazkoetan, baldin eta haien eginkizunek zuzeneko lotura badute desgaitasuna dutenentzat lehentasunezko interesa duten alorretako gaiekin.

Nafarroako Administrazio Publikoek informazio-jarduerak, sentsibilizazio-kanpainak eta prestakuntza-ekintzak garatu eta sustatuko dituzte, baita aukera-berdintasuna eta diskriminaziorik eza sustatzeko beharrezkoak diren bestelako neurriak ere.

Horrekin batera, herritarren arretaren arloan, pertsona guztientzako arreta bermatuko duten profil profesionalak trebatzea eta funtzio publikoan pixkanaka sartzeari bultzatuko dute.

Informazio- eta sentsibilizazio-kanpainak irisgarriak izan behar dute pertsona guztientzat, eta eskuragarri egon behar dira irakurketa errazeko formatuan, braille sisteman, letra handituan, zeinuen hizkuntzan, azpitituluekin edo beste sistema alternatiboetan.

Nafarroako Administrazio Publikoek araudi teknikoa gara dadin bermatu eta babestuko dute, bai eta dagoen araudia berrikus dadin ere, horren bidez segurtatzeko ez dela diskriminaziorik egon behar teknologia, produktu, zerbitzu eta ondasunen prozesu, diseinu eta garapenean, eta, horretarako, lankidetzan arituko dira desgaitasuna duten pertsonen bizi-kalitatea ziurtatzeko zereginetan aritzen diren eragile guztiekin. Horrekin batera, ikerketa, garapena eta berrikuntza sustatuko dituzte irisgarritasun unibertsalarekin lotutako arloetan.

66. artikulua. Irisgarritasun unibertsalaren kudeaketa eta erregelamenduzko garapena.

1. Foru lege honetan jasotako xedapenak erregelamendu bidez garatzean, Nafarroako Administrazio Publikoek honako hauek bete behar dituzte: Irisgarritasun Unibertsalari buruzko UNE 170001-1 araua. 1. zatia: DALCO irizpideak ingurunerako irisgarritasuna errazteko, eta Irisgarritasun Unibertsalari buruzko UNE 170001-2 Araua. 2. zatia: irisgarritasuna kudeatzeko sistemak. Irisgarritasun globala kudeatzeko sistema bat ezartzea beharrezkoa izanen da pertsona guztiei aukera berberak bermatzeko eraikitako ingurunearen edozein tokitara iris daitezen edo edozein ondasun eta zerbitzu eskura ditzaten, eta haiek ahalik eta autonomia handienaz erabil ditzaten, zein den ere bere adina edo desgaitasun mota.

2. Era berean, Nafarroako Administrazio Publikoek behar diren neurriak hartu behar dituzte beren webguneen eta gailu mugikorretarako aplikazioen eskuragarritasuna pixkanaka handitzeko, eta horiek hautemangarriak, eragingarriak, ulergarriak eta sendoak izan daitezen, eta bermatuko dute gutxienez ere EN 301 549 V1.1.2 (2015-04) arauaren edo haren bertsio berrienaren irisgarritasun-maila baliokidea dutela. Nolanahi ere, bermatua egon behar da Estatuko oinarrizko araudian eta Europako Parlamentuaren eta Kontseiluaren 2016/2012 eta 2019/882 (EB) Zuzentarauetan (2016ko urriaren 26koa eta 2019ko apirilaren 17koa, hurrenez hurren) aurreikusitako

irisgarritasun-maila, horien transposizio-aldien eta araubide iragankorraren arabera.

3. Nafarroako Gobernuak araudi teknikoa garatu beharko du, eta dagoen araudia berrikusi, ziurtatuta egon dadin ez dela diskriminaziorik egonen teknologia, ingurune, prozesu, produktu, ondasun eta zerbitzuen diseinuan eta garapenean, eta, horretarako, lankidetzan arituko da normalizazio- eta egiaztatze-entitate eta erakundeekin eta desgaitasuna dutenen bizi-kalitatea ziurtatzeko zereginetan aritzen diren eragile guztiekin. Horrekin batera, ikerketa, garapena eta berrikuntza sustatuko ditu irisgarritasun unibertsalarekin lotutako arloetan.

4. Nafarroako Administrazio Publikoek prestakuntza programak sustatu eta emanen dituzte irisgarritasun unibertsalari buruz, eta neurriak hartuko dituzte herritarrak irisgarritasun unibertsalaren betebeharez eta pertsona guztientzat dituzten onurez jabetu daitezen.

67. artikulua. Betetzea eta kontrola.

Nafarroako Administrazio Publikoek zaindu eta egiaztatuko dute beren xedapenak eta erabakiak bat datozela foru lege honekin eta hau garatuko duten erregelamenduzko arauekin.

68. artikulua. Irisgarritasunaren Nazioarteko Ikurra.

1. Produktu, ingurune, prozesu, ondasun eta zerbitzuen irisgarritasuna eta erabilerarako aukerak identifikatzeko, irisgarriak direnak Irisgarritasunaren Nazioarteko Ikurraz (INI) seinalatuko dira.

2. Produktu, ingurune, prozesu, ondasun edo zerbitzu bat desgaitasun batzuetarako baizik ez bada irisgarria, zein desgaitasunetarako den irisgarria seinalatuko da dagokion ikurrarekin.

II. KAPITULUA. Irisgarritasuna lurraldean

69. artikulua. *Irisgarritasuna erabilera publikoko hiriguneetan.*

1. Erabilera publikoko hiriguneen planifikazioak eta urbanizazioak haien irisgarritasuna bermatu beharko du, planeamendu orokorraren bidez, garapen planeamenduaren bidez eta hirigintza antolamendurako eta planeamendua betetzeko gainerako tresnen bidez, foru lege honetan eta haren garapen arauetan ezarritako irizpideekin bat.

2. Hirigintza antolamenduko tresnek, urbanizazio-proiektuek eta obra arruntetarako proiektuek irisgarritasun-baldintzak betetzen direla frogatzeko atal bat eduki beharko dute, kontuan hartuz ukitutako sektoreak nolako lotura duen sektore mugakideekin. Irisgarritasun-baldintzetakoren bat betetzerik ez dagoenean, horren arrazoiak emanen dira, eta arrazoizkoak diren kasuko egokitzapenak egin beharko dira.

3. Egun dauden erabilera publikoko hiriguneek –zerbitzuen instalazioak eta hiri-altzariak barne– pixkanaka egokitzen joan beharko dute toki-erakundeak irisgarritasunaren arloan onesten duen plan integralean jasotako determinazioen arabera. Bestetik, espazio horietan egiten diren esku-hartze guztiek egokitzapen arrazoizkoak bete beharko dituzte beti.

70. artikulua. *Ibilbideak.*

1. Oinezkoentzako ibilbideak –oinezkoek eta ibilgailuek etengabe edo aldi baterako konpartitzen dituzten eremuak barne–, oinezkoen erabilerarako eremuaren barrenean berariaz pertsonen joan-etorrietarako tokia diren aldetik, pertsona ororentzat irisgarriak izateko eta diskriminaziorik gabeko erabilera bermatzeko modukoak izan daitezten diseinatu eta eginen dira.

2. Ondorio horietarako, oinarrizko araudi indardunean xedatutakoa beteko da, foru lege honen erregelamenduzko garapena ukatu gabe.

71. artikulua. *Aparkalekuak.*

1. Automobilak aparkatzeko eremuetan, lur azpian nahiz gainean egon, erabilera publikoko bide edo eremuetan baldin badaude, behar bezala seinaleztatutako tokiak izanen dituzte erreserbatuta desgaitasuna dutenentzako aparkatzeko txartela lortu dutenek erabiltzeko; toki horiek modu iraunkorrean egonen dira erreserbatuta, eta oinezkoentzako sarbideetatik ahalik eta hurbilen, betiere foru lege honen 89. artikuluan ezarritakoari jarraikiz eta foru edo toki araudian araututako erabilera baldintzak edo eskubideak eragotzi gabe, baldin eta hauek onuragarriagoak badira.

2. Nafarroako udalerriek ordenantza bidez zehaztuko dute zein diren jarduera zentroaren izaera duten hiriguneko eremuak. Eremu horietan, gutxienez toki bat erreserbatuko da berrogei tokiko edo handik beherako kopuru batengatik. Horrek ez du eragotziko Estatuko oinarrizko legedian ezarritako toki irisgarrien erreserba.

3. Desgaitasuna dutenek erabiltzeko erreserbatutako tokiek erregelamenduz ezarritako zehaztapenak eta neurriak bete beharko dituzte. Oinezkoak toki horietara iristeko bideek irisgarriak izateko eskatzen diren baldintzak bete beharko dituzte.

72. artikulua. *Hirigintzako elementuak.*

1. Hirigintzako elementuak dira urbanizazio-lanen elementuak, hala nola zoladura, ur hornidura eta banaketa, saneamendua, estolda sarea, energia elektrikoa, gasa, telekomunikazioak hartu eta banatzeko sistemak, kaleko argiak, bide-segurtasuna eta bide-seinaleak eta lorategiak, bai eta hirigintza antolamendurako tresnetan jasotako aurreikuspenak gauzatzen dituzten elementu guztiak ere.

2. Oinezkoentzako eremuetan kokatu behar diren hirigintzako elementuen diseinuan, kokapenean eta mantentze-lanetan, pertsona guztien segurtasuna, irisgarritasuna, autonomia eta diskriminaziorik eza ziurtatuko da, erregelamenduz ezartzen den moduan.

3. Erabilera publikoko eremuetan behin-behinekoz jartzen diren elementuak halako moduz kokatu eta seinalatu beharko dira non segurtasuna eta irisgarritasun unibertsala bermatuko diren.

4. Bide publikoan traba egiten duten obretan, behar diren babes- eta seinalizazio-bitartekoak jarriko dira, ahal dela ibilbide irisgarriak inbaditu gabe, eta ordeko ibilbide edo pasabideak jarri beharko dira.

73. artikulua. *Hiri-altzariak eta haurren jolastokiak.*

1. Hiri-altzariak erabilera publikoko hiriguneetan dauden elementu higigarri guztiak dira, hirigintzako edo eraikuntzako elementuen gainean edo haiei itsatsita jarrita daudenak, hots, zutoinak, seinalizazio-zutoinak, telefono kabinak, paperontziak, gutunontziak, jarlekuak eta antzeko beste edozein elementu.

2. Pertsona guztiek modu autonomo eta seguruan erabiltzeko moduan diseinatu eta kokatu behar dira erabilera publikoko hiri-altzarien elementu guztiak, igarotzeko eremua inbaditu gabe, ez zoruaren parean ez oinezkoen ibilbideen altueran.

3. Trafikoko seinaleak, semaforoak, argiztapeneko zutoinak edo seinalizaziorako gainerako elementu bertikal guztiak, oinezkoentzako ibilbide batean kokatuta daudenak, pertsonen zirkulazioa ez oztopatzeko eta erosotasun handienarekin erabiltzeko moduan diseinatu eta kokatu behar dira.

4. Erregelamenduz ezarriko dira elementu horiek irisgarri eta ulergarritzat jotzeko bete beharreko parametroak eta ezaugarriak; edozein kasutan, gutxienez alderdi hauek hartu beharko dituzte kontuan: seinaleen azpiko altuera librea, espaloietako kokalekua eta botoien eta eskuz eragin beharreko mekanismoen kokalekua, bai eta zenbait teknika erabiltzea ere, hala nola soinu-zuko seinaleak, irakurketa erraza, piktograma homologatuen erabilera eta braille sistema, bidezkoa bada.

5. Kioskorik, tabernetako terrazarik, kutzazain automatikorik, saltzeko makinarik eta antzeko instalaziorik jarriz gero, haiek espaloiak edo eremu publikoak partzialki okupatzen badituzte, aukera eman beharko dute betiere oinezkoak pasatzeko, eta bat etorriko dira oinezkoen ibilbideetarako ezarritako arauekin.

6. Telefono kabinak, kutzazain automatikoak, saltzeko eta informaziorako makinak eta antzeko elementuak, manipulatu behar badira, desgaitasun mota desberdinak dituzten pertsonen irisgarritasuna bermatzeko

moduan diseinatu behar dira, eta haien kokalekuak ez du traba izan behar pertsonen zirkulaziorako, ez eta ahalik eta erosoan erabiltzeko ere.

7. Diseinuari eta kokapenari dagokienez, irisgarriak izan beharko dute, halaber, paperontziek, gutunontziek eta antzeko beste elementuek, eta haien kokalekuak ez du oinezkoen pasabidea oztopatuko.

8. Baldintza berberak bete beharko dituzte oinezkoen espazioetan paratzen diren elementu irtenek, hau da, olanek eta halakoek, eta, ahal dela, ez dira oztopo izanen pertsonen zirkulazio librerako.

9. Haurren jolastokiak irisgarritasun unibertsalaren eta ororentzako diseinuaren irizpideen arabera diseinatu eta kokatuko dira, eremu inklusiboak izan daitezzen haur guztiak batera jostatzeko, haien gaitasunak direnak direla. Era berean, haurren jolastokiaren inguruneak eta hartarako sarbideek irisgarriak izan beharko dute, bai eta jostatzeko elementu desberdinek ere.

10. Artikulu honetan aurreikusitakoaren ondorioetarako, oinarrizko araudi indardunean xedatutakoa bete beharko da, betiere foru lege honen erregelamenduzko garapena eragotzi gabe.

74. artikulua. *Erabilera publikoko naturaguneak.*

Erabilera publikorako jarduerak garatzen diren naturaguneetan, oinezkoentzako ibilbideak eta zerbitzu irisgarriak aurreikusi beharko dira, teknikoki posible den kasuetan eta moduan, bi alderdiak bateragarri egiteko, hots, ingurumenaren errespetua eta pertsona guztiek naturaz gozatzeko duten eskubidea, betiere naturaguneak irisgarriak izan daitezzen onesten diren gida orokorrekin bat.

Erregelamenduz ezarriko dira gida horien edukia eta gidak onesteko epeak, kasuan kasuko naturaguneak kudeatzeko planetan jasotako irisgarritasun aurreikuspenei jarraikiz betiere.

75. artikulua. *Seinalizazio eta informazio irisgarria.*

1. Oinezkoentzako ibilbideek seinalizazio osatua izanen dute, edozein desgaitasun dutenek beti jakin dezaten non dauden edo nondik mugitu, eta seinaleak irakurgarriak eta ulergarriak direla bermatu beharko da.

2. Bermatuko da, bestalde, erraza izanen dela inguruneko gune eta ekipamendu nagusiak aurkitzea, norabidea adierazten duen seinalizazioaren bidez, oinezkoentzako ibilbideetatik oinezkoek ongi irakurtzeko moduan. Erraztuko da, bestetik, eremu publikoan orientatu ahal izatea, irakurketa errazaren metodologiaren bidez eta piktograma homologatuak, braille sistema, soinu-zuko seinaleak edo unean-unean informazio-eskurapenerako berme gehien ematen dituzten sistemak erabiliz. Bereziki hartuko dira kontuan errotiluaren tamaina eta kolorea, argiarengatik itsutzeko aukerarik ez izatea, gutxieneko argiztapena, kokapena, altuera eta orientazioa, bai eta hautematea eragotzi edo zaildu dezakeen oztoporik ez izatea. Erabakitzen den guneetan, mapen eta

informazio puntuen bidez osatuko da seinalizazioa, eremu publikoan orientatzen eta autonomiaz mugitzen laguntzeko, irisgarritasun unibertsala bermatuta.

III. KAPITULUA. Irisgarritasuna eraikingintzan

1. atala. Erabilera publikoko eraikinak

76. artikulua. Irisgarritasuna erabilera publikoko eraikinetan.

1. Erabilera publikoko eraikin, establezimendu edo instalaziotzat jotzen dira pertsona askok hainbat jarduera egiteko erabiltzen direnak: jarduera sozialak, jostetakoak, kirol, kultura eta hezkuntza arlokoak, merkataritzakoak, administratiboak, asistentzialak, etxebizitzakoak, erlijiosoak, osasun arlokoak edo antzekoak.

2. Erabilera publikoko eraikinak, titulartasun publiko nahiz pribatukoak izan, irisgarriak direla ziurtatzeko moduan proiektatu, eraiki, zaharberritu, birgaitu, zaindu eta erabiliko dira, erregelamenduz ezartzen diren baldintza eta epeetan.

3. Erabilera publikoko eraikinak handitu, birgaitu edo berritzeko lanetan egokitzapenerako neurri gabeko bitarteko tekniko edo ekonomikoak behar direnean, arrazoizko egokitzapenak egiten ahalko dira, erregelamenduz ezartzen diren baldintzetan betiere.

4. Erabilera edo elkargune publikoko eraikin, establezimendu eta instalazioen autobabeserako, larrialdietarako eta ebakuaziorako planetan, abisurako prozedura irisgarriak eta desgaitasuna dutenentzako eta adinekoentzako laguntza produktuak ere jaso beharko dira.

77. artikulua. Eraikinetan sartzeko bideak.

Eraikin orotarako sarbideek irisgarritasuna bermatu beharko dute barrenera sartzeko, bide publikoa eta aparkalekuak lotzen dituzten eta erraz aurkitzeko moduko ibilbide irisgarrien bidez betiere. Gune bakar batean eraikin bat baino gehiago daudenean, horiek komunikatuta egonen dira, bai eta eremu komunekin ere, ibilbide irisgarrien bidez.

78. artikulua. Komunikazio horizontala eta bertikala.

1. Eraikin publiko baten erabilera edo zerbitzu desberdinak hartzen dituzten eremuen ezaugarriek aukera eman behar dute pertsona guztiek modu independentean erabiltzeko. Bestalde, ibilbide irisgarrien eta ulergarrien bidez egonen dira komunikatuta.

2. Gutxienez ibilbide irisgarri bat egonen da maila bakoitzean, kota berean dauden puntu irisgarri guztiak elkarrekin lotzeko, baita solairuko sarrera eta irteera, bertan dauden aterpe eremuak eta komunikazio bertikal irisgarriako nukleoak ere.

3. Ibilbide horizontal irisgarri osoan barna honakoak egonen dira bermatuta:

a) Gurpil-aulkietan mugitzen direnen zirkulazioa.

b) Zoladura egokia izatea, irristatzeko arriskua ahalik eta txikiena izateko eta desgaitasuna edo mugikortasun urria dutenen joan-etorriak errazteko, bai eta ikusteko desgaitasuna dutenak bertatik autonomiaz ibil daitezela ziurtatzeko ere.

c) Zenbait guneren ikusizko komunikazioa, haien erabileraren arabera, entzuteko desgaitasuna dutenen beharrak kontuan hartuta.

79. artikulua. *Mugikortasun bertikala.*

1. Kota desberdinetan dauden gune irisgarrien artean gutxienez ibilbide irisgarri bat egonen da, maila desberdinen artekoa, eskailerak ez diren bide irisgarri bat ere izanen duena gutxienez. Solairu bat baino gehiagoko erabilera publikoko eraikinek igogailu irisgarria izanen dute beti desgaitasun guztietarako, edo arrapala irisgarria.

2. Solairu bakoitzean, igogailuaren ate aurrean, behar besteko tokia egonen da gurpil-aulkien edo ibiltzeko beste laguntza tekniko batzuen erabiltzaileak igaro ahal izateko, salbu eta berriak ez diren eraikinetan, haien ezaugarriek horretarako aukerarik ematen ez dutenean.

3. Informazio elementu irisgarriak paratuko dira, pertsona guztiei orientazioa eta eskailerak, arrapalak eta igogailuak erabiltzeko bidea emateko.

80. artikulua. *Komunak.*

Erabilera publikoko eraikinek eta establezimenduek pertsona guztientzako komun irisgarriak izanen dituzte erabilera publikoko eremuetan, erregelamenduz ezarritako moduan.

81. artikulua. *Espazioen erreserba.*

1. Bilkura aretoetan, ikuskizunetako aretoetan eta jarleku finkoak dituzten lokaletan jarleku aldagarriak jarriko dira ibilbide irisgarriaren ondoan, ongi seinaleztatuta, arazorik gabe aurkitzeko modukoak eta ebakuazio errazekoak, desgaitasuna, mugikortasun urria edo desgaitasun sentsoriala dutenek erabil ditzaten; jarleku finkoak dituzten eremu horietan eta itxaroteko guneetan gurpil-aulkidunentzat erreserbatutako tokiak egon daitezela ziurtatuko da.

2. Eremu horietan guztietan, orobat, begizta magnetiko bat edo entzuteko desgaitasuna dutenen irisgarritasuna bermatuko duen sistema alternatibo bat bermatuko da, eremu batean jarria eta behar bezala seinaleztatua. Zeinu-hizkuntzaren interpreteak hizlariengandik gertu jarriko dira, eta argitazpen berariazkoa izanen dute.

3. Gune horietan, irisgarritasun problemei konponbidea ematen dieten gailuak eta teknologia berriak egonen dira jarrita.

4. Desgaitasuna izan eta laguntza-txakurrak erabiltzen dituztenek gune horiek erabiltzeko eskubidea osoki baliatzen ahalko dute, eta ezin izanen da haien ibiltzeko eta sartzeko askatasuna mugatu arrazoi horregatik, bat etorri Desgaitasuna duten pertsonak, laguntza-txakurrekin daudenean, gune irekietan eta mugatutako beste gune batzuetan sartu, ibili eta egoteko askatasuna arautzen duen otsailaren 2ko 3/2015 Foru Legearen II. tituluan aurreikusitakoarekin.

82. artikulua. *Altzariak eta informaziorako elementuak.*

Altzari finkoen eta informazio eta komunikazio elementuen ezaugarriak, bai eta haien kokapena ere, desgaitasuna dutenek erabiltzeko modukoak izanen dira. Elementu horien kokapenak ez du inoiz ere oztopo izan behar ibilbide irisgarriko.

2. atala. Titulartasun pribatuko etxebizitza-erakinak

83. artikulua. *Irisgarritasuna titulartasun pribatuko etxebizitza-erakinetan.*

1. Eraikinaren kanpoaldean, lurzatiak ibilbide irisgarri bat izanen du gutxienez, eraikinaren sarrera nagusiarekin lotuko duena. Familia bakarreko etxebizitza multzoetan, etxebizitza bakoitzaren eremu pribaturako sarrera bat egonen da, bide publikoarekin eta kanpoko eremu komunekin lotuta, hots, eraikinaren beraren kanpoko aparkalekuekin, lorategi, igerileku, kirol-eremu eta antzeko guneekin.

2. Eraikin berriek eta familia anitzeko edo bakarreko etxebizitzek, eraikineko solairuen artean, ibilbide irisgarriak izanen dituzte, bide publikoaren, etxebizitza bakoitzaren eta haien zerbitzura dauden erabilera komunitarioko eremuen arteko komunikazioa bermatzeko. Familia bakarreko etxebizitzetan eta familia anitzeko eraikinetan, erregelamenduz ezartzen direnetan, bide publikoa eta etxebizitzaren sarrera komunikatzen dituen ibilbide irisgarriaren ordean eremu bat aurreikus daiteke, beharrezkoak diren laguntza produktuak etorkizunean jartzeko nahikoa toki izanen duena. Familia bakarreko etxebizitzek osatutako etxebizitza multzoak familia anitzeko eraikintzat hartzen dira eremu komunek bete beharreko irisgarritasun-baldintzei dagokienez.

3. Eraikinek ibilbide irisgarri bat izanen dute solairu bakoitzean, solairu guztietarako sarbide irisgarria (eraikineko sarrera nagusi irisgarria, igogailu irisgarria, arrapala irisgarria), etxebizitzekin komunikatzeko, baita erabilera komunitarioko eremuekin eta etxebizitzek atxikiak dituzten elementuekin ere (trastelekuak, aparkaleku-plazak eta solairu berean kokatutako bestelako eremuak).

Garajetarako, trastelekuetarako edo etxebizitzaren erabilera komunitariorako solairuak daudenean, bertako igogailuen irisgarritasun eta sarrera baldintzak gainerako solairuetako berdina izan behar dira.

Lursailaren baldintzak direla-eta aparkalekuetako solairuen maldak ehuneko seitek beherakoa izan behar duenean, baimena emanen da arrapaletako tarteei gehieneko luzera-mugarik ez izateko, salbu eta solairu horretako toki irisgarrien eta sarbide irisgarriaren arteko ibilbide irisgarria.

4. Titulartasun pribatuko etxebizitza-erakundeak berri, birgaitu edo zaharberritzeko proiektuek, baldin eta hasieran ukitzen duten azaleraren portzentajea erregelamenduz ezarritakoa baino handiagoa bada, edo erabilera aldaketaren xede badira, obrak aurreikusi behar dituzte, kasu bakoitzerako, erabileraren, azaleraren eta esku-hartzearen mailaren arabera, erregelamenduz ezartzen diren irisgarritasun-baldintzetara egokitzeko behar direnak. Baldintza horiek betetzeko egokitzapenak eragindako kostua izugarria bada obraren kostuaren aldean, arrazoizko egokitzapenerako proposamen alternatibo bat egiten da.

5. Edozein kasutan ere, egindako berritze-lanek ez dituzte murriztuko lehendik zeuden irisgarritasun-baldintzak.

6. Etxebizitzaren titular edo erabiltzaile direnek egindako egokitzapen-lanei dagokienez, sektoreko legedian xedatutakoa bete behar dira.

3. atala. Informazioa, seinalizazioa eta segurtasuna

84. artikulua. Informazioa, seinalizazioa eta segurtasuna.

1. Eraikinek behar den informazioa, seinalizazioa eta argiztapena izan behar dute edozein pertsona orientatzeko eta eremu eta ibilbide irisgarriak non dauden jakiteko, bai eta eraikina segurtasunez erabiltzeko ere.

2. Segurtasuneko informazioa erraz aurkitzeko moduko toki irisgarri batean egon behar da, eta bide emanen du erabiltzaile guztiek ulertzeko, irakurketa errazaren metodologia erabiliz, edo piktograma homologatuak, braille, zeinuen hizkuntza, soinu-seinaleak edo unean-unean informazioa eskuratzeko berme gehien ematen duten sistemak erabiliz.

3. Eraikinetako guneak eta ekipamenduak seinaleztatzean, kontuan hartu behar dira argiztapena eta gainerako baldintzak, ikusizkoak, akustikoak eta, beharrezkoa bada, ukimenezkoak, desgaitasun sensoriala edo intelektuala dutenek hautemateko modukoak. Betiere, irisgarritasun kognitiboa eta ingurune ulergarriak bermatu behar dira.

4. Informazioa eta seinalizazioa eguneratuak egon behar dira. Eraikinean egiten diren egokitzapenak, moldaketa eta irisgarritasuneko zerbitzu berri guztiak behar bezala seinaleztatuak egon behar dira, aurreko apartatuetan adierazitako ulerterratasun irizpideak kontuan hartuta.

4. atala. Etxebizitzak erresebatzea desgaitasuna dutenentzat

85. artikulua. *Etxebizitza irisgarriak erresebatzea.*

1. Babes ofizialeko etxebizitzaren kalifikazioa dutenak egiteko proiektuetan, etxebizitzaren kopuru osoaren ehuneko lau gutxienez erresebatuko da desgaitasuna dutenentzat, Nafarroan Etxebizitza Izateko Eskubideari buruzko maiatzaren 10eko 10/2010 Foru Legean ezartzen den moduan.

2. Artikulu honetan aurreikusitako erresebarekin xede diren alokairuko etxebizitzak honakoei adjudikatzen ahalko zaizkie: desgaitasuna duten norbanakoei, desgaitasuna duen pertsonaren bat duten familia unitateei edo desgaitasunaren sektoreko irabazi-asmorik gabeko erakundeei, azken kasu honetan erakunde horiek etxebizitzak erabiltzen badituzte desgaitasuna dutenen gizarte-inklusioa eta bizimodu autonomoa sustatzeko (esate baterako, etxebizitza laguntzadunak, etxebizitza konpartituak, babeseko etxebizitzak, desgaitasuna dutenen bizimodu independenterako proiektuak eta antzeko soluzioak).

3. Erreserba egiteko betebeharrak izanen dute, halaber, administrazio publikoek eta sektore publikoaren menpeko edo harekin lotutako gainerako entitateek eraiki, sustatu edo diruz laguntzen duten beste edozein motatako etxebizitza proiektuek.

4. Lehen ezarritakoarekin bat, desgaitasuna dutenentzat erresebatutako etxebizitzak proiektatzen diren eraikinetan, etxebizitza horiei dagozkien aparkaleku-plaza irisgarriak ere erresebatu beharko dira, etxebizitzaren kopuru bera, eta ibilbide egokitu bat ezarri beharko da garajeak eta etxebizitzak komunikatzeko.

Proiektua arkitektura-konplexu bat osatzen duten eraikin eta instalazio multzo bati dagokionean, konplexuaren proiektuak eta eraikuntzak, ezinbestean, aukera eman behar dute higiezin eta instalazio osagarri guztiak desgaitasuna dutenentzat irisgarriak izan daitezen.

5. Desgaitasuna dutenek eskura izanen dute etxebizitza erresebatuen eskaintzari eta kudeatu eta erosteko prozedurei buruzko informazioa, formatu irisgarri eta ulergarrian betiere.

5. atala. Balio historiko-artistikoa duten eraikinak

86. artikulua. Balio historiko-artistikoa duten eraikinak.

Nafarroako Kultur Ondarea osatzen duten ondasun higiezinetan irisgarritasun unibertsala bermatzeko behar diren egokitzapenak egiten ahalko dira, babesaren xede diren balioak zaindu beharra eragotzi gabe. Oinarrizko irisgarritasun-baldintzetako bat betetzerik ez dagoenean, behar diren zentzuzko egokitzapenak aplikatuko dira. Nolanahi ere, ondasun mota

honetan esku hartzeko, ondare historiko-artistikoaren arloko legedian aurreikusitako betebeharrak bete beharko dira.

Era berean, bitarteko alternatiboak sustatuko dira kultur ondarrera iristerik ez dutenek hartaz gozatzeko, bisita birtualak, audiodeskribapenak eta erreproduzioak erabiliz horretarako.

Erregelamenduz ezarriko dira egokitzapenerako epeak eta baldintzak, baita, beharrezkoa bada, zentzuzko egokitzapena aplikatzekoak ere.

IV. KAPITULUA. Irisgarritasuna garraioan

87. artikulua. *Irisgarritasun-baldintzak errepideko garraio publikoan.*

1. Foru lege honen ondorioetarako, hauek dira garraiobideak: bidaiarien garraiorako erabiltzen diren ibilgailuak edo gainerako unitateak, eta zerbitzu hori emateko behar diren erabilera publikoko eraikinak, nabeak eta eremuak, horiekin lotutako azpiegiturak, instalazioak eta altzariak barne.

2. Bidaiarien garraiorako ibilgailu edo gainerako unitate erosi berriek irisgarritasun unibertsalari buruzko araudian aurreikusitako baldintza teknikoak bete beharko dituzte.

3. Garraioarekin lotutako azpiegiturretara bideratutako eraikin, establezimendu, espazio publiko eta bestelako elementu berriak proiektatu, eraiki eta mantenduko dira halako moduz non bermatuko baita pertsona guztiek baldintza berberetan, modu independentean eta seguruan erabiltzen ahal dituztela, irisgarritasun kognitiboko irizpideen arabera seinalizazioa eta pertsona guztiek ulertzeko moduko inguruneak barne.

4. Garraiobide publikoen titular diren pertsonak edo entitateek elementuak egoera egokian mantenduko dituzte haien irisgarritasuna bermatzeko.

5. Bidaiarien garraiobide publiko erregularrek, Nafarroako Foru Komunitateko Administrazioaren edo Toki Administrazioaren eskumenekoak direnek, irisgarritasun unibertsala bermatu beharko dute:

a) Azpiegituren parte diren erabilera publikoko barneko eta kanpoko guneetako sarbidean eta erabileretan.

b) Ibilgailuetako eta haien barnean egokitutako eremuetako sarbidean.

c) Eremu horietan eskaintzen diren erabilera publikoko produktu eta zerbitzuetan, bereziki leihatiletan, erabiltzaileentzako informazio eta komunikazio sistemak barne. Jendearentzako informazio eta arreta guneetan zeinu hizkuntzen interpreteen eta gida interpreteen zerbitzua ematea bermatuko da, bertan dauden interpreteekin edo teleinterpretazioa erabiliz,

bai eta ahozko komunikazioari laguntzeko bitartekoak ere, begizta magnetikoak, adibidez, edo aurrerapen teknologikoen ondorioz sortzen diren bestelako laguntza produktuak.

d) Txartelen salmentan, web-orrien edo gailu mugikorretarako aplikazioen bidezkoan.

e) Bidaiarien errepideko garraioaren erabilera orokorreko zerbitzu erregular berriak emateko ezaugarriak ezartzen dituzten plan edo proiektuek irisgarritasun memoria bat izan beharko dute nahitaez, zerbitzua ematean irisgarritasun unibertsala bermatzeko behar diren soluzio teknikoak jasoko dituen.

Aurreko paragrafoan aurreikusitako baldintza beharrezkoa izanen da, halaber, zerbitzu publikoa kudeatzeko kontratu indardunetan egin beharreko aldaketak tramitatzean, baldin eta kontratu horiek trafiko berriei erantzun beharra badakarte.

6. Bidaiariek eskatu ahalako garraio-zerbitzua ematen dutenek azpiegituren irisgarritasun-baldintzak bermatu behar dituzte, baita desgaitasuna dutenen zerbitzua ziurtatuko duten garraio unitateen gutxieneko portzentaje bat ere, erregelamenduz finkatuko dena.

7. Bidaiarien garraio publikoaren zerbitzu erregularra ematen dutenek prestakuntza eman beharko diete langileei desgaitasuna dutenentzako arretari buruz, bai tratuari dagokionez bai laguntza bitartekoaren erabilerari dagokionez.

8. Bidaiarien garraio zerbitzu erregularrak adjudikatzeko lehiaketa guztietako baldintza agirietan, desgaitasuna dutenei ibilgailuen erabilera errazteko baldintzak jaso beharko dira, Estatuko oinarritzko araudian eskatzen direnak, gutxienez.

9. Garraiobide publikoek bete beharko dituzten irisgarritasun-baldintzak erregelamenduz ezarriko dira, Estatuko oinarritzko araudi aplikagarrian ezarritakoa eragotzi gabe betiere.

88. artikulua. *Garraiobideetan irisgarritasuna ezartzeko plana.*

Nafarroako Foru Komunitateko Administrazioak, bere eskumenen esparruan, plan bat egin eta onetsiko du foru lege honek indarra hartu eta urtebeteko epean, bidaiarien garraio publikorako garraiobideetan irisgarritasun unibertsala ezartzen joateko.

89. artikulua. *Automobilak aparkatzeko txartela, mugikortasun urriko desgaitasuna dutenentzat.*

Aparkatzeko txartela eman eta erabiltzeko baldintzak Desgaitasuna dutenenei aparkatzeko txartela emateko eta erabiltzeko oinarritzko baldintzak arautzen dituen abenduaren 12ko 1056/2014 Errege Dekretuan xedatutakoak

izanen dira, eragotzi gabe foru eta toki araudian jasotako erabilera baldintzak eta eskubideak, onuragarriak badira.

90. artikulua. Ekintza positiboko neurriak garraioan.

1. Bidaiarien garraio publikorako ibilgailuetan eremuak erreserbatu eta seinaleztatuko dira gurpil-aulkien erabiltzaileentzat eta mugitzen laguntzeko beste produktu batzuk erabiltzen dituztenentzat, haien garraiorako segurtasun baldintzak horretarako aukera ematen badute; horrekin batera, toki batzuk erreserbatuko dira desgaitasuna izan eta laguntzako animaliak erabiltzen dituztenek lehentasunez erabil ditzaten, bat etorritz otsailaren 2ko 3/2015 Foru Legearen II. tituluaren aurreikusitakoarekin. Lege horren bidez arautu zen desgaitasuna dutenak, laguntza-txakurrekin daudenean, gune irekietan eta mugatutako beste gune batzuetan sartu, ibili eta egoteko duten askatasuna.

2. Erregelamenduz ezarriko da zer populaziogunetan izanen den gutxienez ibilgailu berezi bat edo taxi irisgarri bat mugikortasun urriko pertsonen joan-etorrien beharrei lehentasunez erantzuteko.

V. KAPITULUA. Irisgarritasuna herritarren eta Nafarroako Administrazio Publikoen arteko harremanetan

91. artikulua. *Herritarren eta Nafarroako Administrazio Publikoen arteko harremanak.*

Erregelamenduz ezarriko dira zein diren irisgarritasunaren eta diskriminaziorik ezaren gutxieneko baldintzak, bulego publikoek, eta herritarren arreta eta partaidetzarako prozedurek, gailuek eta zerbitzuek bete beharrekoak, giza baliabideei eta bitarteko materialei dagozkienak barne.

92. artikulua. *Erregistroko eta herritarren arretarako laguntza bulegoetako langileen prestakuntza.*

1. Nafarroako Administrazio Publikoek bere gain hartu beharko dute prestakuntza ematea herritarrei bitarteko elektronikoak erabiltzeko laguntza eta arreta ematen dieten langileei, pertsona guztiekin aritu eta haiei laguntza emateko ezagutza egokia izan dezaten.

2. Langile horientzako prestakuntza planetan prestakuntza berariazkoa egonen da desgaitasuna duten pertsonen arreta emateari buruz eta erabiltzaileek eskuragarri dituzten laguntza produktuen erabilerari buruz; horretarako, espezializazio eta eguneratze programa iraunkorrak ezarriko dira, orokorrak eta desgaitasun mota guztietan aplikatzekoak.

3. Langileei irisgarritasun unibertsalaren arloko prestakuntza emanen zaie, pertsona guztien beharrezanez zerbitzua emateko.

VI. KAPITULUA Irisgarritasuna komunikazioan, webguneetan eta gailu mugikorretarako aplikazioetan

93. artikulua. *Irisgarritasun-baldintzak komunikazioan.*

1. Nafarroako Administrazio Publikoek komunikazioan oztopoak desagerrarazteko sustapen-lana egingen dute, baita hura irisgarria egingen duten mekanismoak eta alternatiba tekniko nahiz pertsonenak ezartzekoa ere.

2. Era berean, informazioa eskuratzeko modua erraztu beharko diete desgaitasuna dutenei, eta bermatuko dute interes publikoko testuak eta gehien erabiltzen diren inprimakiak irakurketa errazeko formatuan ematen direla, edo braille sisteman, zeinu hizkuntzan, letra handituan edo aurrerapen teknologikoen poderioz garatzen diren beste sistema batzuetan.

3. Komunikazio eta publizitate kanpaina instituzionalek informazioa pertsona guztientzat irisgarria dela bermatuko dute.

94. artikulua. *Komunikabide sozialak.*

1. Komunikabideek, pixkanaka, komunikazioaren irisgarritasuna hobetzen duten aurrerapenak eta sistema berriak txertatzen joan beharko dute erabiltzen dituzten informazio eta komunikazio teknologietan.

2. Foru Komunitateko Administrazioak, ikus-entzunezko komunikazioaren arloko legedia berariazkoan, telebistako ikus-entzunezko edukien irisgarritasun-baldintzak arautuko ditu, azpтитuluak, autodeskribapenak eta zeinu hizkuntzako interpretazioa ezarri horretarako.

3. Ikus-entzunezko komunikabideek, pixkanaka, autodeskribapen, azpтитulu eta zeinu hizkuntzaren interpretazioko sistemak sartzen joan beharko dute beren programazioa irisgarria izan dadin.

4. Nafarroako Administrazio Publikoek sustapen-lana egingen dute lan zinematografikoak eta ikus-entzunezkoak banatzen dituzten enpresak azpтитuluen eta autodeskribapen sistemak eta, banaketa digitalaren kasuan, audionabigazio sistemak txertatzen joan daitezen.

95. artikulua. *Irisgarritasuna Nafarroako sektore publikoko webguneetan eta gailu mugikorretarako aplikazioetan.*

1. Informazioaren eta telekomunikazioen gizartearen esparruan, Nafarroako Foru Komunitateko Administrazioak eta Nafarroako toki-erakundeek irisgarritasuna eta ororentzako diseinua bermatuko dituzte sinadura elektronikoa eta web-orrien zein gailu mugikorretarako aplikazioen sarbidean; honakoetan, adibidez: administrazio publikoetan, zerbitzu publikoak kudeatzen dituzten erakunde eta enpresetan, eta diseinurako edo mantentze-lanetarako finantzaketa publikoa jasotzen duten webguneetan, Estatuko oinarriko araudiaren esparruan.

2. Nafarroako Administrazio Publikoek eta zerbitzu publikoak ematen dituztenek horietarako sarbide elektronikoa bermatuko dute, eta Internet bidez zerbitzu horiei buruz ematen duten informazioak irisgarria izan beharko du.

3. Aurreko apartatuetan aipatzen diren web-orriek foru lege honetan ezarritako irisgarritasun-maila betetzen joan beharko dute pixkanaka, eta aldian-aldian irisgarritasunari buruzko adierazpen bat eman eta eguneratu beharko dute, zehatza, zehaztua eta argia, beren webguneek eta gailu mugikorretarako aplikazioek maila hori betetzen dutela adierazteko, eta irisgarritasun-baldintzen azken berrikuspenaren dataren berri emateko.

4. Irisgarritasunari buruzko adierazpena formatu irisgarrian emanen da, erregelamenduz ezarritako ereduari jarraituz. Nolanahi ere, Estatuko oinarrizko araudian ezarritako gutxieneko baldintzak errespetatuko dira.

5. Nafarroako administrazio publikoek zainduko dute informazio irisgarriaren eskaera edo kexa baten aurrean erreklamazioa jartzeko prozedura egokia eta eraginkorra dela, irisgarritasun unibertsala bermatzeko, bai eta komunikazioak eta eskaerak modu eraginkorrean tratatzen direla, ebaluatu ahal izateko foru lege honetan ezarritako irisgarritasun-baldintzak bete beharrak noiz eta noraino ezartzen duen neurritz kanpoko zama bat. Erregelamenduz arautuko da prozedura hori, Estatuko oinarrizko araudiari jarraituz.

6. Nafarroako Administrazio Publikoek aldian-aldian egiaztatuko dute webguneek eta gailu mugikorretarako aplikazioek betetzen ote dituzten foru lege honetan ezarritako irisgarritasun-baldintzak. Erregelamenduz ezarriko dira bai betetze horren jarraipena egiteko metodologia bai jarraipenaren emaitzari buruzko txostenaren edukia.

7. Nafarroako Administrazio Publikoek prestakuntza programak sustatu eta emanen dizkiete beren langileei webguneen eta gailu mugikorretarako aplikazioen irisgarritasunari buruz; programa horiek webguneen eduki eta gailu mugikorretarako aplikazio irisgarriak sortu, kudeatu eta eguneratzeko diseinatutakoak izanen dira. Horrekin batera, neurriak hartuko dituzte foru lege honetan ezarritako irisgarritasun-baldintzei buruz kontzientziatzeko, baita webguneen eta gailu mugikorretarako aplikazioen erabiltzaileentzat nahiz jabeentzat dituzten onurei buruz eta aurreko apartatuan adierazitako irisgarritasun-baldintzak bete ezean ohartarazpena egiteko mekanismoaz ere.

8. Nafarroako Administrazio Publikoek sentsibilizazio, kontzientziazio, zabalkunde, hezkuntza eta, batez ere, prestakuntza neurriak sustatuko dituzte irisgarritasun unibertsalaren arloan, aurreko apartatuan aipatutakoez beste web-orri batzuen titularrak ere pixkanaka irisgarritasun irizpideak txertatzen joan daitezkeen lortzeko.

VII. KAPITULUA. Irisgarritasuna produktu eta zerbitzuetan

96. artikulua. *Irisgarritasun-baldintzak produktuetan.*

Nafarroako Administrazio Publikoek produktu irisgarriak bermatu beharko dituzte eskaintzen dituzten zerbitzuetan, eta exijitu beharko dute produktu horiek esternalizatu dituzten zerbitzuetan ere eskura egotea. Azken kasu horretan, administrazio publikoek zainduko dute zerbitzu publiko horiek

ematen dituzten enpresek, entitateek eta erakundeek baldintza hori betetzen ote duten.

97. artikulua. *Irisgarritasun-baldintzak zerbitzu publikoetan.*

1. Nafarroako Administrazio Publikoek eta zerbitzu publikoak ematen dituztenek zerbitzu irisgarriak eskaini beharko dituzte, bai erabilerari dagokionez bai horiei buruz ematen den informazioari dagokionez.

2. Erregelamendu bidez ezarriko dira irisgarritasun-baldintzak jendearen eskura dauden zerbitzuak eskuratu eta erabiltzeko eta haiei buruz ematen den informaziorako; informazioa, betiere, irakurketa errazeko formatua, braille sistema, zeinu hizkuntza, letra handitua edo sistema alternatiboak erabiliz emanen da.

3. Erabilera publikoko zerbitzu sortu berriak ematen dituztenek irisgarritasun unibertsaleko baldintzak bermatu beharko dituzte, pertsona guztiek berdintasunez erabil ahal izan ditzaten desgaitasunak eragindako diskriminaziorik izan gabe.

4. Lehendik dauden erabilera publikoko zerbitzuak ematen dituztenek behar diren neurriak hartuko dituzte ahalik eta irisgarritasun-baldintzarik hoberenak lortzen joateko pixkanaka, doikuntza arrazoizkoen printzipioarekin bat betiere. Erregelamenduz ezarriko da zein diren egokitzapen beharrezkoak eta zein den haiek ezartzeko epea.

5. Nafarroako Administrazio Publikoek zaindu beharko dute kudeaketa esternalizatua duten zerbitzuek erregelamenduz ezarrita dauden irisgarritasun unibertsalerako baldintzak betetzen ote dituzten. Kasu horretan, zerbitzu publiko horiek ematen dituzten enpresek, entitateek eta erakundeek baldintza horiek bete beharko dituzte.

6. Erabilera publikoko zerbitzuek jendearen eskura izan beharko dute agiri bat, zerbitzuaren irisgarritasun-baldintzen berri ematen duena. Erregelamenduz ezarriko dira agiri horren edukia, ezaugarriak eta tramitazioa.

7. Nafarroako Administrazio Publikoek eta zerbitzu publikoak ematen dituztenek beren web-orrietan adierazi beharko dute zein diren eskaintzen dituzten zerbitzuen irisgarritasun-baldintzak eta eskuragarri dituzten laguntza bitartekoak, eta informazioaren eta komunikazioaren teknologien erabilera sustatu beharko dute esparru guztietan, harremana errazte aldera irisgarritasuneko beharrizan berariazkoak dituztenekin, ibiltzeko zailtasunak dituztenekin edo arreta presentziala jaso ezin dezaketenekin.

VIII. KAPITULUA. Irisgarritasuna Justizia Administrazioan

98. artikulua. *Irisgarritasun-baldintzak Justizia Administrazioan.*

1. Foru Komunitateko Administrazioak, bere eskumenen esparruan, irisgarritasun unibertsala eta ororentzako diseinua sustatuko ditu justiziaren arloan.

2. Era berean, neurriak hartuko dira egoitza judizialak eta bertako komunikazioa eta informazioa irisgarriak izan daitezen pertsona guztientzat, begizta magnetikoak jarriz judizio-aretoetan, edo zeinu hizkuntzaren interpreteak eta gida interpreteak, presentzialak nahiz urrutiko interpretazioaren bidez, edo braille sistemak eta irakurketa errazeko sistemak erabiliz informazioan eta seinalizazioan, baita lagun egiteko pertsonak ere.

VIII. TITULUA. *DESGAITASUNA DUTENEN ARRETA ETA PARTAIDETZA ANTOLATZEA*

I. KAPITULUA. Jarduketa publikoak

99. artikulua. Diagnostikoa eta plangintza.

1. Nafarroako Administrazio Publikoek, plan bakoitza egin aurretik, diagnostiko bat eginen dute desgaitasunak Nafarroan edo beren eskumenen esparruan duen egoerari buruz.

2. Desgaitasuna dutenei zuzendutako jarduketa guztietarako, foru lege honetan xedatutakoaren esparruan egin behar badira, foru mailako plangintza integral bat egin beharko du Nafarroako Foru Komunitateko Administrazioak; toki-erakundeek, berriz, toki mailako plangintza bat eginen dute, Nafarroako Foru Komunitateko Administrazioak ezarritako gutxienekoak errespetatuz betiere.

Nafarroako toki-erakundeek txostena edo laguntza eskatzen ahalko diote gizarte-zerbitzuen arloan eskumenak dituen departamentuari beren planak prestatzeko.

3. Nafarroan, desgaitasuna dutenen eskubideak zaindu eta bermatzeko politiken plangintza honako printzipio hauetan oinarrituko da: erantzukizun publikoa, unibertsaltasuna, inklusioa, esku-hartze normalizatua, aniztasuna, erakundeen arteko lankidetzeta, elkartasuna eta parte-hartzea. Horretarako, genero-ikuspegia kontuan hartuko da, eta sexuaren arabera bereizitako datuekin haien jarraipena eta ebaluazioa egiteko helburuak eta adierazleak zehaztuko dira.

100. artikulua. Ebaluazioa.

1. Nafarroako Administrazio Publikoek, beren eskumeneko esparruetan, ebaluazio sistema bat izanen dute foru lege honetan aurreikusitako jarduketak garatzeko baliabide, zerbitzu eta prozedura espezifikoek eraginkortasuna eta kalitatea ebaluatzeko. Sistema horren bidez bermatuko da kasuan kasuko planen ebaluagarritasuna, bai eta Nafarroan desgaitasuna dutenei arretea emateko eta beren eskubideak bermatzeko politiken planena ere. Horretarako, kontuan

hartuko da Nafarroako Foru Komunitateko politika publikoen ebaluagarritasun protokoloan ezarritakoa.

Nafarroako toki-erakundeek protokolo horri buruzko informazioa eskatzen ahalko diote gizarte-zerbitzuen arloan eskumena duen departamentuari, horri buruzko publizitate aktiboari kalterik egin gabe, gardentasunari buruzko foru araudiarekin bat.

2. Plangintzan jasotakoaren jarraipen eta ebaluazio egokia bermatzeko:

a) Errealitate sozialaren behaketaren eta jarraipenaren arloan eskumenak dituen departamentuaren ardura izanen da ebaluaziora bideratutako jarraipen sistema bat diseinatzea, genero-ikuspegiarekin, eta urteko jarraipen txostenak emanen ditu foru mailako plangintza integralerako.

b) Ebaluaziora bideratutako jarraipen sistemak adierazleak izanen ditu gauzatzea, emaitza eta inpaktua neurtzeko, gutxienik ere honako ebaluazio irizpideak barne hartuta: parte-hartzea, irispidea, estaldura, eraginkortasuna, efizientzia eta inpaktua, Errealitate Sozialaren Behatokiaren Politika Sozialen Ebaluazio Gidan ezarritakoari jarraikiz; Nafarroako toki-erakundeek horri buruzko informazioa eskatzen ahalko dute, horri buruzko publizitate aktiboari kalterik egin gabe, gardentasunari buruzko foru araudiarekin bat.

Jarraipen sistemek sexuaren arabera bereizitako datuak izanen dituzte, eta kontuan hartuko dute zer alde dagoen neurrien eraginean desgaitasuna duten pertsonen sexuaren arabera.

c) Gizarte-zerbitzuen arloan eskumenak dituen departamentuko unitateek eta erakundeek, errealitate sozialaren behaketa eta jarraipenaren ardura duen erakunde edo unitateekin elkarlanean, zehaztuko dute zein diren ebaluazio galderak, haien tipologia eta diseinua; horrez gain, prozesua koordinatu eta gainbegiratzeaz ere arduratuko dira, eta haiek adieraziko dituzte, aipatutako erakunde edo unitatearen bitartez, aurreko artikuluan jasotzen den Foru Komunitateko plangintzari dagozkion emaitzak, ondorioak eta gomendioak; Nafarroako toki-erakundeei ere laguntzen ahalko diete haienak prestatzen.

d) Aurreikusitako ekintzen ardura duten erakundeak edo unitateak identifikatuko dira, zeinak beharturik egonen baitira, organo eskudun bakoitzeko titularraren bidez, egindakoaren, ez egiteko arrazoien eta egiteko aurreikuspenen berri ematera, baita hori jakinaraztera ere, plan batek indarra duen bitartean, erakunde, organismo edo unitateen ardura edo titulartasuna bere gain hartzen dutenei.

101. artikulua. Informazioa, zabalkundea eta azterlanak.

1. Jarduera estatistikoa planifikatzeko estrategian bermatuko da arreta berezia jartzen zaiola desgaitasunari.

2. Errealitate sozialaren behaketaren eta jarraipenaren arloan eskumenak dituen departamentuak azterlanak eta ikerketak egingen ditu

Nafarroan desgaitasuna dutenen egoerari buruz, barne direla diskriminazio egoerak atzematearekin eta gorroto-delituen balizko gorakadaren aurrean egin beharreko ikuskapenarekin zerikusia dutenak, eta desgaitasunarekin lotutako gaiei buruz informazioa eman eta zabaltzeko mekanismoak izanen ditu, baliabide digital irisgarriak barne.

3. Gizarte-zerbitzuen arloan eskumena duen departamentuak jarduketak egin eta mekanismoak aurreikusiko ditu, desgaitasuna dutenek beren eskubideak eta eskubide horiek egikaritzeko eta babesteko dituzten bideak ezagut ditzaten.

4. Errealitate sozialaren behaketaren eta jarraipenaren arloan eskumenak dituen departamentuak berrikuntza soziala eta teknologikoa sustatuko ditu desgaitasuna dutenei zerbitzuak emateko orduan. Halaber, ekimenak sustatuko ditu sektore horretan dauden beharrak atzeman eta horiei konponbide teknologikoak emateko, sektore horretako ordezkarien parte-hartzearekin; horrez gain, teknologia berrien erabilerari lotutako enplegu-nitxoak, pertsona eta desgaitasun mota desberdinentzat egokiak, atzemateko ekimenak ere sustatuko ditu.

102. artikulua. Prestakuntza.

Nafarroako Administrazio Publikoek desgaitasuna dutenei arreta eta laguntza emateko prestakuntza zabalagoa emanen diete beste unitate batzuetako pertsoneri (92. artikuluan aurreikusitakoez bestelakoak), baldin eta unitate horietako eginkizunen barnean badago desgaitasuna dutenei arreta ematea eta haiekin harremana izatea. Horrez gain, unitateen eskumenen esparruan, irisgarritasunari eta espezializazio programei buruzko prestakuntza ere emanen die.

II. KAPITULUA. Parte-hartzea

1. atala. Nafarroako Desgaitasunaren Kontseilua

103. artikulua. Nafarroako Desgaitasunaren Kontseiluaren osaera.

1. Nafarroako Desgaitasunaren Kontseiluko kide izanen dira:

a) Gizarte-zerbitzuen arloan eskumena duen departamentuko titularrak libreki izendatutako bi pertsona, Nafarroako Foru Komunitateko Administrazioaren zerbitzuko langileen artetik hautatuak.

b) Enpleguaren arloan eskumena duen departamentuak edo erakundeak libreki izendatutako pertsona bat.

c) Hezkuntzaren arloan eskumena duen departamentuko titularrak libreki izendatutako pertsona bat.

d) Osasunaren arloan eskumena duen departamentuko titularrak libreki izendatutako pertsona bat.

e) Kultura eta kirol arloan eskumena duen departamentuko titularrak libreki izendatutako pertsona bat.

f) Toki-erakundeen ordezkari bat, Nafarroako Udal eta Kontzejuen Federazioak izendatua.

g) Desgaitasuna dutenen elkarte nagusien federazioen ordezkari bana, elkarte horiek proposatuak: gehienez ere bi kide.

h) Desgaitasun mota guztiak biltzen dituzten erakundeen bost ordezkari, gaixotasun mentala barne (sentsoriala, fisikoa eta organikoa, intelektuala edo garapeneko eta gaixotasun mentala), erakunde horiek proposatuak, desgaitasun mota guztien ordezkariak ziurtatzeko.

2. Egitura eta osaerarekin lotutako gainerako alderdiak erregelamendu bidez ezarriko dira.

104. artikulua. Nafarroako Desgaitasunaren Kontseiluaren eginkizunak

Honako eginkizun hauek izanen ditu Nafarroako Desgaitasunaren Kontseiluak:

a) Irizpenak eta txostenak ematea, nahitaezkoak eta ez-lotesleak, herritarren sektore horren inklusioa lortzera bideratutako politika eta jarduketaren planifikazioarekin, gauzatzearekin eta jarraipenarekin zerikusia duten arau-proiektuei buruz.

b) Desgaitasuna dutenei edo haien elkarte, erakunde, zentro eta zerbitzuei dirulaguntzak eta laguntzak emateko urteko deialdien gaineko informazioa jasotzea.

c) Nahitaezko txostenak ematea gizarte jarduketako esparru horretako plan sektorialeki buruz, eta horien aplikazio eta gauzatze mailaren jarraipena egitea.

d) Gizarte Zerbitzu Orokorren Zorroaren aplikazioari eta betearazpen mailari buruzko proposamenak egitea, desgaitasunaren arloan.

e) Desgaitasuna dutenei buruzko jarduketa proposamenak egin eta bidaltzea, hala behar denean, Nafarroako Administrazio Publikoari eta gizarte jarduketako esparru horrekin lotutako erakunde, instituzio eta erakunde publiko eta pribatuei.

f) Desgaitasuna dutenen giza eskubideen arloko nazioarteko tresna juridikoak sustatzea Nafarroako Foru Komunitatean eta haien jarraipena egitea.

g) Desgaitasuna dutenen eta haien familien egoera orokorra, beharrak, eskariak eta etorkizuneko joerak ezagutu, aztertu, eta horien berri zabaltzea.

Halaber, gizarteko errealitate horren bilakaerari buruzko azterlanak eta aurrera begirako ikerketak egitea.

h) Desgaitasunaren arloko politika publiko eta pribatuen esparruan jardunbide onak eta ekimen gomendagarriak hedatzea.

i) Desgaitasunaren esparruan ikerketa, prestakuntza, berrikuntza, etika eta kalitate jarduerak bultzatzea.

j) Legeek eta erregelamenduek edo Nafarroako Gobernuak arlo horretan esleitzen dizkioten gainerako eginkizunak.

2. atala. Irisgarritasun Unibertsala eta Pertsona Ororentzako Aukeraberdintasuna Sustatzeko Kontseilua.

105. artikulua. Irisgarritasun Unibertsala eta Pertsona Ororentzako Aukeraberdintasuna Sustatzeko Kontseilua.

1. Irisgarritasun Unibertsala eta Pertsona Ororentzako Aukeraberdintasuna Sustatzeko Kontseilua parte-hartzean oinarritutako organo bat da, lehendakaritzako eskumena duen departamentuari atxikia, irisgarritasunaren arloko araudiaren arloan kontsulta, interpretazio, jarraipen eta kontrol eginkizunak dituena; bertan Nafarroako Gobernuko departamentu guztiak egonen dira ordezkaturik, eta, horiez gainera, ordezkariarik handieneko elkarteak, desgaitasuna dutenen eskubideak defendatzeko helburua dutenak, kontsumitzaile eta erabiltzaileen erakundeak eta inguruneak, produktuak, ondasunak eta zerbitzuak inportatzen, produzitzen, hornitzen edo eskuratzen dituzten izaera pribatuko pertsona fisiko edo juridikoen elkarteak.

2. Kontseiluko burua lehendakaritzako eskumena duen departamentuko titularra izanen da eta, horrez gain, kide hauek izanen ditu:

a) Nafarroako Gobernuaren ordezkari bat, gutxienez ere zuzendari nagusiaren maila izanen duena, Nafarroako Gobernuko departamentu bakoitzeko. Edozein kasutan ere, lehendakaritzako eskumena duen zuzendari nagusia kontseiluko kide izanen da, eta idazkari lanak beteko ditu.

b) Administrazio elektronikoaren arloan eskumena duen zuzendari nagusia.

c) Pertsonen Autonomiarako eta Garapenerako Nafarroako Agentziaren ordezkari bat.

d) Desgaitasuna dutenen arloan ordezkari handienekoak diren irabazi-asmorik gabeko erakundeen lau ordezkari. Ordezkari handieneko erakundeak dira halakoak direnak bai kuantitatiboki, kide gehien dituztenak izateagatik, bai kualitatiboki, dauden desgaitasun mota desberdinetatik gehiago biltzeagatik.

e) Kontsumitzaile eta erabiltzaile elkarte nagusien bi ordezkari.

f) Inguruneak, produktuak, ondasunak eta zerbitzuak inportatzen, produzitzen, hornitzen edo eskuratzen dituzten izaera pribatuko pertsona fisiko nahiz juridikoen elkarte hiru ordezkari.

g) Nafarroako toki-erakunde bi ordezkari, Nafarroako Udal eta Kontzejuen Federazioak proposatuak.

3. Kontseiluak eginkizun hauek izanen ditu:

a) Aginduzko txostenak ematea irisgarritasunaren arloko foru lege aurreproiektuez eta erregelamenduzko xedepenen proiektuez.

b) Foru lege hau eta legea garatzeko erregelamenduzko xedapenak bete daitezen sustatzea.

c) Foru lege hau betetzeari buruz sor daitezkeen zalantzak argitzea.

d) Teknika arloko aurrerapenak nahiz foru lege hau eta haren erregelamenduak aplikatzean jasotako iradokizunak aztertu eta biltzea, bai eta legearen helburuak betetzeko behar adina neurri har daitezen bultzatzea ere.

e) Zaintza eta kontrol lanak egitea, foru lege honen aplikazio esparruetako inguruneetan irisgarritasun unibertsalerako eta ororentzako diseinuaren baldintzak betetzen direla egiaztatzeke, eta, beharrezkoa bada, kasuan kasuko organoei zehapen espediente abia dezatela proposatzea.

f) Urteko txostena egitea foru lege honetako xedapenen betetze-mailari buruz, eta ondoren Nafarroako Parlamentuari bidaltzea txosten hori.

g) Bere antolamendu eta funtzionamendu erregelamendua onestea eta aldatzea.

3. atala. Pertsonarengan zentratutako arretarako sareari sostengu emateko batzordea

106. artikulua. Pertsonarengan zentratutako arretarako sareari sostengu emateko batzordeko ordezkariak.

Pertsonarengan zentratutako arretarako sareari sostengu emateko batzordean, bi kide gutxienez, desgaitasuna dutenei arreta ematen diharduten eta pertsonarengan zentratutako ikuspegia, ekintzak eta arreta ereduak dituzten zentroak edo zerbitzuak kudeatzen dituzten pertsonak edo erakundeek izendatuko dituzte, eta beste bi kide, berriz, gaixotasun mentala dutenei arreta ematen dihardutenek.

4. atala. Parte hartzeko beste organo batzuk

107. artikulua. Osasunarekin lotutako organoetan parte hartzea.

1. Osasun arloko foru araudian aurreikusitako parte-hartze sozialeko organoetan desgaitasuna dutenen ordezkariak sartuko dira.

2. Laguntza emanen zaie, zenbait mekanismoren bidez (adibidez, dirulaguntzen deialdiak) irabazi-asmorik gabeko erakundeei, xedetzat desgaitasuna dutenei arreta ematea badute, eta elkarrekiko laguntzako eta osasunaren prebentzio eta sustapenerako programak garatzen badituzte desgaitasuna dutenentzat edo haien familientzat.

108. artikulua. Parte hartzeko beste organo batzuekiko esku-hartzea.

Desgaitasuna duten pertsonen ordezkariarik ez duten parte-hartze sozialeko organoetan, desgaitasuna dutenei zuzenean eragiten dieten gaiak jorratzen dituztenean, hartutako erabakien berri eman beharko diete Nafarroan ordezkari-tza handiena duten desgaituen elkarten federazioei.

5. atala. Nafarroako Gizarte Arretaren Etika Batzordea

109. artikulua. Nafarroako Gizarte Arretaren Etika Batzordearen aurreko jarduketak.

Desgaitasuna edo gaixotasun mentala duten pertsonak artatzen dituzten gizarte-zerbitzuetako erabiltzaileek, haien familiek edo ordezkariak, bai eta gizarte-zerbitzu horietako profesionalek eta zentro, zerbitzu eta erakundeetako zuzendaritzaz eta kudeaketaz arduratzen diren pertsonak ere, kontsultak edo jarduketak susta ditzakete Nafarroako Gizarte Arretaren Etika Batzordearen edo Desgaitasunaren arloko Etika Batzorde Sektorialaren aurrean, beren eskumeneko laguntza-jardunari loturik, pertsonak beren nortasuna, giza duintasuna eta intimitatea izateko duten eskubideari buruz, inolako diskriminaziorik gabe, bai eta praktika sozialaren alderdi etikoak identifikatu, aztertu eta ebaluatzearekin zerikusia dutenei buruz ere.

6. atala. Desgaitasuna duten haurren eta nerabeen parte-hartzea

110. artikulua. Nafarroako Haurren eta Nerabeen Kontseiluan sartzea.

Nafarroako Haurren eta Nerabeen Kontseiluan sartuko dira desgaitasuna duten haurrak edo nerabeak. Organo hori Nafarroako Parte-hartze Demokratikoari buruzko foru legedian dago aurreikusia.

111. artikulua. Haur eta Nerabeen Nafarroako Kontseiluarekiko eta beste batzuekiko harremana.

Desgaitasuna izan eta Nafarroako Haurren eta Nerabeen Kontseiluko kide den haur bat, gutxienez, Haur eta Nerabeen Nafarroako Kontseiluan parte hartzera gonbidatuko da, bai eta foru lege honetan aurreikusitako organo aholku-emaileetan parte hartzera ere, haurtzaroari eta desgaitasunein buruzko gaiak jorratzen dituztenean.

7. atala. Xedapen komunak

112. artikulua. Emakumeen eta gizonen, neskatoen eta mutikoen ordezkariak parekatua.

Administrazio publikoek sustatuko dute emakumeak eta neskek, proportzio orekatuan, egon daitezela kapitulu honetan aurreikusitako partaidetza-organoetan.

Oreka hori bermatzerik ez dagoenean, genero-berdintasunaren arloko prestakuntza duen kide edo aholkulari bat gutxienez izatea bermatuko da.

113. artikulua. Desgaitasuna duten pertsonen presentzia sustatzea.

Administrazio publikoek eta desgaitasunaren arloko entitateek, partaidetza-organoetan ordezkariak daudenean, sustatuko dute desgaitasuna duten pertsonak foru lege honetan aurreikusitako partaidetza-organoetan sartzea edo horietara joatea.

IX. TITULUA. BITARTEKARITZA ETA ARBITRAJEA

114. artikulua. *Bitartekaritza*.

1. Desgaitasuna dutenek, beharrezkoak diren laguntzak erabiliz, bidezko bada, borondatez aurkezten ahal dute desadostasuna bitartekaritza prozedura batean aztertzeko, betiere adostasuna lortzeko asmoz.

2. Bitartekaritzaren arloko araudiarekin bat, bitartekaritza prozedurek desgaitasuna dutenen aukera-berdintasuna bermatu beharko dute, foru lege honetan eta irisgarritasun unibertsalaren arloan indarra duen araudian aurreikusitakoarekin bat. Bereziki bermatu beharko da inguruneen irisgarritasuna, zeinu hizkuntzaren eta ahozko komunikazioari laguntzeko bitartekoen erabilera, braille sistemarena, ukimenezko komunikazioarena edo beste edozein bitarteko edo sistemarena, desgaitasuna dutenek prozesuan bete-betean eta berdintasunez parte hartzen dutela ziurtatzeko.

3. Aldeek adosten dutenean sistema elektronikoak erabiltzea bitartekaritza prozeduran, sistema horiek foru lege honetan eta informazio gizartearen zerbitzuen arloan indarra duen araudian aurreikusitako irisgarritasun-baldintzak bete beharko dituzte.

4. Foru lege honetan xedatutakoaren ondorioetarako, ahalegina egingen da jendeak jakin dezan bitartekaritza existitzen dela desgaitasuna duten pertsonen eta haien familien arteko gatazkak kudeatu eta konpontzeko mekanismo gisa. Nafarroako Gobernuak, helburu horrekin, bitartekaritza zerbitzu publiko eta inpartziala emanen du desgaitasuna dutenentzat.

115. artikulua. *Arbitrajea*.

Alderdiek beren burua arbitraje sistemaren esanetara jartzea borondatezkoa izanen da, eta espresuki geratuko da jasota, idatziz.

Arbitraje-organoak interesa duten sektoreen ordezkariak, desgaitasuna duten pertsonak eta beren familiak ordezkatzan dituzten erakundeen ordezkariak eta, zein bere eskumenen esparruan, administrazio publikoen ordezkariak osatuko dituzte, eta arbitraje batzordearen izaera izanen dute.

Abenduaren 1eko 1417/2006 Errege Dekretuan aurreikusitakoarekin bat, Nafarroan arbitraje batzorde bat eratuko da, aukera-berdintasunaren, diskriminaziorik ezaren eta irisgarritasun unibertsalaren arlokoa, arbitraje sistemaren kudeaketa eta administrazioarako kide anitzeko organoa izateko.

Foru lege honen 4. artikuluan aurreikusitako esparruetan irisgarritasun unibertsalaren arloan sortzen diren kexa eta erreklamazioak izanen dira arbitraje sistemaren xedea.

116. artikulua. *Arbitraje sistema onartzea eta hari uko egitea.*

Aurreko artikuluan aurreikusitako arbitraje sistema onartzea eta hari uko egitea abenduaren 1eko 1417/2006 Errege Dekretuaren III. kapituluan ezarritakoaren araberakoa izanen da. Errege dekretu horren bidez, desgaitasunarekin lotutako aukera-berdintasunaren, diskriminaziorik ezaren eta irisgarritasunaren arloan kexak eta erreklamazioak ebazteko arbitraje sistema ezarri zen.

117. artikulua. *Arbitraje prozedura.*

Irisgarritasun unibertsalaren arloko arbitraje prozedurak abenduaren 1eko 1417/2006 Errege Dekretuaren V. kapituluan aurreikusitakoa bete beharko du.

X. TITULUA. ZEHAPEN ARAUBIDEA

118. artikulua. *Zehapen araubidea.*

Irisgarritasun unibertsalaren arloan desgaitasuna dutenek babes osoa dutela bermatze aldera, Nafarroan aplikatuko den zehapen araubidea Desgaitasuna duten pertsonen eskubideei eta haien gizarteratzeari buruzko lege orokorraren testu bateginean aurreikusitakoa izanen da, bertan ezarritako moduan. Testu bategin hori azaroaren 29ko 1/2013 Legegintzako Errege Dekretuaren bidez onetsi zen.

Lehen xedapen gehigarria. Foru lege honetan xedatutakora egokitzeko jarduketa plana.

Foru lege honen ondoriozko betebeharrak berehala betetzea eragotzi gabe, Nafarroako Gobernuako departamentuek, edota Lehendakari-tza Departamentuak, Gobernu osoaren izenean, irisgarritasun unibertsalaren arloko jarduketa plan bat aurkeztuko dute Nafarroako Parlamentuan, eta bertan finkatuko dira irisgarritasun unibertsalerako eta ororentzako diseinurako eskubidearen inguruan egun dauden gabeziak ahalik eta eperik laburrenean zuzentzeko behar diren neurriak, egutegia eta diru zenbatekoak.

Bigarren xedapen gehigarria. Toki-erakundeek egokitze plan integralak onestea.

Foru lege honen ondoriozko betebeharrak berehala betetzea eragotzi gabe, Nafarroako toki-erakundeek irisgarritasunaren arloko jarduketa plan integralak onetsi edo osatuko dituzte. Plan horietan, foru lege honen aplikazio-eremua osatzen duen araudi osoa eta errealitate objektiboa aztertuko dira, bertan ezarritako irisgarritasun unibertsaleko neurrietara pixkanaka egokitzeko, edo, kasua bada, arrazoizko egokitzapenak egiteko, hartu beharreko neurriak, egutegia eta horretarako behar diren zenbateko ekonomikoak finkatuz. Horrez gain, 98. artikulua-ren arabera ezartzen diren alderdiak, gutxienez, garatuko dituzte beren plangintzan.

Hirugarren xedapen gehigarria. Egokitzapen terminologikoak.

Foru araudian “desgaituak”, “minusbaliatuak” edo “urrituak” aipatzen direnean, “desgaitasuna duten pertsonak” aipatzen direla ulertuko da, eta foru araudian “ezgaituak” edo “judizialki aldatutako gaitasuna duten pertsonak” aipatzen direnean, “beren gaitasunaz baliatzeko laguntza behar duten pertsonak” aipatzen direla ulertuko da.

Laugarren xedapen gehigarria. Gerora etorritako desgaitasunen bat izanez gero, enpleguari eusten lagunduko duten neurriak bultzatzea.

Nafarroako Foru Komunitateko Administrazioak, erakunde edo administrazio eskudunen aurrean, legedia aldatzea edo egokitzea sustatuko du, gerora etorritako desgaitasuna duten pertsonen enplegua eta pentsioa jasotzea hein batean eta aldi baterako bateragarriak izan daitezela ahalbidetzeko, lanpostura urratsez urrats itzultzea errazteko.

Bosgarren xedapen gehigarria. Nafarroako Haurren eta Nerabeen Kontseiluaren osaera eta eraketa.

Nafarroako Foru Komunitateko Administrazioak Nafarroako Haurren eta Nerabeen Kontseilua eratzea sustatuko du, hala aurreikusita baitago Nafarroako Parte-hartze Demokratikoari buruzko foru legedian. Kontseilu horrek kide hauek izanen ditu: tokiko kontseiluetako edo partaidetzarako egitura egonkorretako 6 ordezkari gutxienez (horiek haurrek eta nerabeek osatuta eta foru araudi horri jarraikiz eratuta egonen dira), eta desgaitasuna duten bi haur edo nerabe, kontseilu edo egitura horietan halakorik balego, edo gizarte-zerbitzuen arloan eskumena duen departamentuak beste arlo batzuetatik gonbidatzen dituenak.

Gizarte-zerbitzuen arloan eta parte-hartzearen arloan eskumena duten departamentuak eta, parte-hartzearen xede diren gaien arabera egoki direnak koordinatu eginen dira Kontseiluaren bilkurak antolatzeko eta kideen parte-hartzeari laguntzeko.

Baloratuko da aldi baterako abiarazi beharrea foru dekretu bidez erregulatzen den (mantentzen bada, beste kolektibo batzuen ordezkari gehituko zaio, hala nola gazte-talde edo -elkarteena edo ikastetxeena edo BHIena)

Lehen xedapen iragankorra. Erregelamenduzko garapen indarduna.

Foru lege honetan eta Estatuko oinarrizko araudian xedatutakoaren aurkakoak ez diren heinean, foru lege honek indarra hartzen duenean indardun diren Irisgarritasun Unibertsalari eta Ororentzako Diseinuari buruzko apirilaren 6ko 5/2010 Foru Legearen erregelamenduzko garapenek indarra izaten jarraituko dute harik eta foru lege honetan aurreikusitako arau-garapenek indarra hartu arte.

Bigarren xedapen iragankorra. Informazioa, kexak eta bitartekaritza.

Aukera Berdintasunerako Arbitraje Batzordea arautzen duten estatuko araudian eta hitzarmenetan aurreikusitako sistema eragingarria ez den bitartean, Foru Komunitateko Administrazioak horiekin lotutako eginkizun batzuk garatzen ahalko ditu, esaterako kexei erantzutea, informazioa ematea eta entitateekiko bitartekaritza egitea, antzeko sistema bat antolatuz.

Hirugarren xedapen iragankorra. Nafarroako Haurren eta Nerabeen Kontseilua abian jartzea.

Nafarroako Haurren eta Nerabeen Kontseiluaren erregelamendua egin arte, gizarte-zerbitzuen arloan eta parte-hartzearen arloan eskumena duten departamentuak lankidetzan arituko dira haur eta nerabez osatutako tokiko kontseiluekin edo partaidetzarako egitura egonkorrekin (horiek aurreikusita daude martxoaren 22ko 12/2019 Foru Legean, Nafarroako Parte-hartze Demokratikoari buruzkoan), kontseiluaren bilkurak eratu eta antolatzeko eta funtzionamendurako barne-araudi bat izan dezan.

Baloratuko da aldi baterako abiarazi beharrea foru dekretu bidez erregulatzen den (mantenduz gero, funtzioak erantsiko dira)

Xedapen indargabetzaile bakarra. Arauak indargabetzea.

Indarrrik gabe geratzen dira foru lege honetan xedatutakoaren aurkakoak diren maila bereko edo beheragoko xedapen guztiak, eta, zehazki, Irisgarritasun Unibertsalari buruzko ekainaren 14ko 12/2018 Foru Legea.

Azken xedapenetako lehena. Nafarroako Foru Zuzenbide Zibilaren Konpilazioa edo Foru Berria aldatzea.

Bat. Nafarroako Foru Zuzenbide Zibilaren Konpilazioko honako lege hauen testua jarraian adierazitakoa izanen da:

19. LEGEA. *Borondate-deklarazioen deusezetasuna, deuseztagarritasuna eta hutsaltzea.*

Eragotzi gabe 47. legean xedatutakoa, borondate-deklarazioak deusezak izanen dira baldin eta horiek egin dituztenek egintza edo kontratua eta haren ondorio juridikoak ulertu eta nahi izateko ahalmenik ez badute horiek egiterakoan, edo deklarazio horiek helburu ezinezkoa edo moralaren aurkakoa badute, edo legez debekaturik badaude. Deusezak izanen dira, halaber, desgaitasuna dutenek egindakoak, baldin eta, ezarritako laguntza-neurrien arabera, beste pertsona batek haiek ordezkatzuz jardutea badagokie.

Deuseztagarriak dira adingabe emantzipatugabeek egindako deklarazioak, salbu eta frogatzen denean ez zeukatela inolako arrazoimenik horiek egiteko unean; zeren eta, kasu horretan, erabat deusezak izanen baitira. Era berean, deuseztagarriak dira pertsona emantzipatuek behar bezalako laguntzarik gabe egindako borondate-deklarazioak, 48. legeak xedatzen duenaren arabera laguntza hori beharrezkoa denean. Deuseztagarriak izanen dira, halaber, desgaitasuna duten pertsonen emandakoak, baldin eta pertsona horientzat laguntza-neurriak ezarri badira, neurri horietan aurreikusitako osagarriak gabe jarduten dutenean.

Borondate-deklarazioak hutsalgarriak dira legeak hala xedatzen duenean.

36. LEGEA. *Preskripzioa geldiaraztea.*

Preskripzioa geldiarazten dute demanda aurkezteak, adiskidetze eskaera bat aurkezteak, arbitraje prozedura hasteak, auzibidez kanpoko erreklamazioak eta eskubidearen edo betebeharraren esanbidezko errekonozimenduak nahiz errekonozimendu inplizituak.

Etetea. Preskripzio-epoen zenbaketa eten egingen da honako kasu hauetan:

1. Doako laguntza juridikoa eskuratzeko eskaera bat aurkeztearen ondorioz eta abokatua behin betiko izendatu arte.

2. Harik eta atariko eginbideak edo erlazio juridiko-prozesalaren eraketa baliodunerako ezinbestekoak eta antzekoak diren beste prestaketa-egintza batzuk bideratzen diren artean.

3. Aurretiazko erreklamazio administratiboak izapidetzen diren bitartean, nahitaezkoak diren kasuetan.

4. Adingabeen uzietan, legezko ordezkartzarik ez duten bitartean.

5. Desgaitasuna duten pertsonen uzietan, pertsona horiek beren gaitasun juridikoa egikartzeko laguntza-neurriak ezarrita badituzte, neurri horietan haien gaitasuna osatzeko aurreikusitako ordezkartzarik edo laguntzarik ez badute.

6. Bitartekaritza-prozesu bat hasi dela formalki frogatzearen ondorioz.

7. Jaraunse ezagunik ez duten jaraunspen-ondare baten aurkako uzietan, defendatzaile judicialik hautatu ez den bitartean.

8. Ezinbesteko arrazoiengatik.

44. LEGEA. *Ondare babestuak.*

a) Kontzeptua eta ezaugarriak. Desgaitasuna edo mendekotasuna duten pertsonentzat, pertsona horiek familia-erkidegoaren edo -taldearen kide badira are elkarrekin bizi ez direnean ere, ondare bereziki babestuak eratu ahal izanen dira, haien ondareari ondasun eta eskubide batzuen dohainikako ekarpena eginez, eta beharrezkoak diren neurriak ezarriz horiek zer helbururi atxikiak dauden zehazteko, bai eta haiekin lorturiko etekinak pertsona horien premiei erantzuteari lotzeko ere. Horrek ez du eragotziko lege orokor nahiz bereziek haien ondare-babesari buruz xedatzen dutena.

Eratze-egintzan xedatutakoak arautuko ditu ondare horiek, eta egintza horrek ez dio inolako titulartasunik ez eta eskubide errealik ere emanen onuradunari. Ondareak ez du erantzukizunik izanen onuradunari, eratzaleari edo ekarpenak egin zituzten gainerako pertsonen haren eraketaren ondoren suerta lekizkiekeen haren helburuaz bestelako betebeharren gainean.

b) Eraketa. Ondare babestuak eratu ahal izanen dituzte, beren izaeragatik edo errentagarritasunagatik, onuradunaren bizi-premiak asetzeko balio duten ondasun eta eskubideen ekarpena eginez, pertsona edo entitate hauek:

- desgaitasuna edo mendekotasuna pairaturik ondarearen onuraduna denak, bere kabuz edo behar duen laguntzarekin,
- ezarritako laguntza-neurrien arabera, hura ordezkartzen dutenak, onuradunaren baimenarekin,
- haren familia-erkidegoko edo -taldeko edozein kidek.

Notario aurrean egindako eskritura publiko edo testamentu baten bidez eratuko dira, eta agiri horietan honako hauek adierazi beharko dira nahitaez, beste xedapen batzuk eragotzi gabe:

1. Izen-abizenen bidez identifikatzen den edo diren onuradunari edo onuradunei loturik eginen den ondarearen izena.

2. Eratzailearen identifikazioa eta borondatea.

3. Hasierako ondasun- eta eskubide-inbentarioa.

4. Ondarearen administratzea eraendu behar duten arauak eta administratze hori kontrolatzeko neurriak, eta hori egikaritzeaz arduratuko diren pertsonen izendapena.

5. Gerakinaren likidazioa egitean horri eman beharreko erabilera; zeina izaten ahalko baita ondasunak lehengoratzeta eratzailearen jaraunsleen alde edo pertsona jakin batzuen alde, eratzailearen ahaide izan nahiz ez izan, 224. legean ezarritako mugarekin.

Era berean, epaileak eratzen ahalko du, baldin eta laguntzak emateko ardura duen pertsonak, justifikaziorik gabe, uko egiten badio ondare babestua eratzeari interes legitimoa duen edozein pertsonak emandako ondasun eta eskubide egoki eta nahikoekin; pertsona horrek Fiskaltzara jotzen ahalko du agintaritzaren judizialak eska dezan.

45. LEGEA.

c) Administrazioa. Eratze-eskrituran administratzaile izendatutako pertsonak beren kudeaketa gauzatu beharko dute eskritura horretan ezarritakoari jarraituz, betiere errespetatuz onuradunaren eskubideak, nahiak, borondatea eta lehentasunak, gehiegikeriak saihesteko beharrezkoak diren babesekin, eta ondasunak beren produktibitateari eusteko edo hori areagotzeko moduko egoeran gordetzeko behar den arretaz, hori guztia eraketan ezarritako baldintzak edo hirugarrenek egindako ekarpenak eragotzi gabe.

Betebeharrak hartu ahal izanen ditu ondarearen kontura, eta haren interesak defendatzeko legitimazio prozesala izanen du.

Eratze-eskrituran aurreikusita ez dagoen orotarako, borondatezko neurrien aurreikuspenak aplikatuko dira, edo, halakorik ezean, kuradoretza-arauak.

d) Kontuen kontrola eta kontu-ematea. Eratze-eskrituran ezarritako kontrol neurriak eragotzi gabe, administrazio-zereginerako izendatutako pertsonak urteroko kontu-emate betebeharra dute eskrituran izendatutako pertsonarekiko, bai eta onuradunarekiko edo haren legezko ordezkariarekiko ere.

e) Azkentzea eta likidazioa. Ondare babestua azkenduko da onuradunaren heriotzarengatik edo heriotza-deklarazioarengatik, ondarea eratzeko oinarri hartu zen izaeraren galerarengatik edo ondarea eratzean ezarritako epea edo baldintza suntsiarazlea bukatu edo betetzearengatik, kasua bada.

Ondarea azkentzeak berekin ekarriko du ondare hori administratzaileak likidatzea, salbu eta haren eratze-tituluan eginkizun horretarako beste pertsona

bat izendatu bazen; kasu horretan, pertsona horrek eraketan ezarri zen helbururako erabili beharko du gerakina.

Ondasunen xedea eratzaillearen jaraunslerei itzultzea ezarri bada eta horrelakorik ez badago, Nafarroako Foru Komunitateak eskuratu, eta desgaitasuna edo mendekotasuna duten pertsonak babesteko helburuetarako aplikatuko ditu.

49. LEGEA. *Ordezkaritza.*

Adin nagusiko edo adingabe emantzipatu orok ahalordedunaren bidez egin ditzake berak bere kabuz egin ahal izanen lituzkeen egintza guztiak, Konpilazio honetan ezarritako mugapenez bestelakorik izan gabe.

Errebokagarritasuna. Ahalorde-emaileak askatasunez erreboka dezake ordezkaritza-ahalordea, salbu eta ahalordea izaera errebokaezinez eman denean berariaz, ahalordedunaren interes zilegi baten ondorioz, edota errebokaezintasuna justifikatzen duen kontratu-harreman bat dagoenean ahalordedunaren eta ahalorde-emailearen artean.

Prebentziozko ahalordeak: Adinez nagusi edo adingabe emantzipatu orok prebentziozko ahalordeak eman ditzake eskritura publiko batean, halako moldez non ahalorde horien indarraldia hasi eta garatuko baita noiz eta, bere gaitasuna egikaritzeko laguntza beharrean dagoenean.

Prebentziozko ahalorde horiek izaten ahalko dute pertsoneri eta ondareari dagokienez ahalorde-emaileak zehaztuko duen hedadura, edozein sostengu- eta kontrol-neurri ezartzen ahalko dute, bai eta horiek egikaritzeko dituzten pertsonak izendatu ere.

Ahalorde-emailearen ezkontidearen edo bikotekide egonkorraren alde emandako prebentziozko ahalordea automatikoki azkenduko da elkarrekin bizitzeari uzten dioten unean, salbu eta ahalorde-emaileak kontrako zentzuko xedapena ematen badu edo haren egoera ikusita ahalordearen iraupena justifikatzen duen arrazoiren bat baldin badago.

Gaitasuna egikaritzeko laguntza-premia dagoenean, ahalorde-emailearen aldeko laguntza-neurriak ezartzen dituen ebazpen judizialak ahalordean zehaztutako neurriez bestelakoak xedatzen ahalko ditu soil-soilik horiek arrazoitu egiten badira eta haren interesak babesteko beharrezkoak badira.

49 bis LEGEA. *Borondatezko laguntza-neurriak.*

Arrazoi nahikoa dagoenean pentsatzeko ezen guraso-erantzukizuna edo tutoretza duen adingabe batek, adinez nagusi izan aurreko bi urteetan, laguntza beharko duela adinez nagusi izan ondoren bere gaitasun juridikoa egikaritzeko, adingabe horrek adin-nagusitasunera iristen denerako egindako aurreikuspenak hartuko dira kontuan, edo, halakorik ez badago, agintaritza judizialak ezartzen dituenak, adingabeak, gurasoek, tutoreak edo Fiskaltzak hala eskatuta,

adingabeari prozesuan parte hartzeko aukera eman ez eta haren borondatea, nahiak eta lehentasunak kontuan hartuz.

52. LEGEA. *Seme-alabatasunaren edukia eta efektuak.*

Behar bezala zehazturiko aitatasun eta amatasunak guraso-erantzukizuna esleitzen die gurasoei, 64. legearen eta hurrengoaren arabera; seme-erantziari, abizenak, Erregistro Zibilari buruzko legediarekin bat etorritik; eta bai batzuei bai besteari, Konpilazio honetan aitortutako eskubide eta betebeharrak.

Arestikoa gorabehera, ondoko legeek berariaz aurreikusten dituzten kasuetan aipatzen diren ebazpenetan, epaileak zilegi izanen du, arrazoiturik, xedatzea ezen seme-alabatasunaren efektuak harreman horren deklaratzeko hutsizkoak izanen direla, edo efektu horien norainokoa murriztea.

Aitatasuna edo amatasuna epaiketa bidez gurasoaren errefusatzeko funtzioaren aurka zehaztu bada, edota guraso hori kondenatzen duen epai penalaren bidez, guraso horrek ez du izanen guraso-erantzukizunik edo seme nahiz alabaren gaineko bestelako babes-eginkizunik, ezta lege-aginduzko eskubiderik ere haren ondarearen gain edota haren "mortis causa" oinordetzan. Eta seme edo alabaren beraren edo horren legezko ordezkariaren borondatez bakarrik jarriko zaizkio seme edo alabari gurasoaren abizenak.

Guraso bakoitzak, nahiz eta guraso-erantzukizunaren titular ez izan edo horren egikaritza eduki ez, bere seme-alaba adingabeak jagoteko betebeharra du, bai eta horiei mantenua ematekoa ere. Gauza bera gertatuko da beren gaitasun juridikoa egikaritzeko laguntza-neurriak behar dituzten seme-alaba adindunekin eta adingabe emantzipatuekin.

Agintaritza judizialak, gurasoetako edozeinek edo, hala bada gogokio, laguntza emateko ardura duenak eskatuta, zaintzeko betebeharrak hori nola gauzatu erabakitzen ahalko du, semearen edo alabaren borondatea, interesak eta lehentasunak kontuan hartuta.

54. LEGEA. *Aitorpena.*

a) Forma. Aitorpena egin beharko da Erregistro Zibilaren arduradunaren aurrean egindako adierazpenaren bidez edota beste agiri publiko baten bidez.

Gurasoek seme-alabatasuna biek batera edo bakoitzak bere aldetik aitortu dezakete. Bakoitzak bere aldetik eginez gero, kasuko aitortuenean ezin izanen dute adierazi beste gurasoa nor den, salbu eta nortasun hori jadanik zehaztuta dagoenean.

b) Gaitasuna. Aitorpena 14 urte baino gehiagoko pertsona orok egin dezake. Adingabe emantzipatugabea bada, beharrezkoa izanen da epailearen onespena, Fiskaltzari entzunaldia eman ondoren; bere gaitasun juridikoa egikaritzeko neurriak ezarrita baditu, horietan xedatutakoa beteko da, agintaritza

judizialak neurriaren nahikotasunari buruz eta hura xedatzeko beharrari buruz modu arrazoituan ezartzen duena eragotzi gabe.

c) Baldintzak. Adin nagusikoaren edo adingabe emantzipatuaren aitortpenak haren esanbidezko edo isilbidezko baimena izan beharko du.

Emantzipatu gabeko adingabearen aitortpena Erregistro Zibilean inskribatzen ahalko da, ezertan eragotzi gabe haren legezko ordezkariak duen errefusa adieraztea, hurrengo apartatuan ezarritakoari jarraikiz eta adingabe aitortuaren interes gailenean oinarrituz.

Gaitasun juridikoa egikaritzeko neurriak ezarrita dituen pertsonaren aitortpena Erregistro Zibilean inskribatzen ahalko da, ezertan eragotzi gabe ordezkariak-laguntza emateko izendatu denak errefusa adieraztea.

Adingabeko ama emantzipatugabeak adierazitako errefusaren kasuan, defendatzaile judizial bat izendatuko zaio horretarako, ezertan eragotzi gabe Fiskaltzak zuzenean egitea errefusa.

Errefusa gaitasun juridikoa egikaritzeko neurriak ezarrita dituen ama batek adierazten badu, neurri horietan xedatutakoari jarraituko zaio, edo, halakorik ezean, defendatzaile judizial bat izendatuko zaio horretarako, ezertan eragotzi gabe Fiskaltzak zuzenean egitea errefusa.

Halaber aitortzen ahalko da jadanik zendutako seme edo alaba bat, baldin eta ondorengo ahaideak utzi baditu. Horiek adin nagusikoak edo adingabe emantzipatuak baldin badira, aitortpenak haien esanbidezko edo isilbidezko baimena izan beharko du. Emantzipatu gabeko adingabeak badira, aitortpena inskribatzeko modukoa izanen da, baina halaber zilegi izanen da haien legezko ordezkariak errefusa adieraztea, haien interes gailenean oinarriturik.

Gaitasun juridikoa egikaritzeko neurriak ezarrita dituzten pertsonak direnean, aitortpena inskribatzeko modukoa izanen da, baina halaber zilegi izanen da hura errefusatzea, neurri horietan aurreikusitakoaren arabera. Laguntza-neurririk ez badago edo aski ez badira, neurri bat ezarriko da horretarako, borondatez edo epai bidez.

d) Aitortpena errefusatzea. Errefusa urtebeteko epean formalizatu beharko da aitortpena jakinarazi zenetik; jarraitu beharko dituen izapideak Borondatezko Jurisdikzioari buruzko Legeak ezkontzaz kanpoko seme-alabatasuna aitortzeko ezartzen dituenak dira, eta baietsi eginen da aitorturiko pertsonaren edo haren ondorengo ahaideen interesaren aurkakoa denean.

55. LEGEA. *Seme-alabatasunari buruzko akzioak. Xedapen orokorrak.*

a) Froga. Aitatasuna eta amatasuna erreklamatzeko eta aurkaratzen ahalko dira mota guztietako frogabideak erabiliz, Konpilazio honetako xedapenei jarraiturik. Epailak ez du demanda onartuko, horrekin batera ez bada aurkezten demandari oinarri ematen dioten egitatei buruzko froga-hastapenik.

b) Kontraesana. Ezin da seme-alabatasunik erreklamatu lege zehaztuarekin kontraesanean dagoenik, aldi berean bigarren hori aurkaratzen ez bada. Konpilazio honek deklaratzeko-akzioa egikaritzeko legitimazioa aitortzen dien pertsonak halaber izanen dute legitimazioa, eta epe berean, kontraesanean dagoen seme-alabatasuna aurkaratzeko; are aurkaratzeko-akzioa lokabetasunez egikaritzeko legitimaziorik ez dutenean ere.

Epai irmoz ezarritako seme-alabatasuna ez da ezein kasutan aurkaratzen ahalko.

c) Babes-neurriak. Prozeduran zehar, epaileak egoki deritzen neurri guztiak hartuko ditu adingabe emantzipatugabea babesteko, pertsona horren seme-alabatasuna denean demandaren xede; bai eta haren ondasunak babesteko ere. Araubide bera aplikatuko zaie desgaitasuna duten eta ordezkartzeko laguntza-neurriak dituzten pertsonari.

d) Legitimazioa. Adingabe emantzipatugabeek dagozkien akzioak egikari ditzakete horien legeko ordezkariak nahiz Fiskaltzak, desberdintasunik gabe, eta gauza bera desgaitasuna duten eta ordezkartzeko laguntza-neurriak dituztenei dagozkienekin.

e) Prozesuko ondorengotza. Demandatzailea hildakoan, horren jaraunsleek zilegi izanen dute jadanik abiatuta dauden akzioen egikaritzeari jarraipena ematea.

56. LEGEA. *Aurkaratzeko-akzioak.*

Eragotzi gabe Erregistro Zibilar buruzko legediak erregistro-idazpenen aurkaratzeari eta zuzenketari buruz dioena, seme-alabatasunaren aurkaratzea honako xedapen hauei jarraikiz egingen da:

a) Amatasunaren aurkaratzea.

Jaiotza-inskripzioan agertzen den amatasuna auzibide zibilean aurkaratzen ahalko da, frogatzen baldin bada erditzea ustezkoa izan zela edo ustezko seme edo alaba eta benetan jaio dena ez direla pertsona berbera.

Amatasunaren eta egoera-eruditaren kointzidentzia baldin badago, amatasun hori zuzenean aurkaratzen ahalko duten bakarrak dira seme edo alaba, batetik, eta, bestetik, bere amatasunaren inskripzio faltsuaren edo horren ondoriozko seme-alabatasunaren jatorri diren egitateetan kontzienteki eta borondatez parte hartu ez duen emakumea.

Ez baldin badago amatasunaren eta egoera-eruditaren kointzidentziarik, interes zilegi eta zuzenekoa dutenek ere aurkaratzen ahalko dute amatasun hori.

b) Senarraren aitatasuna aurkaratzea.

Amaren senarraren aitatasuna senar horrek aurkaratzen ahalko du harik eta urtebete igarotzen den arte seme-alabatasuna Erregistro Zibilean inskribatu zenetik, baina epe hori ez da igarotzen hasiko jaiotzaren berririk ez daukan bitartean, salbu eta, horren berri izanda ere, ez baldin badaki aitatasun biologikorik ez duela; eta kasu horretan, urtebeteko epea igarotzen hasiko da horren jakitun bihurtzen den unean edo, taxuzko ustez, horren jakitun izateko modua izan duen unean.

Baldin eta senarra hil egiten bada aurreko paragrafoan zehazturiko epea igaro aurretik, horretarako akzioa oinordeko bakoitzak izanen du epe hori amaitzeko falta den denbora-tartean. Hiltzen bada inskripzio hori egin ez delarik, jaiotzaren edo bere aitatasunaren berri izan gabe, haren oinordekoek zilegi izanen dute aipaturiko epean aurkaratzea abiaraztea.

Seme edo alabak berak ere aurkaratzen ahal du aitatasuna, urtebeteko epean, adin-nagusitasuna, emantzipazioa edo beraren jaiotza inskribatzen denetik, hori geroagokoa izanez gero. Laguntza-neurria aurreikusita badu, laguntza-neurriarekin gauzatu ahal izanen du akzio hori.

Amak bere izenean nahiz seme edo alabaren ordezkari gisa egiten ahalko du aurkaratzea, seme edo alaba hori adingabe emantzipatugabea denean edo ama izendatu bada ordezkaritza-laguntza emateko. Epea urtebetekoa izanen da, inskripzioaren unetik hasita edo senarraren aitatasunik ezaren berri izan duen unetik hasita.

c) Aitorpenaren aurkaratzea.

Adostasunaren akatsa edo eraginaren abusua tarteko direla egin den aitorpen bat haren emaileak aurkaratzen ahalko du akatsaren desagertzearen ondorengo urtean zehar.

d) Aitorpenaren bitartez zehazturiko aitatasuna aurkaratzea.

Adingabe emantzipatugabearen edo ordezkaritza-laguntza duenaren ordezkariak zilegi izanen du, aitorpena dela-eta berak adierazitako errefusa ezetsi bada, horrela zehazturiko seme-alabatasuna aurkaratzea, aitorpena egin duenaren gurasotasuna egiazkoa ez izateagatik. Halaber, seme edo alabaren edo horren ondorengo ahaideen interesetan, zilegi izanen du, hura zendu ondoko aitorpena denean, akzioa egikaritzea aitorpenaren efektuak epaian murriztu daitezzen, 52. legeak adierazitakoaren arabera. Bi kasu horietan, akzioa egikaritzeko epea urtebetekoa izanen da, seme-alabatasuna zehaztuta geratu denetik.

Adingabetasun-aldian aitortua izan den pertsonak edo adingabe zirelarik aitortua izan zen pertsona zenduaren ondorengo ahaideek zilegi izanen dute horrela zehazturiko seme-alabatasuna aurkaratzea adin-nagusitasuna edo emantzipazioa lortu ondoko urtean zehar.

Horrela zehazturiko gurasotasuna halaber aurkaratzen ahalko dute horrekin kalteturik suertatzen direnek, gurasotasuna inskribatu ondorengo lau urteetan.

57. LEGEA. *Deklaratze-akzioak.*

a) Ezkontzazko seme-alabatasuna deklaratzeko akzioa.

Aitak, amak eta seme edo alabak edonoiz erreklamatzeko ahal dute ezkontzazko seme-alabatasuna, semearena edo alabarena. Egoera-edukitza egonez gero, interes zilegi eta zuzenekoak duten hirugarrenek akzioa egikaritzen ahal dute.

b) Ezkontzaz kanpoko seme-alabatasuna deklaratzeko akzioa.

Ezkontzaz kanpoko seme-alabatasuna deklaratzeko akzioa honako hauek egikaritzen ahalko dute:

1. Seme-alabek, beren bizitza osoan zehar. 55. legearen d) letran aurreikusitako kasuetan, manu horretan ezarritakoa beteko da.

Akzioa semearen edo alabaren ondorengo ahaideek egikaritzen ahalko dute, baldin eta hura adingabe zelarik edo ordezkartzeko laguntza-neurri bat ezarria zuenean hil bazen.

2. Gurasoek, ustezko aitatasun edo amatasunaren berri izan ondoko edo horren berri izateko modua taxuzko ustez izan ondoko urtebeteko epean.

Seme-alabatasuna zehaztu gabe dagoenean, beharrezkoa izanen da bere gurasotasuna deklaratu izan dadila nahi duen gurasoak alde aurretik aitortpena egin izana 54. legeak ezarritakoari jarraituz, eta horren arabera seme-alabatasun zehaztapena ezin egin izana aitorturiko pertsonaren edo, kasua bada, haren ondorengo ahaideen adostasunik ezagatik, edo kasuan kasuko legezko ordezkarien errefusa judizialki baietsia suertatzeagatik.

Kasu horietan, akzioa egikaritzeko epea eten egiten da aitortpena egiten den unean, eta epe-kontaketa jarraitu egiten da adostasunik eza agerikoa denetik edo errefusa baiesten duen ebazpena irmo bihurtzen denetik.

Deklaratze-akzioa baiesten duen epaiak zehaztu egiten du seme-alabatasuna, baina zilegi izanen du, seme edo alabaren nahiz haren ondorengo ahaideen interesetan, haren efektuak mugatzea, 52. legeak xedatuari jarraikiz.

3. Zuzeneko interes zilegi bat daukaten pertsonak, baldin eta egoera-edukitza badago, eta edonoiz.

64. LEGEA. *Izena eta kontzeptua.*

Guraso-erantzukizun deitzen zaio beren seme-alaba adingabe emantzipatugabeen gainean gurasoei dagozkien betebeharrak eta ahalmenak

multzoari, zeinak helburutzat baitu haien garapen erabatekoa lortzea, haien nortasun eta interes gorenaren arabera eta haien eskubideak eta osotasuna errespetatuta.

Titulartasuna. Guraso-erantzukizuna bi gurasoena da, batera.

67. LEGEA. *Guraso-erantzukizuna egikaritzea.*

a) Erregela orokorra. Guraso-erantzukizunak berezko dituen betebeharrak eta ahalmenak eta horien ondoriozko erabaki guztiak hitzartu denaren arabera egikaritu eta hartuko dituzte gurasoek, eta, hitzarmenik ezean, biek batera edo horietako bakar batek, baina bestearen esanbidezko edo isilbidezko adostasuna duela.

Baliozkoak izanen dira, hala ere, haietako edozeinek bere kabuz gauzaturiko egintzak, horiek egin badira seme-alaben ohiko beharrianak asetzeko, familiaren inguruabarren eta tokiko usadioaren arabera, edo presako konponbidea behar duten egoeretan.

b) Banakako egikaritzearen legezko esleipena. Lege zibil edo penaletan aurreikusitako beste kasu batzuk ezertan eragotzi gabe, gurasoetako batek ordezkaritzako laguntza-neurriak baditu, edo gurasoetako baten absentzia-deklarazioa badago, beste gurasoak egikarituko du guraso-erantzukizuna.

c) Banakako egikaritzearen esleipen judiziala. Guraso bakoitzak esku-hartze judiziala eskatzen ahalko du honako kasu hauetan:

1. Besteak ezintasuna duenean, eta guraso-erantzukizunaren egikaritzearen esleipen eskusiboa eskatzeko xedeaz.

2. Guraso-erantzukizunaren egikaritze baterakoa larriki eragozten duen edozein arrazoi dagoenean, epaileak gurasoei bereizirik esleitu ahal izan diezaien eginkizun-egikaritzea, edo horien artean banatu ahal izan ditzan eginkizunak, arrazoiturik egokitzen den aldirako, eta eragotzi gabe adingabeen interesak hobeki babesten dituzten neurriak hark zuzenean hartu ahal izatea.

3. Guraso-erantzukizuna egikaritzeko orduan desadostasunak daudenean, epaileak gurasoetako bati esleia diezaion erabakitzeko ahalmena. Desadostasunak behin eta berriro agertzen badira, epaileak zilegi izanen du aurreko zenbakian aurreikusitako ebazpenetako edozein hartzea.

Borondatezko Jurisdikziopeko izapideen bitartez bideratuko dira apartatu honetan aurreikusitako prozedura judizialak.

d) Bitartekaritza. Desadostasunak direla-eta hasitako prozeduretan, gurasoek bitartekaritza jar ditzakete beren desadostasunak.

71. LEGEA. *Zaintza eta jagoletza.*

Gurasoetako edozeinek epaileari seme-alaba adingabeen eguneroko zaintza eta zainketari buruzko erabakia hartzea eskatzen dionean, epaileak adingabeetako bakoitzaren interes zehatzerako komenigarriena den zaintza mota erabaki ahal izanen du, dela bi gurasoek partekatutakoa dela horietako bakarrarena.

Horretarako, kontuan hartuko ditu guraso bakoitzak aurkezten dituen eskaera eta guraso-erantzukizunerako plangintzarako proposamenak, eta, hala denean, aditu-txostenetan adierazitakoa ere bai; Fiskaltzak esan beharrekoa entzunen du, baita haren ustez adingabeei buruzko iritzia adierazi behar dutenek diotena ere, eta honako faktore hauek hartuko ditu aintzat:

1. Seme-alaben adina.
2. Gurasoen gaitasuna, gurasoen artean dagoen harremana, eta adingabeek elkarbizitzan zehar guraso bakoitzarekin sortu duten lotura.
3. Guraso bakoitzak agertzen duen jarrera, honako hauei dagokienez: bere betebeharrak bere gain hartzea, bestearen eskubideak errespetatzea, eta, bereziki, beren artean kooperatzea eta harremana bermatzea seme-alaben eta bi gurasoen, haien familien eta, hala denean, guraso bakoitzaren bikotekide berrien artean.
4. Seme-alabek gizartean eta familian duten errotzea.
5. Seme-alaben iritzia, baldin eta behar besteko zentzutasuna badute eta, hamabi urte baino gehiago badituzte, bereziki aintzat hartuta hamalau urte baino gehiago dituztenena.
6. Gurasoek seme-alaben egonkortasuna ziurtatzeko duten gaitasuna eta borondatea.
7. Gurasoek lan-bizitza eta familia bateragarri egiteko nolako modua duten.
8. Gurasoen artean alde zuzenetik egon litezkeen akordioak eta hitzarmenak, baldin eta horiek justifikatu badizkiote.
9. Elkarbizitza-araubideari begira munta berezia duen beste edozein inguruabar.

Kasua edozein dela ere, erabakiak jomugatzat izanen du posible den heinean interes guztiak uztartzea, lehentasunezko harturik seme-alaba adingabeenak, eta seme-alabekiko beren harremanetan gurasoen berdintasuna ziurtaturik seme-alabentzat onuragarri den orotan, eta ardurakidetzat sustaturik.

Epaileak zaintza partekatua erabakitzen badu, gurasoetako bakoitzaren eta seme-alaben arteko bizikidetzarako araubide bat ezarriko da, familiaren egoerari egokitua, bi gurasoei ziurtatze aldera berdintasunez egikaritu ahal izatea beren eskubideak eta betebeharrak.

Zaintza banakakoa izanen dela erabakitzen badu, epaileak beste gurasoarekiko komunikazio- eta egonaldi-araubide bat ezarriko du, haren berariazko inguruabarrak ikusita, hark bermatuta izan dezan Konpilazio honetako legeen arabera esleituta dituen guraso-erantzukizunaren berezko ahalmen eta betebeharren egikaritzea.

Non eta berariaz justifikatutako inguruabarrak gertatzen ez diren, ez da anai-arrebak bereiztea dakarren konponbiderik erabakiko.

Ez da zilegi izanen zaintza eta jagoletza gurasoetako bakarrari esleitzea, ez banakakoa ez partekatua, hurrengo bi baldintza hauek batera ematen badira:

a) Beste gurasoaren edo seme-alaben biziari, osotasun fisikoari, askatasunari, osotasun moralari edo sexu-askatasun eta -ukigabetasunari eraso egiteagatik abiatutako prozesu penal batean sartuta egotea.

b) Kriminalitate-zantzu arrazoizkoak eta funtsatuak daudela dioen ebazpen judizial arrazoitu bat eman izana.

Era berean, zaintza eta jagoletza ez dira esleituko baldin eta epaileak ondorioztatzen badu, alderdien alegazioei eta froga praktikatuak erreparatuta, badaudela familia- edo genero-indarkeriaren zantzu funtsatuak eta arrazoizkoak.

Bi kasu horietan hartzen diren neurriak berrikusteko modukoak izanen dira, kasua bada jurisdikzio penalean horri buruz emaniko ebazpen irmoaren arabera.

Ezkontide edo bikotekide baten aurkako salaketa ez da bere horretan nahikoa izanen automatikoki ondorioztatzeko ezen bestearenganako edo seme-alabenganako indarkeria, mina edo mehatxuak daudela, ez eta hari esleitzeko ere seme-alaben zaintza eta jagoletza.

Hirugarrenen aldeko zaintza. Salbuespen gisa, epaileak ezarri ahal izanen du seme-alaben zaintza eta jagoletza beste senide edo hurbileko batzuei esleitzea, hori onartzen badute, edo, kasua bada, adingabea babesteko ahalmenak legez esleiturik dituen entitate publikoari; hori guztia, ezertan eragotzi gabe esleipen horri dagokion figura juridikoa ondoren formalizatzea.

Zaintza hori erabakitzen duen ebazpenean, epaileak adingabearen harrera, tutoretza edo babes-neurria era dadila premiatuko du, kasu bakoitzaren arabera, nahiz eta zilegi izanen duen, neurri horiek ezertan eragotzi gabe, bere ustez gurasoek mantendu beharrekoak diren guraso-erantzukizunaren ahalmenak eta betebeharrak ezartzea.

Adingabeen eta beste pertsona batzuen arteko bisitak. Guraso-erantzukizunari buruzko neurriak erabakitzen dituen ebazpen berean, epaileak zilegi izanen du, gurasoetako edozeinek edo Fiskaltzak eskatuta, adingabeen eta beste senide eta hurbileko batzuen arteko komunikazio-, bisita- eta harreman-

sistema ezartzea, batez ere anai-arreba eta aitona-amonekikoa, hori onuragarria bada haientzat, eta pertsona horiei entzunaldia eman ondoren.

75. LEGEA. Etetea

Lege zibil edo penaletan aurreikusitako kasuak ezertan eragotzi gabe, zilegi izanen da guraso-erantzukizunaren edo horren ahalmenetakoren baten titulartasuna etetea baldin eta absentzia, ezintasuna edo gaitasun-aldaketa badago, baina betiere salbuetsirik epaileak gurasoen eskuetan utzi beharrekotzat deklaratzeko dituen guraso-ahalmenak.

Etetea eragin duen arrazoia amaitzen denean, epaileak zilegi izanen du seme edo alabaren interesa dela-eta ahalmen horien egikaritzeari ezarri beharrekoak diren mugak jartzea.

Gabetzea. Zilegi izanen da gurasoetako edozein edo biak epai bitartez gabetzea guraso-erantzukizunaren edo horren ahalmenetakoren baten titulartasunaz, nork bere betebeharrak larriki edo errepikapenez urratuz gero, are urraketa horrek adingabearen babesgabetasunik ekartzen ez duenean ere.

Gabetzea eraginkorra izanen da epaia irmo bilakatzen denetik, ezertan eragotzi gabe kautelaz etetea erabaki ahal izatea.

Auzitegiek, adingabearen onura eta interesetan, berreskuratze osoa edo partziala erabaki dezakete, baldin eta gabetzea eragin zuen arrazoia amaitu bada.

Az kentzea. Seme-alaben gaineko guraso-erantzukizuna az kentzen da:

1. Seme edo alabaren edo bi gurasoen heriotzaren edo heriotza-deklarazioaren ondorioz.
2. Seme edo alabaren emantzipazioagatik edo adin-nagusitasunagatik.
3. Seme edo alabaren adopzioaren ondorioz, haren lehenagoko gurasoei dagokienez, haietakoren batekiko loturak iraun ezean.

Guraso-erantzukizuna az kentzearekin batera, amaitu egiten dira seme edo alabaren arlo pertsonalean eta ondarean zituen efektuak, eta zilegi izanen da kontu-ematea eta, kasua bada, kalte-galeren ordainketa ere eskatzea, 66. legean ezarritakoaren arabera.

Sorberritzea. Hildakotzat deklaraturiko seme edo alaba bere adin-nagusitasunera heldu baino lehen berragertzen bada, sorberritu eginen da haren gaineko guraso-erantzukizuna.

Hildakotzat deklaraturiko gurasoa berragertzen bada, haren guraso-erantzukizuna sorberritu eginen da onuragarria baldin bada seme-alabentzat, eta epaileak erantzukizun horren ahalmenak mugatu ahal izanen ditu, horretarako arrazoiak emanez.

76. LEGEA. Defendatzaile judiziala.

Gurasoen eta haien ardurapeko seme-alaben interesak elkarri kontrajarririk daudenean, beharrezkoa izanen da defendatzaile judizialaren esku-hartzea.

Interes-kontrajarpena guraso batekin bakarrik gertatzen bada, besteari dagokio seme edo alabaren ordezkartza, izendapen judizialaren beharrik izan gabe.

Epailleak defendatzailea izendatuko du, berak zehazturiko ahalmenekin, kasua bada tutoretza egikaritzea legokiekeen pertsonen artetik.

78. LEGEA. *Itunak egiteko askatasuna.*

Ezkontza-itunen bidez, ezkontideek askatasunez adostu ahal izanen dute beren ezkontzaren ondasun-eraentza, 7. legean ezarritako mugak besterik izan gabe.

Ezkontideen gaitasun indibiduala. Ezkontide bakoitzak zilegi du bere kabuz eskubideak egikaritu eta defendatzea eta edozein administrazio-, xedatze- eta ordezkartza-egintza judizial nahiz estrajudizial egitea, borondatez edo legez ezarritako mugak besterik izan gabe.

Ezkontideen absentziaren, gaitasun juridikoa egikaritzeko laguntzaren behararen edo ezkontideen legezko banantzearen kasuetan, Kode Zibilaren xedapenak aplikatuko dira Konpilazio honetan aurreikusi ez diren kasuetan.

86. LEGEA. *Aldaketa.*

Ezkontza-itunak edonoiz aldatzen ahal dira, baldin eta 84. legeak ezarritako forma betetzen bada eta horretarako adostasuna ematen badute, ezkontideek edo ezkongaiak ez ezik, aldaketa egiteko unean bizirik dauden beste egileek, aldaketak azken horiek eman edo jasotako ondasun eta eskubideetan eragina duen neurrian.

Hirugarrenen aurrean aurkaratzeko modukoa izateko, beharrezkoa izanen da aldaketa inskribatzea, lege horretako bigarren paragrafoan aurreikusitakoaren arabera.

Ezkontide bat hiltzen bada, edo gaitasun juridikoa egikaritzeko laguntza-neurrien pean badago, eta beraz, ordezkartza behar izanez gero, itunak ezin izanen dira aldatu, non ez den halakorik aurreikusten.

Ezkontideren batek edo lege honetako lehen paragrafoan ezarritakoaren arabera esku hartu behar duen beste edozein egilek gerora gaitasun juridikoa egikaritzeko laguntza beharko balute, dauden edo horretarako ezartzen diren neurrietan aurreikusitakoa beteko da.

Lege honek ezarritakotik salbuesten dira espresuki egindako itunaren ondorioz edo beren izaeragatik errebokagarriak diren estipulazioak.

Ezkontideen arteko elkarrekotasunezko oinordetza-itunak ezkontideek berek aldatzen edo errebokatzen ahalko dituzte, eta ez da beharrezkoa izanen itunon gainerako egileen adostasunik.

94. LEGEA. *Administrazioa eta xedapena.*

Ezkontza-itunetan edo eskritura publikoan hitzarturikoak arautuko ditu konkista ondasunen administrazioa eta xedapena.

Ezer itundu ezean, bi ezkontideei batera dagozkie halakoak, hurrengo apartatuetan ezarritakoa eragotzi gabe:

1. Ezkontideetako batek ezintasunen bat badu eta, horren ondorioz, ezin badu adostasunik eman, konkista ondasunak administratu edo xedatzeko egintza bati edo batzuei begira, edo hori egiteari ezezkoa ematen badio arrazoirik gabe, epaileak ebatziko du.

2. Ezkontide batek bere kabuz egin ditzake konkista-sozietatearen ondasun edo eskubideen gaineko administrazio-egintzak eta izaera bereko diruaren edo balore-tituluen gaineko xedatze egintzak, baldin eta horiek beraren esku edo izenean badaude, eta berarentzat eraturiko kreditu-eskubideak erabil ditzake; hori hala da, kasuan-kasuan bidezko diren itzulketak eragotzi gabe.

3. Bi ezkontideak adingabeak badira, beharrezkoa izanen da horien gurasoen laguntza edo, kasua bada, haien legezko ordezkariarena, helburua baldin bada ondasun higiezinak, merkataritza- nahiz industria-establezimenduak, horien oinarritzko osagaiak edo aparteko balioa duten objektu amankomunak besterendu edota kargatzea.

Aurreko paragrafoan aipatzen den laguntza ez da beharrezkoa izanen ezkontideetako bat bakarrik denean adingabe; halakoetan, nahikoa da bi ezkontideen adostasuna.

4. Gaitasun juridikoa egikaritzeko laguntza behar duen ezkontideari dagokion administrazioa eta xedapena ezarritako laguntza-neurrietan aurreikusitakoaren arabera egingen da.

5. Ezkontideen adostasuna ezin izanen da ordeztu konkista-ondasunak dohainik besterentzeko edo kargatzeko egintzetarako. Hala ere, bi ezkontideek zilegi izanen dute beren kabuz neurritzko dohaintzak egitea, familiaren posizioaren eta gizarte-usadioen arabera.

6. "Mortis causa" egintzen bidez, ezkontide bakoitzak xedatzen ahal ditu bere ondasun pribatiboak, bai eta ezkon-sozietatea desegindakoan konkista-ondasunetatik dagokion zatia ere. Konkista-ondasun zehatzak xedatzen direnean, 251. legeak legatuari buruz ezarritakoa bete beharko da.

104. LEGEA. *Neurri judizialak.*

a) Adin nagusiko seme-alaben mantenurako ekarpena. Itunik ez dagoenean, epaileak ezarriko du zein den ezkontide bakoitzak egin beharreko ekarpena, oraindik ekonomikoki haien mendeko diren adin nagusiko seme-alaben bizibiderako, eta baloratuko du, seme-alabetako edozeinen desgaitasuna dela-eta, laguntza hori ezartzea bidezkoa den ala ez, 73. legean ezarritakoarekin bat, aplikatzekoa den guztian.

Hala eta guztiz ere, epaileak ezar dezake, hala eskatzen denean, guraso bakoitzak adin nagusiko seme-alaben bizibiderako ordaindu beharreko kopurua zuzenean ematea seme-alabei.

b) Familiaren etxebizitza. Adingabeko seme-alabak dauden kasurako 72. legean ezarritakoa eragotzi gabe, halakorik ez dagoenean edo denak adin nagusikoak direnean, epaileak behar handiena duen ezkontideari ematen ahal dio familiaren etxebizitza erabiltzeko eskubidea, etxebizitzaren titularra ez bada ere, betiere aldi baterako.

Etxebizitza erabiltzeko eskubidearen epea epaileak ezarriko du, zuhurtziaz, inguruabarrak kontuan harturik, batez ere ekonomikoki gurasoen mende dauden adin nagusiko seme-alaben biztantzze-beharrak.

Seme-alabaren batek desgaitasuna badu, eta, horren ondorioz, familiaren etxebizitza erabiltzen jarraitzea komeni bada, epaileak eskubide horren iraupen-epea zehazten ahalko du, kasuan kasuko inguruabarren arabera.

Etxebizitza osoaz edo zati batez eta adierazitako ondasunez xedatzeko, horien erabilera aurreko paragrafoen arabera esleitu bada, bi ezkontideen adostasuna beharko da, edo, halakorik ezean, epailearen baimena. Familiaren etxebizitzaz xedatzeko ahalmenaren murrizketa hori Jabetza Erregistroan jasoko da. Xedatzaileak okerreko adierazpena edo adierazpen faltsua egiten badu etxebizitzaren erabilerari buruz, adierazpen horrek ez dio kalterik eginen eskuratzailerari onustedunari.

105. LEGEA. c) *Desorekagatiko konpentsazioa.*

Ezkontza haustean ezkontideetako baten egoera ekonomikoa desorekatua bada beste ezkontidearekiko, familiari emandako dedikazioagatik, epaileak haren alde ezartzen ahal du, hala eskatuz gero, desorekagatiko konpentsazio bat, eman daitekeena aldi baterako edo epe mugagaberako prestazio gisa, edo osotarako diru-kopuru gisa; horretarako, besteak beste, inguruabar hauek hartuko ditu aintzat:

1. Bizikidetzaren iraupena, osotara, eta denbora horretan familiari emandako dedikazioa.

2. Ezkontide bakoitzaren egoera ekonomiko orokorra ezkontza haustean, eta, bereziki, ezkon-aldian zehar ezkontzaren ondasun-eraentzaren arabera ezkontide bakoitzarentzat izandako ondare eskualdaketek eragindakoa.

3. Ezkontide bakoitzaren lan edo lanbide aukerak, adina eta osasun egoera kontuan hartuta, eta seme-alaben zaintzan etorkizunean izanen duen dedikazioa.

4. Eskatzaileak aukerak galdu izana, lanerako, profesionalak edo prestazioak jasotzekoak, eta, batez ere, galera hori gertatu denean beste

ezkontidearen jardueretan edo haren prestazio eskubideak aitortzen laguntzeagatik.

5. Familiaren etxebizitzaren erabilera nori esleitu zaion eta horrek dakarren gastu araubidea.

Aldaketa. Konpentsazioa aldi baterako edo mugagabeko prestazio gisa ematea ezarri denean, haren zenbatekoa, ordainketa modua edo iraupena aldatzen ahalko da ezkontide baten edo bestearen inguruabarrak aldatzen badira, eta, horrekin batera, konpentsazioa ezarri zenean zuten egoera.

Az kentzea. Konpentsazioaren prestazioa arrazoi hauengatik azkenduko da: hartzekodunaren heriotza, ezkontza edo bikote egonkorra osatzea, edo beste norbaitekin ezkonbizitza egitea, ezarritako epea betetzea, bai eta prestazioak bere xedea betetzeari uztea dakarren beste edozein inguruabar ere.

Kasu hauetan, prestazioaren aldaketa edo az kentzea deklaratzeko duen epaiak bere atzeraeraginezko efektuak eraman ahal izanen ditu aldaketa edo az kentze hori eragin duen arrazoia sortu zen uneraino.

Zordunaren heriotza. Zordunaren heriotzak ez du berez az kentzen konpentsazio gisa ezarritako prestazioa.

Kasu bakoitzean epaileak ebatziko du prestazioaren iraupenaz, haren zenbatekoaren aldaketaz, prestazioa zenbateko oso batekin edo ondasun batzuk entregatzearekin ordezteaz edo hura az kentzeaz, bai eta, kasua bada, betebeharraren erantzukizunaz eta banaketa ekitatiboa egiteaz zordunaren oinordeko unibertsal edo partikularren eta, baleude, biziarteko gozamenen artean. Horretarako, inguruabar hauek hartuko ditu kontuan, kasuan aplikagarritzat jo ahal dituen beste batzuek gain:

1. Zer balio garbi, errentagarritasun eta likidezia duten jarauntsiaren ondareak eta horren gainean oinordekoek edo gozamenen dituzten eskubide zehatzek.

2. Ezkontideek dituzten betebeharrak, seme-alaba adingabekoen edo gaitasuna egikaritzeko laguntza behar dutenen edo adin nagusiko seme-alaba ekonomikoki mendekoen bizibideari loturikoak, bai eta beste mantenu-betebehar batzuk ere, Konpilazio honetako legeen edo lege orokorren arabera beren gain hartu beharrekoak direnak.

3. Haietariko bakoitzak dituen beharrian pertsonalak eta ekonomikoak.

Lege honen arabera prestazio horretara beharturik gerta daitezkeen pertsonen zilegi izanen dute eskatzea, kasuko deklarazio- edo exekuzio-prozeduran, ordainketa eten dadila harik eta aurreko apartatuan aipatzen diren gaiak behin betiko ebazten diren arte. Etendura horren efektuak atzeraeraginez aplikatuko dira zordunaren heriotzaren uneraino.

151. LEGEA. Xedatzea, beharrezana dagoenean.

Edozein eskuzabaltasun-egintzaren bitartez inori xedatze-ahalmena ematen bazaio beharrizan-egoera baterako, honako hauek ulertuko dira, bestelakorik suertatu ezean:

1. Pertsona horren erabakimen askearen mende egonen dela beharrizana dagoela baloratzea.
2. Xedatze-ahalmena ematen baldin bada pertsona fisiko jakin baten edo batzuen baimena izanez gero bakarrik, mugapen hori efekturik gabe geratuko dela halako pertsonak hil egin badira, beren zereginari uko egin badiote edo gaitasun juridikoa egikaritzeko ordezkariatzako kuradoretza ezarri badiete baimen-ahalmen horri eraginez, salbu eta adostasuna ematea dagokien pertsonak zehazteko irizpidea izan denean betetzen duten kargu edo eginkizuna.

154. LEGEA. *Ezduintasunaren ondoriozko ezgaitasuna.*

Honakoak eskuratzeko ezduinak dira:

1. Epai irmoaren bidez kondenatu dena, xedatzailearen edo kausatzailearen, bere ezkontidearen edo berarekin bikote egonkorrean bizi denaren edo bere ondorengoen, aurreko ahaideen edo anai-arreben biziaren kontra atentatu egiteagatik edo horietako bati lesio larriak eragiteagatik.

2. Epai irmoaren bidez kondenatu dena, familiaren esparruan indarkeria fisikoa edo psikikoa maiz erabili izanagatik xedatzailearen edo kausatzailearen kontra edo aurreko zenbakiak aipatzen dituenetako baten kontra.

3. Epai irmoaren bidez kondenatu dena, askatasunaren, integritate moralaren eta sexu-askatasunaren eta sexu-ukigabetasunaren aurkako delituengatik, ofenditua xedatzailea edo kausatzailea edo lehen aipatutakoetako bat denean.

4. Epai irmoaren bidez kondenatu dena, familia-harremanen kontrako delitua egiteagatik, kaltetuaren edo haren legezko ordezkariaren eskuratzeari dagokionez.

5. Salaketa edo lekukotza faltsuagatik kondenatu dena, xedatzailea edo kausatzailea salatu izanagatik legearen arabera zigor astuna duen delitu batengatik, edo haren kontrako prozesu judizialean deklarazioa egin izanagatik.

6. Kausatzailearen bortxazko heriotzaren berri izanik, hilabeteko epean justiziari horren berri eman ez diona, justiziak ofizioz ekin ez badio, salbu eta, legearen arabera, akusatzeko betebeharririk ez badu, kasu horretan debeku hau bertan behera geratuko baita.

7. Ebazpen judicial irmoaren bidez gabetu dena guraso-erantzukizunaz, edo kausatzaile adingabearen tutoretza, kuradoretza, familia-harrera edo zaintza kendua duena, edo gaitasun juridikoa egikaritzeko laguntza behar duenaren

kuradoretza edo laguntza emateko ahalmena kendua duena, hari egotz dakioken kausagatik.

8. Desgaitasuna duen pertsona bati juridikoki zor zaion arreta eman ez diona, haren ondasunen edo eskubideen eskuratzea tartean delarik.

9. Mehatxuz, iruzurrez edo indarkeriaz norbait behartzen duena xedapen egintza bat egitera edo galarazten diona egitea edo egindakoa errebokatzea, bai eta egitate horien berri izanik haietatik onura ateratzen duena ere.

10. Egilearen xedatze-egintza suntsitu, faltsutu, ezkutatu edo eraldatzen duena.

Ezduintasun-arrazoiak indarrrik gabe gelditzen dira egileak haien berri baldin bazeukan xedatzea egitean edo, haien berri geroago izanda, agiri publikoan barkatzen baditu edo dudarik eragiten ez duten egintzen bidez adiskidetzen bada ezduinarekin.

Ezduintasuna dagoela irizteko, delazio-uneari begiratuko zaio, salbu eta kausa kontuan hartzeko beharrezkoa denean ebazpen judizial irmoa edo epea bukatu egotea.

184. LEGEA. *Testamentua egiteko ezgaitasuna.*

Ezin dute testamenturik egin:

1. 14 urtetik beherakoak.
2. Testamentua egiteko unean borondatea ulertzeko eta adierazteko gaitasunik ez duten pertsonak, ezta horretarako bitartekoak edo laguntzak izanik ere.

204. LEGEA. *b) Dohainik.*

Testamentugileetako batek ere ezin ditu bere ondasunak dohainik xedatu, ondoko kasuetan izan ezik:

1. Ermandadeko testamentuan bestelakoa ezarri denean.
2. Xedapena egiten duenean gainerako testamentugile guztien adostasunarekin.
3. Ondasunon xedapena testamentu bidez egin denean, baldin eta xedapen horren kausa edo baldintza ez bada izan beste testamentugile batek ezarritakoa.
4. Testamentua egin ondoren desgaitasunaren edo mendekotasunaren aitorpena jaso duten ondorengo edo aurreko ahaideen bizi-premiak diruz asetzeko xedapenak direnean.

227. LEGEA. *Ordezpen pupilarra eta kuasipupilarra.*

Fideikomisozko ordezpentzat hartuko dira aurreko batek bere ondorengoari utzitako ondasunen gain xedatzen dituenak, ondorengoia 14 urte bete aurretik hiltzen denerako.

257. LEGEA. *Inbentarioa.*

Bere eskubidea egikaritu ahal izateko, gozamendunak gozamen horren hedaduran sartzen diren ondasun guztien inbentarioa egin beharko du honako kasu hauetan:

1. Lehenik hildakoa testamentuan edo eskritura publiko batean hala ezarri badu.

2. Jabe soilak horretarako errekerimendua egiten badio, lehenik hildakoak espresuki baztertu ezean.

3. Jabe soilen artean adingabeak edo beren gaitasuna egikaritzeko laguntza-neurriak ezarrita dituzten pertsonak badaude.

Forma eta epeak. Inbentarioa eskritura publikoan agerrarazi behar da, eta hil ondorengo sei hilabeteko epearen barnean egin beharko da, aurreko apartatuko 1. eta 3. zenbakietan aurreikusitako kasuetan, edo errekerimenduaren ondoren, 2. zenbakiko kasuan, ezertan eragotzi gabe epe hori etetea ezinbesteko arrazoiak direla eta, arrazoi horiek dirauten bitartean.

Alarguntza-gozamenak ez badu hasi behar beste pertsona batzuentzat ezarritako gozamena azkendu arte, epe hauen zenbaketa hasiko da borondatezko gozamena azkentzen denean.

Testamentua, oinordetza-ituna edo halako egintzetan ordenaturiko jaraunsle-izendapena deuseza bada edo gozamenean eragina duen bestelako eztabaidarik badago, inbentarioa egiteko epeen zenbaketa hasiko da deuseztasuna deklaratzeko epai irmoa gozamendunari jakinarazten zaionean.

Jabe soilaren eskubideak. Jabe soilari dei egin beharko zaio inbentarioa osatzeko, eta gozamendunari galdatzen ahalko dio hori edo horren eransketa zer notarioren aurrean egin zuen adieraz dezan. Jabe soilak inbentarioaren kopia lortzeko eskubidea du, eta gozamendunari eskatzen ahalko dio zuzen ditzan eskritura publikoaren bidez inbentarioan izandako oker eta hutsuneak.

287. LEGEA. *Mendekotasun-egoera.*

Fiduziarioak badira kausatzailearen ezkontidea, bikotekide egonkorra edo aurreko ahaideak, beren eginkizuna oso-osorik betetzen ez duten bitartean, administratzeko eta xedatzeko ahalmenak izanen dituzte oraindik xedatu ez dituzten ondasunen gainean. Fiduziarioak beste batzuk badira, jarauntsi-erkidegoari buruzko erregelak aplikatuko dira deituen artean, baina horietako bat

adingabea bada edo gaitasuna egikaritzeko laguntza-neurriak ezarrita baditu, fiduziarioen adostasuna beharko da xedatze-egintzak gauzatzeko.

342. LEGEA. *Inbentarioa*

Jaraunsleetatik bat adingabe emantzipatugabea bada, gaitasuna egikaritzeko laguntza-neurriak ezarrita baditu edo horren absentsia-deklarazioa egin bada, kontulari-banatzaileak jarauntsiko ondasunen inbentarioa egin beharko du, kausatzaileak hori salbuetsi ezik, jaraunsle, hartzekodun eta legatu-hartzaileei zitazioa eginda.

345. LEGEA. *Banaketa egiteko moduak.*

Banaketa ez bada egiten III. kapituluaren arauturiko formetatik bat erabiliz, jaraunsleek, aho batez adostuta, komenigarri deritzoten moduan bana dezakete jarauntsia.

Horrela egindako banaketa baliozkoa eta erabat eraginkorra izanen da, epailearen esku-hartze edo onespeneraren beharrik gabe, baldin eta emantzipatu gabeko jaraunsle adingabeak legez ordezkaturik badaude banaketan, eta jaraunsleen gaitasun juridikoa egikaritzen laguntzeko ezarri diren neurrietan izendatutako pertsonak jarduten badu.

Jaraunsleek ez badute aho batez hori adosten, horietako bakoitzaren eskubidea kalterik gabe geratuko da, eta eskubide hori Prozedura Zibilaren Legean ezarritako moduan egikaritzen ahalko da, ezertan eragotzi gabe beren desadostasunak bitartekaritza edo erabaki arbitralaren mende jartzeko aukera.

508. LEGEA. *Motak.*

Kausarik gabeko aberastea, oro har. Norbaitek eskuratzen edo atxikitzen badu edo beste edonola aberasten bada, bere kabuz nahiz hirugarren baten bitartez, halakorik justifikatzen duen kausarik egon gabe, eta irabazi bat lortzen badu beste pertsona batengandik edo haren kaltetan, haren ondarea txikiagotzen duena, behartuta egonen da jaso duena itzultzera edo lortu duen ondare-abantailaren balioa ordaintzera. Halaber, pobretuari eragindako kaltearen ordaina eman beharko dio, legez hori ezartzen denean edo epaileak egokitzen jotzen duenean.

Egintza ez-zilegiaren edo immoralaren bidez eskuratzea. Ulertzen da kausarik gabeko eskuratzea dela egintza ez-zilegi edo hitzarmen debekatu edo eskuratzailarentzat moralaren kontrakoa den baten ondorioz gauzaturikoa.

Kasu horretan, eskuratzailak betebeharra du berak jasotakoa haren fruitu, etekin edo interesekin batera itzultzeko eta eragindako kalteen ordaina emateko. Gauza galtzen denean, betebeharrak bere horretan iraunen du, baita ezusteko kasu baten ondorioz izan denean ere, eta haren balioa itzuli behar izateaz gain, kaltearen ordaina ere eman beharko da, kasua denean.

Aurreko paragrafoan aurreikusitakoa ez da aplikatuko eskuratzailerak adingabe emantzipatugabea bada edo bere gaitasuna egikaritzeko laguntza behar badu eta ez badu laguntza hori jaso; halakoetan, bere aberastearen gaineko erantzukizuna baizik ez du izanen.

Kausarik gabe atxikitzea. Ulertzen da kausarik gabe atxikitzen dela gauza bat, jaso denean kontraprestazio bat gauzatzeko eta hori ez denean gauzatu, edo zor ez zen betebeharraren kobrantza gisa ordaintzailerak eta kobratzailerak oker egonik, edo, berebat, jatorrian baliozkoa izan den kausaren ondorioz gauza bat jaso eta gero kausa horrek une batetik aurrera jada ez duenean justifikatzen eskuratutakoa atxikitzea.

Kasu horietan, eskuratzailerak behartuta dago bere aberaskina itzultzera, Konpilazio honek edukitzarako xedatzen duena ezertan eragotzi gabe, gainera.

537. LEGEA. *Itzulketa.*

Mailegua adingabeentzat edo gaitasuna egikaritzeko laguntza behar dutenentzat deuseza dela deklaratu ondoren, ez da egonen hori zertan itzuli, haien beharrak betetzeko edo probetxuzko inbertsiorako modu justifikatuan erabili ezean.

Bi. Seigarren xedapen iragankorra gehitzen da. Testu hau izanen du:

“Seigarren xedapen iragankorra. Zarrastelkeriak ezkontza-ituruetan duen eragina.

Ezkontza-ituruetan beren ezkontzaren ondasun-erantzukizuna itunduta duten ezkontideetako baten zarrastelkeria-kasuetan, Kode Zibilaren xedapenak aplikatuko dira, indarrean segitzen badute ekainaren 2ko 8/2021 Legearen bigarren eta bosgarren xedapen iragankorrekin bat etorritik hartutako neurriek. Lege horren bidez, legedia zibila eta prozesala aldatu zen, desgaitasuna duten pertsonen beren gaitasun juridikoa egikaritzen laguntzeko.

Araubide bera aplikatuko da, aipatu legearen aurretik beren gaitasun juridikoa egikaritzeko laguntza behar duten ezkontideetako bati buruz hartutako neurriek bere horretan badiraute.”

Azken xedapenetako bigarrena. *Azaroaren 8ko 17/2010 Foru Legea, Nafarroako Foru Komunitatean osasunaren alorrean pertsonen dituzten eskubideei eta betebeharrari buruzkoa, aldatzea.*

Honako aldaketa hauek egingen zaizkio azaroaren 8ko 17/2010 Foru Legeari, Nafarroako Foru Komunitatean osasunaren alorrean pertsonen dituzten eskubideei eta betebeharrari buruzkoari:

Bat. 16. artikularen 2. apartatua aldatzen da, eta testu hau izanen du aurrerantzean:

“2. Adingabeek eskubidea dute beren gurasoek edo tutoreek lagunduta egoteko, salbu eta osasun laguntza kaltetzen edo oztopatzen dutenean. Baldintza beretan, desgaitasuna dutenek, beren gaitasuna egikaritzeko laguntza behar badute, eskubidea dute laguntza hori ematen dietenek lagunduta egoteko.”

Bi. 19. artikulua 1. apartatua aldatzen da, eta testu hau izanen du aurrerantzean:

“19. artikulua. *Talde bereziak.*

“1. Osasun laguntza gizatasunez emateko printzipioarekin bat, babes berezia merezi duten kolektiboetako erabiltzaileei laguntza ematen dieten profesionalek eta osasun-zentroek ahalegindu beharko dute erabiltzaile horiei laguntza pertsonalizatua eta inguruabar pertsonalen arabera eman diezaieten, faboratzeko, horrela, foru lege honetako eskubideen errespetua eta betetzea. Babes berezia merezi duten kolektiboak dira, esate baterako, adinekoak, desgaitasuna dutenak, gaixotasun mentalak dauzkatena –bereziki mendekotasun egoeran daudenean–, adingabeak, gaixotasun kronikoak dituztenak, gaixotasun arraroak dituztenak, gaixo terminalak, tratu txarren biktimak, droga-mendekotasuna dutenak, etorkinak, bazterkeria jasateko arriskuan daudenak, gutxiengo etnikoak kasu, eta, oro har, gizarte bazterkeria pairatzeko arriskuan dauden talde zehatzak.”

Hiru. 24. artikulua aldatzen da, eta testu hau izanen du aurrerantzean:

“24. artikulua. *Desgaitasuna duten pertsonak.*

Artikulu honek helburu du Nazio Batuen Erakundeak, Desgaitasunak dituzten Pertsonen Eskubideei buruzko Nazioarteko Konbentzioan, aitortutako eskubideak betetzea. Espainiak 2007ko abenduaren 3an berretsi zuen Konbentzio hori, eta 2008ko maiatzaren 3tik dago indarrean.

Halaber, aplikatzekoak dira desgaitasuna dutenen aukeraberdintasunari, diskriminaziorik ezari eta irisgarritasun unibertsalari buruzko araudi orokorraren artikulua eta araudi hori garatzeko xedapenak.

Edozein motatako desgaitasuna dutenei osasun laguntza egokia emateko eta horiek informaziorako duten eskubidea bideratzeko, administrazio publikoek hizkuntza- eta ulermen-oztopoak ahal den guztian gutxitzeko behar diren jarduketak sustatuko dituzte. Nolanahi ere, administrazio publikoek Espainiako zeinu hizkuntzak arautu eta gorren, entzuteko desgaitasuna dutenen eta gor-itsuen ahozko komunikaziorik laguntzeko bitartekoak aitortzen dituen urriaren 23ko 27/2007 Legean ezarritako betebeharrak errespetatuko dituzte.”

Lau. 43. artikulua 4. apartatua aldatzen da, eta testu hau izanen du aurrerantzean:

“4. Desgaitasuna duten pazienteen kasuan, beren gaitasuna egikaritzeko laguntza behar badute, informazio-eskubidearen titular izanen dira pertsonak

beraiek, hura ulertzea ahalbidetzen duen hizkuntza egokian, edo, hala badagokio, ezarrita dauden laguntza-neurrietan aurreikusitako pertsonak.”

Bost. 51. artikulua 1., 2. eta 3. apartatuak aldatzen dira, eta testu hau izanen dute aurrerantzean:

1. Honako kasuetan baimen informatua ordezkarietzaz emanen da:

a) Pazientea, hura artatzeaz arduratzen den sendagilearen iritziz, erabakiak hartzeko gauza ez denean, edo haren egoera fisiko edo psikikoak egoeraz jabetzeko biderik ematen ez dionean. Pazienteak legezko ordezkariak ez badu, baimena pazientearekin familia- edo egitate-lotura duten pertsonak emanen dute, edo ezarritako laguntza-neurrietan aurreikusitakoak. Pazienteak aurretik pertsona bat izendatu badu bere izenean baimen informatua emateko, hari egokituko zaio erabakia hartzea.

b) Pazienteak laguntza behar duenean erabakia hartzeko. Kasu horretan, baimena ezarritako laguntza-neurrien arabera eman beharko da.

c) Hamasei urtetik beherako pazienteak gaitasun intelektualik eta emozionalik ez duenean interbentzioaren norainokoa ulertzeko. Kasu horretan, baimena adingabearen legezko ordezkariak emanen du, haren iritzia – heldutasun-mailaren arabera– entzun ondoren.

2. Adingabe emantzipatuak edo hamasei urte beteta dituzten adingabeak direnean, ez badute laguntzarik behar beren gaitasuna egikaritzeko, baimena ezin izanen da ordezkarietzaz eman. Hala eta guztiz ere, arrisku larriko jardueren kasuan, medikuaren irizpidearen arabera, gurasoei informazioa emanen zaie eta haien iritzia kontuan hartuko da kasuan kasuko erabakia hartzeko.

3. Ordezkaritza bidez jarduten duenaren erabakia adingabearen edo gaitasuna egikaritzeko laguntza behar duenaren osasunaren aurkakoa dela uste izanez gero, profesional arduradunak egitateak agintari eskudunari jakinarazi beharko dizkio, hala ezartzen baita legedi zibilean.

Azken xedapenetako hirugarrena. - Otsailaren 15eko 1/2011 Foru Legea aldatzea. Haren bidez, mendetasun-egoera aitortzeko prozedura ezarri zen, eta Nafarroan mendetasun-egoera balioesteko ekipoak eta organoa osatuko dituzten langileen antolamendua, eginkizunak eta araubidea ezarri ziren.

Seigarren xedapen gehigarri bat gehitzen zaio otsailaren 15eko 1/2011 Foru Legeari. Hona hemen testu berria:

“Seigarren xedapen gehigarria. Mendekotasunaren eta desgaitasunaren balorazioen arteko koordinazioa.

Autonomia pertsonala sustatzeari eta mendetasun-egoeran dauden pertsonak zaintzeari buruzko abenduaren 14ko 39/2006 Legean aurreikusitako mendekotasun egoera baloratzeko baremoaren arabera baloratu diren pertsonen

desgaitasun-gradua baloratzeko, koordinazio-mekanismoak ezarriko dira bi egoerak aitortzeko eskumena duten ekipoen artean, mendekotasun egoera baloratzeko ekipoen irizpen teknikoak nahikoak diren zehazteko, desgaitasun-gradua kalifikatu eta onartzeko ekipo profesionalek kasuan kasuko irizpenak eman ditzaten desgaitasun-gradua aitortzeko.”

Azken xedapenetako laugarrena. - Maiatzaren 10eko 10/2010 Foru Legea, Nafarroan etxebizitza izateko eskubideari buruzkoa, aldatzea.

Nafarroan etxebizitza izateko eskubideari buruzko maiatzaren 10eko 10/2010 Foru Legearen 20. artikulua 3. apartatuko a) eta b) letrak aldatzen dira, eta testu hau izanen dute aurrerantzean:

“20. artikulua. Erreserbak.

3. Etxebizitza babestuak esleitzean, ondoko erreserba hauek eginen dira sustapenetan esleitu beharreko etxebizitzaren zenbateko osoaren gainean:

a) Desgaitasuna duten pertsonak: ehuneko 6. Etxebizitza horiek adjudikatu ondoren, eta horien exekuzioa amaituta ez baldin badago, horien eraikuntza adjudikazio-hartzailearen beharrian berariazkoetara egokituko da.

b) Aurreko erreserbaren barrenean, adjudikatu beharreko etxebizitzak 2 edo gehiago direnean, sustapenean dauden etxebizitzaren ehuneko 4 mugitzeko desgaitasun larria duten pertsonentzat erreserbatuko dira. Horrelako eskaerarik ez badago, etxebizitzak desgaitasuna duten gainerako pertsonentzat izanen dira”.

Azken xedapenetako bosgarrena. - *Abenduaren 14ko 15/2006 Foru Legea, Gizarte Zerbitzuei buruzkoa, aldatzea.*

Aldatu egiten da Gizarte Zerbitzuei buruzko abenduaren 14ko 15/2006 Foru Legea, eta honela idatzita geratzen da:

Bat. 6. artikulua f) letra aldatzen da, eta testu hau izanen du aurrerantzean:

“f) Hartzaileari eraginen dion edozein esku-hartzeri buruz aldeztu aurretik informazioa jasotzeko eskubidea, baimen berariazkoa eta librea eman ahal izateko. Baimena idatzizkoa izan beharko da esku-hartzeak egoitza batean sartzea dakarrenean. Beren gaitasun juridikoa egikaritzeko laguntza behar duten pertsonen eta adingabeen baimena emanen da horretarako legez ezarritako neurrien edo prozeduraren arabera.”

Bi. 8. artikulua 1 k) apartatua aldatzen da, eta testu hau izanen du aurrerantzean:

“k) Sendagileak agindu gabe eta gainbegiratu gabe immobilizazio edo murrizketa fisiko edo tratamendu farmakologikorik ez jasateko eskubidea,

erabiltzailearen nahiz hirugarrenen segurtasun fisikorako arrisku berehalakorik ez badago. Azken kasu horretan, jarduketen justifikazioa beharko da, agiri bidezkoa, eta erabiltzailearen espedientean jasoko dira, arauetan ezartzen den moduan. Fiskaltzari ere jakinaraziko zaizkio.

Aurreko baldintzak betetzen badira ere, euskailuen erabilerak arrazionalizatua izan behar du, gizarte-zerbitzuen arloan eskumena duen departamentuak ezarritako gutxieneko protokoloari lotua, zeinak genero-ikuspegia izanen baitu, eta azken baliabidetzat hartu behar da, dauden aukera alternatibo guztiak probatu eta agortu ondoren, betiere komenigarritasunagatik edo inertziagatik erabiltzea saihestuz; horretarako, horiek ezabatzeko edo murrizteko lan egin beharko da, eta dagozkien murrizketa- edo ezabatze-planak egin beharko dira, profesionalen, erabiltzaileen eta, hala badagokio, haien familien inplikazioarekin.”

Hiru. 86. artikulua d) letra aldatzen da, eta ñ) letra berri bat gehitzen da. Hona hemen:

“d) Egoitza batean sartu, bertan gelditu eta bertatik ateratzeko gizabanakoen askatasunaz baliatzea galaraztea, salbu eta adingabeentzako lege indardunek ezarritakoaren kasuan.”

“ñ) Euskailuen erabilera arrazionalizatuari lotutako betebeharrak ez betetzea, gizarte-zerbitzuen arloan eskumena duen departamentuak ezarritako gutxieneko protokoloaren baldintzak ez betetzeagatik edo haiek ezabatzeko edo murrizteko lan egin ez izanagatik, dagozkion murrizketa- edo ezabatze-planak eginda, profesionalen, erabiltzaileen eta, hala badagokio, haien familien inplikazioarekin.”

Lau. 87. artikulua b) letra aldatzen da, eta testu hau izanen du aurrerantzean:

“b) Zerbitzuen erabiltzaileei edozein motatako immobilizazio edo murrizketa fisiko edo tratamendu farmakologiko jasanaraztea, mediku baten agindurik gabe, edo hark gainbegiratu gabe edo baimen informaturik gabe, non eta ez dagoen erabiltzailearen edo hirugarrenen segurtasun fisikorako arrisku berehalakorik, eta, kasu horretan, Fiskaltzari ez jakinaraztea, ez dokumentatzea edo gizarte-zerbitzuen arloan eskumena duen departamentuak ezarritako gutxieneko protokoloan aurreikusitako aginduak ez betetzea.”

Bost. 89. artikulua aldatzen da, eta testu hau izanen du aurrerantzean:

“1. Aurreko kapituluaren ezarritako arau-hausteez honako zehapen hauek ekarriko dituzte:

a) Arau-hauste arinak: idatzizko kargu-hartzea edo gehienez ere 1.500 euroko isuna.

b) Arau-hauste astunak: 1.501 eurotik 24.000 eurora bitarteko isuna.

c) Arau-hauste oso astunak: 24.001 eurotik 150.000 eurora bitarteko isuna.

2. 85. artikulua c) eta d) letretan tipifikaturiko arau-hauste arinen zehapen gisa, sei hilabetetik hiru urtera bitarteko epean arau-haustearen xede izan den prestazio horretaz baliatzeko debekua ezarriko zaio gizarte-zerbitzuen erabiltzaileari. Arau-haustea gaitasun juridikoa egikaritzeko laguntza-neurriak ezarrita dituen erabiltzaile baten ordezkariak egin badu, 750 eurora arteko zehapena ezarriko zaio, eta erabiltzaileari ez zaio aplikatuko puntu honetan ezarritakoa.

Arau-haustea egoitzako zerbitzuei dagokienean, zehapen gisa gizarte-zerbitzura igorriko da erabiltzailea, edo, zerbitzu horren onuradun izateko gutxieneko baldintzak betetzen ez baditu, emandako prestazioa kenduko zaio.”

Sei. Hamaikagarren xedapen gehigarria gehitzen da. Testu hau izanen du:

“Hamaikagarren xedapen gehigarria. *Euskailuei buruzko betebeharrak.*

1. Adinekoen, desgaitasuna dutenen edo gaixotasun mentalen bat dutenen esparruko gizarte-zerbitzuetan, langileak euskailuen erabilera saihesteko prozeduretan trebatuko dira, ingurune-, harreman- eta elkarrizketa-alternatibetan zentratuta, euskailuak ahalik eta gutxienak izan daitezen eta, behar izanez gero, agresiboak izan ez daitezen.

2. Lotzeko unean, mezu lasaigarriak bidaliko dira, eta ahalik eta denbora gutxien iraunen dute pazienteek loturik; ahal dela, pertsona ez da bera bakarrik utziko, eta langileen taldean baretzeko tekniketan trebatutako langileak izanen dira, pertsonaren erreakzioari erantzun simetrikoa eman beharrean, jarrera profesionala lortzeko.

3. Lotu ondoren, idatziz jasoko da paziente lotzea eragin duen egoera, eta txosten bat egiten da (erregelamendu bidez garatuko da horren edukia). Txosten horren ondorioen artean jasoko da zerk saihestu zezakeen paziente lotu behar izatea edo zerk murriztu zezakeen lotuta edukitako denbora, eta konponketa-jarduera bat planifikatu eta garatuko da, bilerekin, jarraibideekin eta partaidetzarekin, zeinak erregelamendu bidez edo gizarte-zerbitzuen arloan eskumena duen departamentuak ezarritako gutxienekoen protokoloan aurreikusiko baitira.”

Azken xedapenetako seigarrena. - Azaroaren 9ko 11/2005 Foru Legea, Dirulaguntzei buruzkoa, aldatzea.

14. artikulua 1. apartatua aldatzen da, eta testu hau izanen du aurrerantzean:

14. artikulua. *Dirulaguntzak emateko oinarri arautzaileak.*

1. Dirulaguntzak emateko oinarri arautzaileek ondokoak bilduko dituzte, gutxienez:

a) Dirulaguntzaren xedearen definizioa. Dirulaguntzari ezarri zaion onura publikoko edo gizarte onurako xedea azalduko da.

b) Dirulaguntzaren zenbatekoa, edo banakako dirulaguntzen zenbatekoa zehazteko modua, aldezturik zehaztu ahal bada.

c) Dirulaguntzen onuradun diren pertsonak edo entitateak eta, egonez gero, foru lege honen 8. artikularen 2. eta 3. apartatuetan adierazitako entitateetako kideek dirulaguntza eskuratzeko bete behar dituzten betekizunak.

d) Aurreko letran aipatutako betekizunak betetzen direla nola frogatu behar den, eta betekizunok noiz arte bete behar diren, halako eperik ezartzen bada.

e) Eskaera egiteko eta ezarritako betekizunak betetzen direla frogatzeko epeak.

f) Dirulaguntza emateko modua, lehentasunak, irizpide objektiboak eta, oro har, dirulaguntza emateko aintzat hartu behar diren parametroak.

Irizpideak erabiltzen ahalko dira eskatzaileen artean lehentasunak ezartzeko, hala nola erdietsi nahi dituzten helburu sozialak (degaitasuna duten edo gizarte-bazterketan dauden edo hura jasateko arriskuan dauden pertsonen gizarteratzea eta laneratzea; emakumeen eta gizonen arteko berdintasuna; laneko eta familiako bizitza eta norberarena bateragarri egitea; lan eta soldata baldintzen hobekuntza; profesional gazteen eta dimentsio txikiko langileen erakunde edo sozietateen parte-hartzea; enplegu-zentro bereziekin eta laneratze enpresekin azpikontratatzeari); irizpide etikoak eta gizarte erantzukizunekoak, dirulaguntzaren xedeko jarduerari aplikatuak; prestazioa eman behar duten langileen prestakuntza, osasunaren babesa eta parte-hartzea; edo antzeko beste batzuk.

1.i) azpiapartatuaren arabera aurreko paragrafoan aurreikusitako betebeharrak sozialik ezartzen ez bada, hautatzeko irizpide sozialek gutxienez ere puntu guztien %10eko ponderazioa izan beharko dute.

g) Foru lege honen 20. artikularen 3. apartatuan aipatzen den organo kolegiatuaren osaera, halako organorik egonez gero. Dirulaguntzaren kudeaketari lotutako hiru pertsonak osatu behar dute, gutxienez.

h) Dirulaguntza emateko prozedura antolatu, instruitu eta ebatzi behar duten organo eskudunak, eta ebazpena jakinarazteko epea.

i) Pertsona edo entitate onuradunak eta, halakorik bada, foru lege honen 10. artikuluan definitutako entitate laguntzaileek izan behar dituzten betebeharrak, eta horiek ez betetzearen ondorioak.

Betebehar horien artean, izaera sozialeko batzuk ezartzen ahalko dira, hala nola artikuluko honen 1.f) azpiapartatuko bigarren paragrafoan aurreikusitakoak.

j) Pertsona edo entitate onuradunak edo entitate laguntzaileak zein epetan eta nola frogatu behar duen dirulaguntzaren helburua bete dela eta hartutako funtsak beren xederako erabili direla, hala egindako gastuari nola funtsen ordainketari dagokionez, foru lege honen 16. artikuluko 3. apartatuan ezarritako mugaraino.

k) Dirulaguntza ordaintzeko modua eta epeak, eta onuradunei eskatzen ahal zaizkien bermeen mota eta zenbatekoa, halakorik eskatzen baldin bazaie, emandako dirulaguntzaren ordainketa aurreratuak egitea aurreikusten denean.

l) Interes publikoak zaintzeko beharrezkotzat jo daitezkeen berme-neurriak, eta emandako dirulaguntzak berrikusi ahalko diren kasuak, halakorik bada.

m) Dirulaguntzaren bateragarritasuna, edo bateraezintasuna, hala zehazten denean, administrazio berak, beste administrazio publiko batzuek, beste ente publiko edo pribatu batzuek edo partikularrek, Estatukoek nahiz atzerrikoek, eman ditzaketen beste dirulaguntza batzuekiko.

n) Pertsona edo entitate onuradunaren betebeharrak, dirulaguntzaren xede den jardueraren finantzaketari buruzko publikitate dela eta.

ñ) Dirulaguntzaren xede diren jarduerak egiteko hornitzaileen kontratazioaren efizientzia eta ekonomia nola frogatu behar diren, foru lege honen 28.3 artikuluan aurreikusitakoaren ondorioetarako.

o) Zein inguruabarrek eman dezaketen ebazpena aldatzeko bidea, dirulaguntza emateko kontuan hartutako baldintzak aldatzearen ondorioz.

p) Dirulaguntzak ematerakoan ezarritako baldintzak betetzen ez badira, ez-betetzeak mailakatzeko erabiliko diren irizpideak. Irizpide horiek aplikatuko dira pertsona edo entitate onuradunak azkenean hartuko duen zenbatekoa zehazteko edo, hala denean, itzuli behar duen zenbatekoa zehazteko, eta proportzionaltasun irizpideari lotuko zaizkio.

q) Oinarri arautzaileen eta deialdiaren aurka jarri ahal diren administrazio errekurtsioak.

r) Emandako dirulaguntzei eta dirulaguntzen onuradun diren pertsonen edo entitateen zerrendari emanen zaien publikitate-araubidea eta publikitate-maila.

Azken xedapenetako zazpigarrena. Foru lege hau garatzeko gaikuntza.

Nafarroako Gobernuari baimena ematen zaio foru lege hau aplikatu, garatu eta betearazteko behar diren xedapen guztiak eman eta behar diren neurriak har ditzan.

Azken xedapenetako zortzigarrena. *Indarra hartzea.*

Foru lege honek Nafarroako Aldizkari Ofizialean argitaratu eta biharamunean hartuko du indarra.